

РЕФЕРАТИ РЕФЕРАТЫ ABSTRACTS

Баланюк І.Ф., Ткач О.В., Шеленко Д.І., Баланюк С.І. ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНІ ВІДНОСИНИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Мета. Метою статті є дослідження особливостей оренди земельних відносин та узагальнення наукової думки щодо прав орендаря на земельну ділянку, обставин купівлі та продажу землі.

Методика дослідження. В процесі дослідження використано наступні методи: систематизації – для узагальнення наявних підходів до визначення обставин купівлі та продажу землі, аналізу та синтезу – для визначення сутності оренди землі, абстрактно-логічний метод – для узагальнення теоретичних положень і формування висновків та пропозицій.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі акти України, офіційні матеріали Міністерства фінансів України, публікації вчених-економістів.

Результати дослідження. Проаналізовано права та зобов'язання орендаря земельної ділянки. Визначено проблеми в орендних відносинах на землю. Обґрунтовано необхідність регулювання орендних відносин з приводу земельних ділянок між орендодавцем і орендарем відповідним договором. Визначено, що вихідні засади договорів, які стосуються базового показника встановлення розміру орендної плати, контролю за використанням землі з боку орендодавця, не повністю врегульовані й негативно впливають на відносини сторін у процесі оренди землі в сільському господарстві.

Наукова новизна результатів дослідження. Обґрунтовано, що економічну вигоду від функціонування господарств населення зумовлює, зокрема, диференціація джерел доходів, у тому числі за рахунок оренди.

Практична значущість результатів дослідження. Одержані результати досліджень можуть бути використані орендодавцями і орендарями для забезпечення правильності розуміння умов договору оренди землі.

Ключові слова: оренда землі, земельні відносини, земля, земельна частка.

Баланюк И.Ф., Ткач О.В., Шеленко Д.И., Баланюк С.И. ЗЕМЕЛЬНО-АРЕНДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Цель. Целью статьи является исследование особенностей аренды земельных отношений и обобщения научной мысли относительно прав арендатора на земельный участок, обстоятельств покупки и продажи земли.

Методика исследования. В процессе исследования использованы следующие методы: систематизации – для обобщения имеющихся подходов к определению обстоятельств покупки и продажи земли, анализа и синтеза – для определения сущности аренды земли, абстрактно-логический метод – для обобщения теоретических положений и формирование выводов и предложений.

Информационной базой исследования стали законодательные акты Украины, официальные материалы Министерства финансов Украины, публикации учёных-экономистов.

Результаты исследования. Права и обязанности арендатора земельного участка проанализированы. Определены проблемы в арендных отношениях на землю. Обоснована необходимость регулирования арендных отношений по поводу земельных участков между арендодателем и арендатором соответствующим договором. Определено, что исходные принципы договоров, которые касаются базового показателя установления размера арендной платы, контроля за использованием земли со стороны арендодателя, не полностью урегулированы и негативно влияют на отношения сторон в процессе аренды земли в сельском хозяйстве.

Научная новизна результатов исследования Обосновано, что экономическую выгоду от функционирования хозяйств населения приводит, в частности, дифференциация источников доходов, в том числе за счет аренды.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследований могут быть использованы арендодателями и арендаторами для обеспечения правильности понимания условий договора аренды земли.

Ключевые слова: аренда земли, земельные отношения, земля, земельная доля.

Balanyuk I.F., Tkach O.V., Shelenko D.I., Balanyuk S.I. LAND LEASES RELATIONS IN AGRICULTURE

Purpose. The purpose of this article is to study the peculiarities of the lease of land relations and generalization of scientific thought regarding tenant's rights to the land, the circumstances of the purchase and sale of land.

Methodology of research. The study used the following methods: systematization to summarize the existing approaches to defining the circumstances of the purchase and sale of land, analysis and synthesis – to define the essence of land rent, abstract-logical method – to summarize the theoretical principles and the formation of conclusions and proposals.

The information base for the investigation were the laws of Ukraine, the official materials of the Ministry of Finance of Ukraine, publications of scientists and economists.

Findings. The rights and obligations of the lessee of the land analyzed. Identified problems in leasing land. The necessity of regulation of rent relations over land between landlord and tenant by the relevant agreement has been grounded. It is determined that the original principles of contracts relating to the benchmark-setting amount of rent, control of the use of the land by the lessor, is not fully resolved and adversely affect the relationship of the parties in the process of leasing land in agriculture.

Originality. It is proved that the economic benefit from the operation of farms leads, in particular, the differentiation of sources of income, including rental.

Practical value. The obtained results can be used by landlords and tenants to ensure proper understanding of the terms of the lease of land.

Key words: land lease, land relations, lease, land share.

Буряк Р.І. ВПЛИВ КАТЕГОРІЇ «ЯКІСТЬ» НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних засад еволюції категорії «якість» як ключового чинника соціально-економічного розвитку суспільства, у взаємозв'язку з розвитком людини та її потреб.

Методика дослідження. В процесі дослідження використано систему методів і методичних підходів, зокрема: монографічний метод – при обґрунтуванні теоретико-методологічних засад еволюції категорії «якість» та визначенні сутності і змісту понять «розвиток» і «цивілізація»; економіко-статистичні та інші методи – при проведенні порівняльного аналізу діяльності економічно розвинутих країн світу, які вже досягли шостої стадії розвитку суспільства – стадії «якості життя».

Результати дослідження. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади еволюції категорії «якість» як ключового чинника соціально-економічного розвитку суспільства, у взаємозв'язку з розвитком людини та її потреб. Проаналізовано основні переваги і недоліки формаційного та цивілізаційного підходів до періодизації процесу економічного розвитку людства. Визначено сутність і зміст понять «розвиток» і «цивілізація» та концептуальні підходи, що враховують стадії економічного розвитку суспільства, а саме: традиційне суспільство, перехідне суспільство, стадія зрушення (підйому), стадія зрілості, стадія високого рівня масового споживання, стадія якості життя в поєднанні з еволюцією категорії «якість». Встановлено, що низка економічно розвинутих країн світу (Канада, Фінляндія, Швеція, Норвегія, Австралія, Франція, Німеччина, Великобританія, Японія та ін.) вже досягли шостої стадії розвитку суспільства – стадії «якості життя». За таких умов на перший план виходить не рівень масового споживання, а духовний розвиток людини, переважання сімейних та інтелектуальних цінностей над споживанням.

Наукова новизна результатів дослідження. Розроблено концептуальні підходи щодо поглиблення економічної сутності категорії «якість», які на відміну від існуючих підсилюють непереоціненну роль цієї категорії як чинника соціально-економічного розвитку суспільства та враховують тісний взаємозв'язок між розвитком організаційних відносин на засадах якості, зокрема: перше покоління (безпека продукції; технічне регулювання), друге покоління (якість продукції; стандарти), третє покоління (менеджмент якості; стандарти на системи менеджменту), четверте покоління (соціальна спрямованість і безперервне удосконалення організацій) та рівнями зрілості суспільства.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження, які відображають орієнтири еволюції категорії «якість», направлені на забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства у взаємозв'язку з розвитком людини та її потреб.

Ключові слова: якість, еволюція, соціально-економічний розвиток, якість продукції, якість життя, продуктивність праці, потреби споживача, стадії економічного розвитку суспільства.

Буряк Р.И. ВЛИЯНИЕ КАТЕГОРИИ «КАЧЕСТВО» НА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ОБЩЕСТВА

Целью исследования является обоснование теоретико-методологических аспектов эволюции категории «качество» как ключевого фактора социально-экономического развития общества, во взаимосвязи с развитием человека и его потребностей.

Методика исследования. В процессе исследования использована система методов и методических подходов, в частности: монографический метод – при обосновании теоретико-методологических аспектов эволюции категории «качество» и определении сущности, а также содержания понятий «развитие» и «цивилизация»; экономико-статистические и другие методы – при проведении сравнительного анализа деятельности экономически развитых стран мира, которые уже достигли шестой стадии развития общества – стадии «качества жизни».

Результаты исследования. Обоснованы теоретико-методологические основы эволюции категории «качество» как ключевого фактора социально-экономического развития общества, во взаимосвязи с развитием человека и его потребностей. Проанализированы основные преимущества и недостатки формационного и цивилизационного подходов к периодизации процесса экономического развития человечества. Определены сущность и содержание понятий «развитие» и «цивилизация», а также предложены концептуальные подходы, учитывающие стадии экономического развития общества, а именно: традиционное общество, переходное общество, стадия сдвига (подъема), стадия зрелости, стадия высокого уровня массового потребления, стадия качества жизни, в сочетании с эволюцией категории «качество». Установлено, что ряд экономически развитых стран мира (Канада, Финляндия, Швеция, Норвегия, Австралия, Франция, Германия, Великобритания, Япония и др.) уже достигли шестой стадии развития общества – стадии «качества жизни». При таких условиях на первый план выходит не уровень массового потребления, а духовное развитие человека, преобладание семейных и интеллектуальных ценностей над потреблением.

Научная новизна результатов исследования Разработаны концептуальные подходы по углублению экономической сущности категории «качество», которые, в отличие от существующих, усиливают непереоценную роль этой категории как фактора социально-экономического развития общества и учитывают тесную взаимосвязь между развитием организационных отношений на основе качества, в частности: первое поколение (безопасность; техническое регулирование), второе поколение (качество продукции; стандарты), третье поколение (менеджмент качества; стандарты на системы менеджмента), четвертое поколение (социальная направленность и непрерывное совершенствование организаций) и уровнями зрелости общества.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования, отражающие ориентиры эволюции категории «качество», направлены на обеспечение социально-экономического развития общества во взаимосвязи с развитием человека и его потребностей.

Ключевые слова: качество, эволюция, социально-экономическое развитие, общество, формационный и цивилизационный подход к периодизации процесса экономического развития человечества, качество продукции, качество жизни, потребитель, потребности потребителя, стадии экономического развития общества.

Buriak R.I. INFLUENCE OF THE CATEGORY „QUALITY“ ON THE SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF SOCIETY

Research target is foundation of theoretic and methodological basics of evolution of category „quality“ as a key factor of social and economic development of society in connection to human development and development of its needs.

Methodology of research. In the research process were used a system of methods and methodological approaches, in particular: monographic method – when substantiating the theoretic and methodological basics of evolution of category „quality“ and determining the meaning and definition of terms “development” and “civilization”; economic and statistical and other methods – during the comparative analysis of activity of economically developed countries, which have already achieved the 6th stage of society development – stage of “life quality”.

Results. Theoretic and methodological basics of evolution of category „quality „ as a key factor of social and economic society development in connection to human development and its needs were explained. The main advantages and disadvantages of formation and civilization approaches for periodization of economical process of humanity were analyzed. The meaning and definition of terms “development” and “civilization” were defined, and also proposed the conceptual approaches that take into account the stage of economic development of society, namely: traditional society, transitional society, starting stage (growth), maturity stage, stage of high mass consumption level, stage of life quality together with evolution of “quality” category. It was defined that a number of economically developed countries (Canada, Finland, Sweden, Norway, Australia, France, Germany, Great Britain, Japan and others) have already achieved the 6th stage of society development – stage of “life quality”. In this conditions the first priority is not a mass consumption, but mind development, domination of family and intellectual values.

Originality. Conceptual approaches were developed for deepening of economic sense of category “quality” that compared to the ones already existing reinforce the role of this category as a factor of social and economic development of society and include tight connection between development of organizational relations based on quality: first generation (product’s safety, technical regulation), second generation (product’s quality, standards), third generation (quality management, standards and systems of management), fourth generation (social orientation and continuous improvement of the organization) and level of society maturity.

Practical value. The results of research, reflecting of landmarks in evolution of category „quality“, directed at ensure the social and economic development of society, in connection to human development and development of its needs.

Key words: quality, evolution, social and economic development, society, formation and civilization approach for periodization of economic development of humanity development, product quality, life quality, work efficiency, consumer, consumer needs, stages of economical society development.

Лункіна Т.І. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Метою статті є дослідження інноваційного розвитку України на засадах соціальної відповідальності та обґрунтування основних напрямів розвитку даного контексту.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою досліджень були: теоретичні положення економічної науки, законодавчі акти, нормативні матеріали органів законодавчої і виконавчої влади, статистичні довідники, підручники, посібники, форми фінансової і статистичної звітності. Методичний інструментарій дослідження становлять: метод діалектичного пізнання, який використовувався при розгляді стану інноваційного розвитку України; індуктивний, дедуктивний – при проведенні порівняльного аналізу; монографічний – при вивченні проблеми зростання соціальної відповідальності; метод коефіцієнтів та економіко-статистичні методи – при дослідженні динаміки соціально-економічного розвитку України.

Результати дослідження. Вивчено досвід соціального розвитку окремих країн світу. Проведено порівняльний аналіз соціально-економічного розвитку України на прикладі Миколаївської області. Виявлено відставання показників соціально-економічного розвитку України в порівнянні з іншими країнами. Встановлено, що Україна має всі передумови стати інноваційно-розвинутою країною на основі зростання соціальної відповідальності, розвитку екологічного, високоефективного сільського господарства, комфортного і безпечного середовища, де є всі умови для всебічного розвитку людини. Доведено, що на сьогодні нагальним питанням для держави є інноваційний розвиток на умовах соціальної відповідальності.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у комплексному розгляді питань, пов'язаних з інноваційним розвитком України на засадах соціальної відповідальності.

Практична значущість результатів дослідження полягає у визначенні проблемних аспектів інноваційного розвитку України на засадах соціальної відповідальності, вирішення яких дозволить значно підвищити конкурентні переваги України у світовому масштабі.

Ключові слова: інноваційний розвиток, соціальна відповідальність, стратегія розвитку, конкурентоспроможність, ВВП, ВРП, соціальний розвиток.

Лункина Т.И. ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ НА ПРИНЦИПАХ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Целью статьи является исследование инновационного развития Украины на принципах социальной ответственности и обоснование основных направлений развития данного контекста.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования были: теоретические положения экономической науки, законодательные акты, нормативные материалы органов законодательной и исполнительной власти, статистические справочники, учебники, пособия, формы финансовой и статистической отчетности. Методический инструментарий исследования составляют: метод диалектического

познання, який використовувався при розгляді стану інноваційного розвитку України; індуктивний, дедуктивний – при проведенні порівняльного аналізу; монографічний – при вивченні проблеми зростання соціальної відповідальності; метод коефіцієнтів і економіко-статистичні методи – при дослідженні динаміки соціально-економічного розвитку України.

Результати дослідження. Вивчено досвід соціального розвитку окремих країн світу. Проведено порівняльний аналіз соціально-економічного розвитку України на прикладі Николаєвської області. Виявлено відставання показників соціально-економічного розвитку України порівняно з іншими країнами. Встановлено, що Україна має всі передумови стати інноваційно-розвинутою країною на основі зростання соціальної відповідальності, розвитку екологічного, високоєфективного сільськогосподарського господарства, комфортної і безпечної середовища, де є всі умови для всебічного розвитку людини. Доведено, що на сьогодні актуальним питанням для держави є інноваційне розвиток на умовах соціальної відповідальності.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному розгляді питань, пов'язаних з інноваційним розвитком України на принципах соціальної відповідальності.

Практична значимість результатів полягає в визначенні проблемних аспектів інноваційного розвитку України на принципах соціальної відповідальності, рішення яких дозволить значно підвищити конкурентні переваги України в світовому масштабі.

Ключові слова: інноваційне розвиток, соціальна відповідальність, стратегія розвитку, конкурентоспроможність, ВВП, ВРП, соціальне розвиток.

Lunkina T.I. INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINE ON PRINCIPLES OF SOCIAL RESPONSIBILITY

Purpose. The aim of the article is to study the innovative development of Ukraine on the principles of social responsibility and justification of the main directions of the context's development.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of research was theoretical principles of economics, legislation, regulatory materials of legislative and executive authorities, statistical reference books, textbooks, manuals, forms of financial and statistical reporting. Methodical research tools cognition dialectical method that is used when considering the innovation development of Ukraine; inductive and deductive methods during benchmarking; monographic method in studying the problem of social responsibility; coefficient, economic and statistical methods in studying of the dynamics of Ukraine's social and economic development.

Results. The experience of social development of some countries had been studied. A comparative analysis of social and economic development of Ukraine at the example of Mykolayiv region had been done. The lagging in indicators of social and economic development of Ukraine in comparison with other countries had been discovered. It was established that Ukraine has all the prerequisites to become a developed country with innovation growth of environmental social responsibility, high-efficiency agriculture, comfortable and safe environment where there are all conditions for comprehensive human development. It was proved that today an urgent issue for the country is an innovative development in terms of social responsibility.

Originality. Scientific novelty of research is a complex examination of issues related to the innovative development of Ukraine on the principles of social responsibility.

Practical value. The practical significance of the research is identifying problematic aspects of innovation development of Ukraine on the principles of social responsibility that will greatly increase Ukraine's competitive advantages in the world.

Key words: innovative development, social responsibility, strategy development, competitiveness, GDP, GRP, social development.

Митяй О.В. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК АСПЕКТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АПК УКРАЇНИ

Мета. Метою дослідження є проведення аналізу розподілу обсягів реалізованої продукції за видами діяльності, динаміки фондів і споживання основних продуктів харчування, здійснення аналітичної оцінки функціонування харчових підприємств України.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці вчених, нормативні та законодавчі акти України з питань конкурентоспроможності підприємств. В процесі дослідження використовувались загальнонаукові методи, зокрема: абстрактно-логічний (для виявлення сутності аграрної політики), балансовий (при оцінці ефективності аграрної політики), системного аналізу (при дослідженні можливостей підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК), прогнозування – з метою визначення оцінки функціонування харчових підприємств.

Результати дослідження. Визначено роль харчової промисловості в народногосподарському комплексі України. Виділені позитивні і негативні сторони діяльності підприємств харчової промисловості. Визначені цілі і пріоритети розвитку вітчизняних підприємств харчової промисловості в ринковому середовищі. Встановлено, що оскільки харчова промисловість тісно пов'язана з сільським господарством, є основною технологічною ланкою продовольчого комплексу, то пріоритетне значення в територіальній організації харчової промисловості мають такі економічні чинники, як сировинний, споживчий, транспортний, спеціалізація сільського господарства, науково-технічний прогрес.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у здійсненні комплексної аналітичної оцінки функціонування харчових підприємств України, на основі якої встановлено по яких товарних групах Україна має високий рівень забезпечення, а по яких забезпечення відбувається в основному за рахунок імпортованого товару.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження є підґрунтям для вирішення практичних питань щодо вдосконалення функціонування харчових підприємств, а тому і

конкуренентоспроможності підприємств агропромислового комплексу.

Ключові слова: харчова промисловість, продукти харчування, експорт, імпорт, інвестиції, інновації, агропромисловий комплекс.

Митяй О.В. АНАЛИТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПИЩЕВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ КАК АСПЕКТ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АПК УКРАИНЫ

Цель. Целью исследования является проведение анализа распределения объемов реализованной продукции за видами деятельности, динамики фондов и потребления основных продуктов питания, осуществления аналитической оценки функционирования пищевых предприятий Украины.

Методы исследования. Теоретической и методологической основой исследования являются фундаментальные положения современной экономической теории, научные труды ученых, нормативные и законодательные акты Украины по вопросам конкурентоспособности предприятий. В процессе исследования использовались общенаучные методы, в частности: абстрактно-логический (для выявления сущности аграрная политика), балансовый (при оценке эффективности аграрной политики), системного анализа (при исследовании возможностей повышения конкурентоспособности предприятий АПК), прогнозирования – с целью определения оценки функционирования пищевых предприятий.

Результаты исследований. Определена роль пищевой промышленности в народнохозяйственном комплексе Украины. Выделены позитивные и негативные стороны деятельности предприятий пищевой промышленности. Определены цели и приоритеты развития отечественных предприятий пищевой промышленности в рыночной среде. Установлено, что поскольку пищевая промышленность тесно связана с сельским хозяйством и является основным технологическим звеном продовольственного комплекса, то приоритетное значение в территориальной организации пищевой промышленности имеют такие экономические факторы, как сырьевой, потребительский, транспортный, специализация сельского хозяйства, научно-технический прогресс.

Научная новизна результатов исследования заключается в осуществлении комплексной аналитической оценки функционирования пищевых предприятий Украины, на основе которой установлено по каким товарным группам Украина имеет высокий уровень обеспечения, а по каким обеспечение происходит в основном за счет импортного товара.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования являются почвой для решения практических проблем относительно совершенствования функционирования пищевых предприятий, в частности и конкурентоспособности предприятий агропромышленного комплекса.

Ключевые слова: пищевая промышленность, продукты питания, экспорт, импорт, инвестиции, инновации, агропромышленный комплекс.

Mityay O.V. ANALYTICAL ESTIMATION OF FUNCTIONING OF FOOD ENTERPRISES AS ASPECT OF COMPETITIVENESS OF AIC OF UKRAINE

Purpose. A research aim is realization of analysis of distribution of volumes of the realized products after the types of activity, dynamics of funds and consumption of basic foodstuffs, realization of analytical estimation of functioning of food enterprises of Ukraine.

Methodology of research. Theoretical and methodological basis of research are fundamental provisions of modern economic theory, scientific works of scientists, normative and legislative certificates of Ukraine on questions the competitiveness of enterprises. In the process of research scientific methods were used, in particular: abstractly-logical (for the exposure of essence agrarian policy), balance (at the estimation of efficiency of agrarian policy), analysis (at research of possibilities of increase of competitiveness of enterprises of AIC) of the systems, prognostication - with the aim of determination of estimation of functioning of food enterprises.

Finding. A certain role of food industry is in the pertaining to national economy complex of Ukraine. Positive and negative parties of activity of enterprises of food industry are distinguished. Aims and priorities of development of domestic enterprises of food industry are certain in a market environment. It is set that as food industry closely constrained with agriculture, is the basic technological link of food complex, then such economic factors have a priority value in territorial organization of food industry, as raw material, consumer, transport, specialization of agriculture, scientific and technical progress.

Originality. The scientific novelty of research results consists in realization of complex analytical estimation of functioning of food enterprises of Ukraine on the basis of that it is set on what commodity groups Ukraine has a high level of providing, and for that providing takes place mainly due to the imported commodity.

Practical value. The got results of research are soil for the decision of practical problems in relation to perfection of functioning of food enterprises, and that is why and to the competitiveness of enterprises of agroindustrial complex.

Key words: food industry, foodstuffs, export, import, investments, innovations, agroindustrial complex.

Тягунова З.О., Бондаренко В.М. КРАУДФАНДИНГ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА

Мета. Дослідження явища краудфандингу як інноваційної форми інвестування, процесу його розвитку, визначення основних форм та видів, світової практики правового регулювання та можливостей застосування в українському економічному просторі.

Методика дослідження. При проведенні дослідження використовувалися загальнонаукові прийоми і методи дослідження, зокрема методи: аналізу та синтезу - при здійсненні характеристики явища краудфандингу; узагальнення та наукової абстракції – при вивченні світового досвіду регулювання краудфандингової діяльності; структурно-логічного аналізу – при обґрунтуванні сутності краудфандингу, визначенні його форми та видів.

Результати дослідження. Обґрунтовано сутність краудфандингу, визначено його форми та види. Сформовано авторський підхід до характеристики явища краудфандингу. Вивчено світовий досвід регулювання краудфандингової діяльності.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в узагальненні наукових поглядів на проблему розуміння явища краудфандингу в світовому економічному просторі, перспективи та переваги його застосування в Україні.

Практична значущість результатів дослідження полягає у систематизації понять сутності та функціонування краудфандингу як інноваційної форми інвестування та визначенні можливості його застосування у вітчизняній практиці.

Ключові слова: краудфандинг, інвестування, розвиток, світовий досвід, правове регулювання, види краудфандингу, проект, бізнес-інкубатор, інтернет-платформа, фінансова інновація.

Тягунова З.А., Бондаренко В.М. КРАУДФАНДИНГ: МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА

Цель. Исследование явления краудфандинга как инновационной формы инвестирования, процесса его развития, определение основных форм и видов, мировой практики его правового регулирования и возможностей применения в украинском экономическом пространстве.

Методика исследования. При проведении исследования использовались общенаучные приемы и методы исследования, в частности методы: анализа и синтеза – при осуществлении характеристики явления краудфандинга; обобщения и научной абстракции – при изучении мирового опыта регулирования краудфандинговой деятельности; структурно-логического анализа – при обосновании сущности краудфандинга, определения его формы и видов.

Результаты исследования. Обосновано сущность краудфандинга; определены его формы и виды. Сформулировано авторское определение явления краудфандинга. Изучен мировой опыт регулирования краудфандинговой деятельности.

Научная новизна результатов исследования заключается в обобщении научных взглядов на проблему понимания явления краудфандинга в мировом экономическом пространстве, перспективы и преимущества его применения в Украине.

Практическая значимость результатов исследования заключается в систематизации понятий сущности и функционирования краудфандинга как инновационной формы инвестирования и определении возможности его применения в отечественной практике.

Ключевые слова: краудфандинг, инвестирование, развитие, мировой опыт, правовое регулирование, виды краудфандинга, проект, бизнес-инкубатор, интернет-платформа, финансовая инновация.

Tiahunova Z.O., Bondarenko V.M. CROWDFUNDING: WORLD EXPERIENCE AND PRACTICE

Purpose. The purpose is the research of the crowdfunding phenomenon as innovative form of investment, its development, main forms and types, world practice of legal regulation and the possibilities of its application in the economy of Ukraine.

Methodology of research. While conducting the research we used general methodology and techniques: analysis and synthesis – when characterizing the phenomenon of crowdfunding; generalization and scientific abstraction – when studying the world experience of crowdfunding activities regulation; structural logical analysis – when substantiating the essence of crowdfunding, identifying its forms and types.

Finding. There were substantiated the essence of crowdfunding; identified its forms and types. There was formed the author's definition of the crowdfunding phenomenon. There was studied the world experience of crowdfunding activities regulation.

Originality is in the generalization of the scientific views concerning with the crowdfunding phenomenon understanding in the world economy, prospects and advantages of its application in Ukraine.

Practical value is in the systematization of the definitions of the essence and functioning of crowdfunding as innovative form of investment and identifying the possibilities of its application in Ukraine.

Key words: crowdfunding, investment, development, world experience, legal regulation, types of crowdfunding, project, business incubator, internet platform, financial innovation.

Чирак І.М. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ НЕКОНВЕНЦІОНАЛЬНОЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Мета. Метою статті є дослідження теоретичних підходів до з'ясування сутності, причин та особливостей використання центральними банками неконвенціональної монетарної політики, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності її реалізації.

Методика дослідження. Методологічною основою статті є теоретичний інструментарій дослідження монетарної політики та використання методів системно-структурного, кількісного і якісного аналізу та історичного методу для обґрунтування доцільності застосування не конвенціональної монетарної політики.

Результати дослідження. Визначено випадки, при яких доцільно застосовувати неконвенціональні монетарні режими, імплементація яких може здійснюватись через відсоткову та балансову політики. Досліджено вплив відсоткової ставки на систему цінкових сигналів та на рішення фінансових установ і доведено недостатню ефективність моделі нульових відсоткових ставок та доцільність підтримання позитивної величини ставки для збереження системи цінкових сигналів і нейтралізації проблеми морального ризику. Встановлено, що балансова політика сприяє збереженню системи платежів та обмежує поширення кризи ліквідності в економічній системі.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у дослідженні теоретичних проблем використання неконвенціональної монетарної політики і визначенні ефективності та доцільності її реалізації центральними банками світу в кризових ситуаціях на фінансовому ринку.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження є підґрунтям для вирішення теоретичних та практичних проблем стосовно доцільності використання неконвенціональних режимів монетарної політики.

Ключові слова: антикризові заходи, неконвенціональні режими монетарної політики, стабілізаційні заходи, ліквідність, банківські резерви, політика кількісного пом'якшення, відсоткова політика, балансова політика.

Чирак И.Н. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ НЕКОНВЕНЦИОНАЛЬНОЙ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ

Цель. Целью статьи является исследование теоретических подходов к выяснению сущности, причин и особенностей использования центральными банками неконвенциональной монетарной политики, а также разработка практических рекомендаций по повышению эффективности ее реализации.

Методика исследования. Методологической основой статьи является теоретический инструментарий исследования монетарной политики и использования методов системно-структурного, количественного и качественного анализа и исторического метода для обоснования целесообразности применения неконвенциональной монетарной политики.

Результаты исследования. Определены случаи, в которых целесообразно применять неконвенциональные монетарные режимы, выполнение которых может осуществляться через процентную и балансовую политики. Исследовано влияние процентной ставки на систему ценовых сигналов и решения финансовых учреждений и доказано недостаточную эффективность модели нулевых процентных ставок и целесообразность поддержания положительной величины ставки для сохранения системы ценовых сигналов и нейтрализации проблемы морального риска. Установлено, что балансовая политика способствует сохранению системы платежей и ограничивает распространение кризиса ликвидности в экономической системе.

Научная новизна результатов исследования заключается в исследовании теоретических проблем использования неконвенциональной монетарной политики и определении эффективности и целесообразности ее реализации центральными банками мира в кризисных ситуациях на финансовом рынке.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования являются основой для решения теоретических и практических проблем относительно целесообразности использования неконвенциональных режимов монетарной политики.

Ключевые слова. Антикризисные меры, неконвенциональные режимы монетарной политики, стабилизационные меры, ликвидность, банковские резервы, политика количественного смягчения, процентная политика, балансовая политика.

Chyrak I.M. THEORETICAL PROBLEMS OF NONCONVENTIONAL MONETARY POLICY

Purpose. The purpose of the article is the research of theoretical approaches to clarification of the nature, causes and features of nonconventional monetary policy used by central banks as well as the development of practical recommendations to improve the effectiveness of its implementation.

Methodology of research. The methodological basis of the research is a theoretical study of monetary policy tools and the use of systematic and structural methods, quantitative and qualitative analysis of the historical method and rationale for the foundation of nonconventional monetary policy.

Finding. Cases in which it is advisable to apply nonconventional monetary regimes, implementation of which can be realized through interest and balance sheet policies are determined. It is investigated the influence of interest rate on price signals system and on solutions of financial institutions and it is proved insufficient effectiveness of the model of zero interest rates and the feasibility of maintaining positive value of interest rate to preserve the system of price signals and neutralize the problem of moral hazard. It is found that the balance sheet policy contributes the preservation of the system of payments and limits the spread of the liquidity crisis in economic system.

Originality. Scientific novelty of the results of the research is to study the theoretical problems of use of nonconventional monetary policy and determine the effectiveness and advisability of its implementation by central banks of the world in crisis situations in financial market.

Practical value. The results of research is the basis for solution of theoretical and practical problems concerning the feasibility of use of nonconventional regimes of monetary policy.

Key words. Anticrisis measures, nonconventional regimes of monetary policy, stabilization measures, liquidity, bank reserves, the policy of quantitative easing, interest rate policy, balance sheet policy.

Варламова М.Л. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ АПК УКРАЇНИ

Мета. Метою статті є проведення аналізу сучасного стану переробної галузі АПК України, виявлення існуючих проблем та напрямків їх вирішення.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці вчених з питань розвитку переробної галузі АПК України. У процесі дослідження використовувалися такі методи: аналізу і синтезу (при аналізі динаміки розвитку підгалузей переробної сфери АПК України), систематизації (при виявленні сучасних тенденцій розвитку підгалузей переробної сфери АПК).

Результати дослідження. Проведено аналіз переробної галузі АПК за видами виробленої продукції переробних підприємств. Виявлені основні тенденції розвитку підгалузей переробної сфери АПК України. Обґрунтовано необхідність стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності переробних підприємств,

створення середовища, що сприятиме її активізації як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні. Розроблено алгоритм формування інвестиційно-інноваційного кластеру з переробки агропромислової продукції.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна полягає у виявленні основних тенденцій розвитку підгалузей переробної сфери АПК України і розробці алгоритму створення інвестиційно-інноваційних кластерів з метою максимального використання потенціалу агропромислового виробництва.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження є підґрунтям для вирішення практичних проблем щодо вдосконалення розвитку переробної сфери АПК України. Вони можуть бути використані в процесі формування інвестиційно-інноваційного кластеру з переробки агропромислової продукції.

Ключові слова: переробна промисловість, підгалузі переробної сфери, АПК, виробництво продукції, кластер, інвестиційно-інноваційна діяльність, переробні підприємства.

Варламова М.Л. АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ОТРАСЛЕЙ АПК УКРАИНЫ

Цель. Целью статьи является проведение анализа современного состояния перерабатывающей отрасли АПК Украины, выявление существующих проблем и направлений их решения.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования являются фундаментальные положения современной экономической теории, научные труды ученых по вопросам развития перерабатывающей отрасли АПК Украины. В процессе исследования использовались следующие методы: анализа и синтеза (при анализе динамики развития подотраслей перерабатывающей сферы АПК Украины), систематизации (при выявлении современных тенденций развития подотраслей перерабатывающей сферы АПК).

Результаты исследования. Проведен анализ перерабатывающей отрасли АПК по видам продукции перерабатывающих предприятий. Выявлены основные тенденции развития подотраслей перерабатывающей сферы АПК Украины. Обоснована необходимость стимулирования инвестиционно-инновационной деятельности перерабатывающих предприятий, создание среды, которая будет способствовать ее активизации как на региональном, так и на общегосударственном уровне. Разработан алгоритм формирования инвестиционно-инновационного кластера по переработке агропромышленной продукции.

Научная новизна результатов исследования. Научная новизна заключается в выявлении основных тенденций развития подотраслей перерабатывающей сферы АПК Украины и разработке алгоритма создания инвестиционно-инновационных кластеров с целью максимального использования потенциала агропромышленного производства.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования являются основой для решения практических проблем по совершенствованию развития перерабатывающей сферы АПК Украины. Они могут быть использованы в процессе формирования инвестиционно-инновационного кластера по переработке агропромышленной продукции.

Ключевые слова: перерабатывающая промышленность, подотрасли перерабатывающей сферы, АПК, производство продукции, кластер, инвестиционно-инновационная деятельность, перерабатывающие предприятия.

Varlamova M.L. ANALYSIS OF THE MODERN STATE OF UKRAINE'S AIC (AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX) PROCESS INDUSTRY SECTOR

Purpose. The purpose of the article is to analyse the modern state of Ukraine's AIC process industry sector according to the types of production performed by processing enterprises.

Methodology of research. Fundamental provisions of modern economical theory, scientific works of scholars on the issues of development of Ukraine's AIC process industry sector are the theoretical and methodological basis of the investigation. The following methods were used in the process of investigation: analysis and synthesis (in analyzing the development dynamics of sub-sectors of Ukraine's AIC process industry sector), systematization (in identification of modern development trends of AIC process industry sector).

Finding. The analysis of AIC process industry sector has been conducted according to the types of products manufactured by processing enterprises. Main development trends of sub-sectors of Ukraine's AIC process industry sector have been identified. The necessity for stimulation of the investment and innovation activities of processing enterprises has been justified, as well as creation of the environment that would facilitate its activation both at the regional and at the national levels. The algorithm for formation of the investment and innovative cluster of processing agro-industrial products has been elaborated.

Originality. Scientific novelty consists in the detection of main development trends of sub-sectors of Ukraine's AIC process industry sector and development of the algorithm for formation of the investment and innovative clusters for the purpose of maximum use of agro-industrial production potential.

Practical value. The received results of the investigation are the basis for the solution of practical problems on the development improvement of Ukraine's AIC process industry sector. They can be used in the process of formation of the investment and innovative cluster of agro-industrial production processing.

Key words: manufacturing, sub manufacturing sector, agriculture, production, cluster, investment and innovation activities.

Воронкова І.Ю. ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У КЛАСТЕРНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Мета. Метою статті є теоретичне дослідження можливості застосування проектів державно-приватного партнерства у кластероутворенні на основі видавничо-поліграфічних підприємств та обґрунтування необхідності

формування партнерства бізнесу з урядом в Україні.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці вчених, нормативні та законодавчі акти України. В процесі дослідження використовувались загальнонаукові методи, зокрема: методи теоретичного узагальнення – для дослідження теоретичних основ та існуючих типів приватно-державного партнерства, монографічний (при вивченні основних принципів державного регулювання видавничо-поліграфічних підприємств та особливостей кластероутворення у зарубіжних країнах), аналізу і синтезу – з метою визначення основних напрямів вдосконалення державної політики щодо підтримки видавничо-поліграфічних підприємств.

Результати дослідження. Визначено організаційно-правові засади та основні принципи взаємодії державних партнерів із приватними. Виявлено, що найбільш прийнятним типом ДПП для української економіки є розвиток на основі кластерного підходу, з визнанням ролі уряду як фактора, що сприяє створенню мереж. Така форма партнерства дозволить провести системно-структурні реформи в економіці України і задіяти приватні фінансові ресурси. Наведено типи проектів державно-приватного партнерства та досвід їх реалізації у зв'язку з кластерними ініціативами. Розглянуто напрями взаємодії державних органів влади та видавничо-поліграфічних підприємств за допомогою реалізації програмно-цільового методу управління та охарактеризовано функції уряду при формуванні кластерів. Обґрунтовано перспективність у ДПП залучення венчурного капіталу, що дозволить здійснити інноваційно-орієнтоване оновлення інфраструктури. Доведено, що розвиток видавничо-поліграфічних підприємств потребує запровадження інноваційних форм взаємодії бізнесу з урядом. Наведено загальні риси державної політики кластероутворення окремих країн. Запропоновано застосування проектів державно-приватного партнерства у кластероутворенні на основі видавничо-поліграфічних підприємств.

Наукова новизна результатів дослідження Використано системно-структурний підхід до обґрунтування напрямів запровадження проектів державно-приватного партнерства для кластероутворення видавничо-поліграфічних підприємств.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження направлені на вирішення проблем підвищення конкурентоспроможності та інноваційного розвитку видавничо-поліграфічних підприємств. Вони можуть бути використані в процесі формування видавничо-поліграфічних кластерів.

Ключові слова: видавничо-поліграфічні підприємства, державно-приватне партнерство, кластероутворення, конкурентоспроможність.

Воронкова И.Ю. ФОРМИРОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В КЛАСТЕРНОМ ВЗАИМОДЕЙСТВИИ ИЗДАТЕЛЬСКО-ПОЛИГРАФИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Цель. Целью статьи является теоретическое исследование возможности использования проектов государственно-частного партнерства в кластерообразовании на основе издательско-полиграфических предприятий и обоснование необходимости формирования партнерства частных предприятий и государственных организаций в Украине.

Методика исследования. Теоретической и методологической базой исследования являются фундаментальные положения современной экономической теории, научные работы ученых, нормативные и законодательные акты Украины. В процессе исследования использовались общенаучные методы, в том числе: методы теоретического обобщения – для исследования теоретических основ и существующих типов государственно-частного партнерства, монографический – при изучении основных принципов государственного регулирования издательско-полиграфических предприятий и особенностей кластерообразования зарубежных стран, анализа и синтеза – с целью определения основных направлений совершенствования государственной политики поддержки издательско-полиграфических предприятий.

Результаты исследования. Определены организационно-правовые предпосылки и основные принципы взаимодействия государственных партнеров с частными. Определено, что наиболее приемлемым типом ГЧП для украинской экономики является развитие на основе кластерного подхода, с признанием роли государства как фактора, способствующего созданию сетей. Такая форма партнерства предоставляет возможность провести системно-структурные реформы в экономике и задействовать частные финансовые ресурсы. Представлены типы проектов государственно-частного партнерства и опыт реализации в связи с кластерными инициативами. Рассмотрены векторы взаимодействия государственных органов власти и издательско-полиграфических предприятий при помощи реализации программно-целевого метода управления и охарактеризованы функции органов государственной власти при формировании кластеров. Обозначена перспективность у ГЧП привлечения венчурного капитала, что даст возможность осуществления инновационно-ориентированное обновление инфраструктуры. Показано, что развитие издательско-полиграфических предприятий требует внедрения инновационных форм их взаимодействия с государственными организациями. Представлены общие черты государственной политики кластерообразования отдельных стран. Предлагается применение проектов государственно-частного партнерства в кластерообразовании на основе издательско-полиграфических предприятий.

Научная новизна результатов исследования. Использован системно-структурный подход к обоснованию возможных направлений внедрения проектов государственно-частного партнерства в кластерообразовании издательско-полиграфических предприятий.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования направлены на решение проблем повышения конкурентоспособности и инновационного развития издательско-полиграфических предприятий. Они могут быть использованы в процессе формирования издательско-полиграфических кластеров.

Ключевые слова: издательско-полиграфические предприятия, государственно-частное партнерство, кластерообразование, конкурентоспособность.

Voronkova I.Yu. FORMATION OF PUBLIC AND PRIVATE PARTNERSHIP IN CLUSTER COOPERATION OF PUBLISHING AND PRINTING ENTERPRISES IN UKRAINE

Purpose. The purpose of this article is a theoretical research of possibility to apply public-private partnership projects in Cluster formation based on publishing and printing companies and to ground the necessity of formation of business partnership with the Government in Ukraine.

Finding. The theoretical and methodological bases of research are fundamental tenets of modern economic theory, scientific works, regulatory and legislative acts of Ukraine. In this study were used general scientific methods including: methods of theoretical generalization - to study the theoretical foundations and existing types of public-private partnerships, monographic (the study of basic principles of state regulation of publishing and printing companies and features of cluster formation in foreign countries), analysis and synthesis - to determine the main directions for improving public policies to support publishing and printing companies.

Finding. It was defined legislative foundations and general principles of cooperation between the state and private partners. It was founded that the most appropriate type of PPP for development of Ukrainian economy is based on the cluster approach, with recognition of the role of government as a factor that contributes to the creation of chains. This form of partnership allows to implement systemic and structural reforms in the economy of Ukraine and involve private financial resources. It is shown the types of public-private partnerships and the experience of their implementation in connection with cluster initiatives. Directions of cooperation between state authorities and the publishing- printing companies through the implementation of program-objective method of management were reviewed and the functions of government in the formation of clusters are described. It is grounded PPP perspective in attracting of venture capital, which will allow to implement innovation-oriented infrastructure upgrades. It is proved that the development of publishing and printing companies requires the implementation of innovative forms of collaboration between business and the government. The general features of State policy of cluster formation of individual countries are shown. It is proposed using of public-private partnership in cluster formation on the basis of publishing and printing companies.

Originality. For grounding the directions of implementation of public-private partnership for cluster formation of publishing and printing companies the systemic-structural approach was applied.

Practical value. The results of research are aimed at solving the issues of increasing competitiveness and innovative development of publishing and printing companies. It can be used in the forming process of publishing and printing clusters.

Key words: publishing and printing companies, public-private partnership, cluster formation, competitiveness.

Сатир Л.М. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Мета. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо економічної ефективності використання технічних засобів сільськогосподарськими підприємствами.

Методика дослідження. Для реалізації поставлених у статті завдань використовувалися такі методи та прийоми: монографічний, статистичних групувань, кореляційно-регресійного аналізу і графічний – для комплексного вивчення сучасного стану сільськогосподарського виробництва, технічного забезпечення та визначення факторів, що впливають на ефективність використання МТП; вибірковий – для детального обстеження окремих товаровиробників; анкетування – для збору інформації щодо організації використання техніки; групування – для визначення впливу різних факторів на рівень ефективності використання техніки, порівняння – для зіставлення економічних явищ у різні часові періоди з метою виявлення причинно-наслідкового зв'язку; абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний та оптимізаційний – при обґрунтуванні оптимального складу МТП, організаційних форм використання техніки.

Результати дослідження. В процесі дослідження з'ясовано основні першопричини, які спонукають сільськогосподарських товаровиробників до оптимального вибору форм використання сільськогосподарської техніки. Здійснено аналіз ефективності використання технічних засобів сільськогосподарських підприємств в розрізі форм господарювання. Запропоновані заходи щодо розвитку кооперативів, які надають послуги сільськогосподарською технікою їх учасників.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна результатів дослідження полягає в обґрунтовані методичних засад формування кооперативів по спільному використанні сільськогосподарської техніки. Запропоновано практичні рекомендації щодо обґрунтування економічної доцільності вибору організаційної форми використання технічних засобів сільськогосподарськими товаровиробниками.

Практична значущість результатів дослідження. Здійснено оцінку економічної ефективності використання сільськогосподарської техніки сільськогосподарськими підприємствами в залежності від форм використання. Розкрито механізм розрахунків за наданні послуги між сільськогосподарськими та сервісними підприємствами з механізації виробничих процесів в рослинництві.

Ключові слова: сільськогосподарська техніка, сервісні підприємства, кооперативи, сільськогосподарські підприємства, послуги.

Сатир Л.М. ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Цель. Целью исследования является разработка теоретических, методологических положений и практических рекомендаций по экономической эффективности использования технических средств сельскохозяйственными предприятиями.

Методика исследования. Для реализации поставленных в статье задач использовались следующие методы и приемы: монографический, статистических группировок, корреляционно-регрессионного анализа и

графічний – для комплексного вивчення сучасного стану сільськогосподарського виробництва, технічного забезпечення і визначення факторів, що впливають на ефективність використання МТП; вибірочний – для детального дослідження окремих товаропроизводителів; анкетування – для збору інформації про організацію використання техніки; групування – для визначення впливу різних факторів на рівень ефективності використання техніки, порівняння – для порівняння економічних явищ в різні часові періоди з метою виявлення причинно-наслідкової зв'язі; абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний і оптимізаційний – при обґрунтуванні оптимального складу МТП, організаційних форм використання техніки.

Результати дослідження. В процесі дослідження встановлено основні первопричини, що спонукають сільськогосподарських товаропроизводителів до оптимального вибору форм використання сільськогосподарської техніки. Здійснено аналіз ефективності використання технічних засобів сільськогосподарських підприємств в різних формах господарювання. Предложено заходи по розвитку кооперативів, що надають послуги сільськогосподарської технікою їх учасникам.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в обґрунтованих методичних основах формування кооперативів по спільному використанню сільськогосподарської техніки. Предложено практичні рекомендації по обґрунтуванню економічної доцільності вибору організаційної форми використання технічних засобів сільськогосподарськими товаропроизводителями.

Практична значимість результатів дослідження. Здійснено оцінку економічної ефективності використання сільськогосподарської техніки сільськогосподарськими підприємствами в залежності від форм використання. Розкрито механізм розрахунків за надані послуги між сільськогосподарськими і сервісними підприємствами по механізації виробничих процесів в рослинництві.

Ключові слова: сільськогосподарська техніка, сервісні підприємства, кооперативи, сільськогосподарські підприємства, послуги.

Satyr L.M. ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC FOUNDATIONS OF USING TECHNICAL MEANS AT AGRICULTURAL ENTERPRISES

Purpose. The aim of the article is the development of theoretical, methodological provisions and practical recommendations on economic efficiency of using technical means by agricultural enterprises.

Methodology of research. The following methods and techniques were used in the article for implementation of assigned task: monographic, statistical groupings, correlation and regression analysis and graphics – for a comprehensive study of the current state of agricultural production, technical support and determine the factors that affect the effective use of the MTF; selective – for the detailed examination of individual producers; surveys – to collect information on the organization of using techniques; grouping – to determine the influence of various factors on the level of the effective use of techniques, comparison – to compare the economic phenomena in different time periods to identify causal link; abstract and logical, calculation and constructive, optimization – in substantiation of the optimal composition of the MTF, organizational forms for using technology.

Findings. The main root causes that encourage agricultural producers to the optimum choice of forms using agricultural machinery have been elucidated in the research process. The analysis of the effective use of technical means of agricultural enterprises in the context of forms of management has been conducted. It has been proposed measures concerning the development of cooperatives that provide services of agricultural machinery to their participants.

Originality. Scientific novelty of research results consists in the substantiation methodological principles of forming cooperatives for the joint use of agricultural machinery. It has been proposed practical recommendations for the substantiation of economic feasibility for choose organizational form of using technical means by agricultural producers.

Practical value. The estimation of economic efficiency of agricultural machinery use by agricultural enterprises depending on the forms of use has been conducted. The mechanism of payments for the provision of services between agricultural and service enterprises on mechanization of production processes in plant growing has been disclosed.

Key words: agricultural machinery, service enterprises, cooperatives, agricultural enterprises, services

Осовська Г.В., Фещенко А.О. УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ СКЛАДОВОЮ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Мета. Метою статті є дослідження комплексу управлінських рішень, що приймаються в процесі управління патентним портфелем, а також встановлення чинників, які зумовлюють прийняття певного рішення з переліку доступних альтернатив.

Методика дослідження. В процесі дослідження використовувались загальнонаукові методи, зокрема: методи теоретичного узагальнення – для дослідження теоретичних основ та існуючих концепцій інноваційної діяльності на підприємствах харчової промисловості; методи індукції та дедукції, аналізу і синтезу - в процесі розробки механізмів вирішення існуючих проблем формування ефективної інноваційної політики на підприємствах харчової промисловості в контексті реалізації технологічних інновацій; методи економіко-математичного моделювання застосовувалися при обґрунтуванні ефективного інноваційного менеджменту при впровадженні технологічних інновацій.

Результати дослідження. Запропоновано методичні рекомендації для інноваційного менеджера, як управляти портфелем інтелектуальної власності. Сформульовано 4 основних питання, на які він має дати відповіді та розписано кроки, які треба виконати, аби правильно відповісти на ці питання. Обґрунтовано ефективний інноваційний менеджмент при впровадженні технологічних інновацій.

Наукова новизна результатів дослідження. Удосконалено напрямки отримання позитивних вигод від управління портфелем інтелектуальної власності підприємства харчової промисловості та встановлено показники (критерії) для їх оцінки.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження направлені на отримання вигоди від управління портфелем інтелектуальної власності підприємств харчової. Вони можуть бути використані в процесі управління технологічними інноваціями на підприємствах харчової галузі.

Ключові слова: інновації, технологічні інновації, харчова промисловість, інтелектуальна власність, підприємницька діяльність, інноваційний потенціал.

Осовская Г.В., Фещенко А.А. УПРАВЛЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Цель. Целью статьи является исследование комплекса управленческих решений, принимаемых в процессе управления патентным портфелем, а также установлении факторов, которые обуславливают принятие определенного решения из перечня доступных альтернатив.

Методика исследования. В процессе исследования использовались общенаучные методы, в частности: методы теоретического обобщения – для исследования теоретических основ и существующих концепций инновационной деятельности на предприятиях пищевой промышленности; методы индукции и дедукции, анализа и синтеза – в процессе разработки механизмов решения существующих проблем формирования эффективной инновационной политики на предприятиях пищевой промышленности в контексте реализации технологических инноваций; методы экономико-математического моделирования применялись при обосновании эффективного инновационного менеджмента при внедрении технологических инноваций.

Результаты исследования. Предложены методические рекомендации для инновационного менеджера, как управлять портфелем интеллектуальной собственности. Сформулировано 4 основных вопроса, на которые он должен дать ответы, и расписано шаги, которые нужно выполнить, чтобы правильно ответить на эти вопросы. Обоснованно эффективный инновационный менеджмент при внедрении технологических инноваций.

Научная новизна результатов исследования. Усовершенствованы направления получения положительных выгод от управления портфелем интеллектуальной собственности предприятия пищевой промышленности и установлены показатели (критерии) для их оценки.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования направлены на получение выгод от управления портфелем интеллектуальной собственности предприятий пищевой. Они могут быть использованы в процессе управления технологическими инновациями на предприятиях пищевой отрасли.

Ключевые слова: инновации, технологические инновации, пищевая промышленность, интеллектуальная собственность, предпринимательская деятельность, инновационный потенциал.

Osovskа G.V., Feshhenko A.O. MANAGING INTELLECTUAL COMPONENT OF THE INNOVATION POTENTIAL IN THE IMPLEMENTATION OF TECHNOLOGICAL INNOVATIONS AT THE ENTERPRISES OF FOOD INDUSTRY

Purpose. The article aims to study the complex management decisions made in the management of the patent portfolio, as well as establishing the factors that determine the adoption of certain decisions on the list of available alternatives.

Methodology of research. The study used general scientific methods including: methods of theoretical generalization - to study the theoretical foundations of existing concepts and innovation in the food industry; methods of induction and deduction, analysis and synthesis have been involved in the development of mechanisms to address existing problems of formation of effective policy innovation in the food industry in the context of technological innovation; methods of economic-mathematical modeling used for substantiation of effective innovation management in the implementation of technological innovation.

Finding. Proposed guidelines for the innovative managers how to manage a portfolio of intellectual property. Formulated four basic questions that he has to answer and painted steps that must be done to properly answer these questions. Proved effective in implementing innovative management of technological innovation.

Originality. Improved areas receiving positive benefits from intellectual property portfolio management the food industry and established indicators (criteria) for their evaluation.

Practical value. The results of research aimed at benefiting from intellectual property portfolio management of the food. They can be used in the process of technological innovation in the food industry.

Key words: innovation, technological innovation, food industry, intellectual property, entrepreneurship, innovation potential.

Бечко П.К., Голобородько Я.О. ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Мета. Метою дослідження є наукове обґрунтування і конкретизація теоретичних положень щодо механізмів конкурентоспроможності і їх вплив на діяльність суб'єктів господарювання.

Методика дослідження. В процесі дослідження використовувались як загальнонаукові методи пізнання, так і специфічні. Статтю виконано із застосуванням діалектичного підходу до вивчення сучасного стану економіки. У межах цього підходу застосовано два базових методи – індукція та дедукція. Під час написання наукової статті використано: загальнонаукові методи: аналіз, синтез, групування, порівняння; статистичні методи; графічний – для наочного зображення результатів дослідження.

Результати дослідження. Обґрунтовано, що нині чинні законодавчі норми податкової та кредитної політики поки що не стимулюють зростання конкурентоспроможності суб'єктів аграрного виробництва. Визначено, що вітчизняні суб'єкти аграрного виробництва поки що не орієнтовані на зростання експорту аграрної продукції, як це має місце в усьому світі. Обґрунтована необхідність розроблення заходів щодо вдосконалення механізмів конкурентоспроможності суб'єктів аграрного виробництва як на макро, так і мікрорівні шляхом поєднання державного і ринкових механізмів управління цим процесом.

Наукова новизна результатів дослідження. Обґрунтовано, що чинне законодавство не стимулює зростання конкурентоспроможності суб'єктів аграрного виробництва, а навпаки стримує його і запропоновано шляхи покращення його.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження направлені на забезпечення і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Вони можуть бути використанні для суб'єктів аграрного виробництва.

Ключові слова: конкурентоспроможність, суб'єкти аграрного виробництва, пільгове кредитування, податковий тиск.

Бечко П.К., Голобородько Я.А. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СУБЪЕКТОВ АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Цель. Целью исследования является научное обоснование и конкретизация теоретических положений относительно механизмов конкурентоспособности и их влияние на деятельность субъектов хозяйствования.

Методика исследования. В процессе исследования использовались как общенаучные методы познания, так и специфические. Статья выполнена с применением диалектического подхода к изучению современного состояния экономики. В рамках этого подхода применены два базовых метода – индукция и дедукция. При написании научной статьи использованы: общенаучные методы: анализ, синтез, группировки, сравнения; статистические методы; графический – для наглядного изображения результатов исследования.

Результаты исследования. Обосновано, что ныне действующие нормы налоговой и кредитной политики пока не стимулируют рост конкурентоспособности субъектов аграрного производства. Определено, что отечественные субъекты аграрного производства пока не ориентированы на рост экспорта аграрной продукции, как это имеет место во всем мире. Обоснована необходимость разработки мероприятий по совершенствованию механизмов конкурентоспособности субъектов аграрного производства, как на макро, так и микроуровне путем объединения государственного и рыночных механизмов управления этим процессом.

Научная новизна результатов исследования. Обосновано, что действующее законодательство не стимулирует рост конкурентоспособности субъектов аграрного производства, а наоборот сдерживает его, поэтому предложены пути его улучшения.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования направлены на обеспечение и повышение конкурентоспособности субъектов хозяйствования. Они могут быть использованы для субъектов аграрного производства.

Ключевые слова: конкурентоспособность, субъекты аграрного производства, льготное кредитование, налоговое давление.

Bechko P.K., Holoborodko Ya.O. ECONOMIC MECHANISMS FOR ENSURING COMPETITIVENESS OF ENTITIES OF AGRICULTURAL PRODUCTION

Purpose. The aim of the article is scientific substantiation and specification of theoretical positions concerning the mechanisms of competitiveness and their impact on the activity of business entities.

Methodology of research. General scientific and specific methods of cognition were used in the research process. The article is made with the use of dialectical approach to the study of the current state of the economy. Two basic methods were used through this approach – induction and deduction.

The following general scientific methods were used during the writing this scientific article: analysis, synthesis, grouping, comparison; statistical methods; graphics – for visual image of research results.

Findings. It has been substantiated that today the current legislation norms of tax and credit policies have not yet stimulated the growth of competitiveness of entities of agricultural production.

It has been determined that domestic entities of agricultural production has not yet focused on the growth of exports of agricultural products, as is the case around the world. It has been substantiated the necessity of developing measures to improve mechanisms for competitiveness of entities of agricultural production both at macro and micro level through a combination of state and market mechanisms for management of this process.

Originality. It has been substantiated that the current legislation does not encourage the growth of competitiveness for entities of agricultural production, but rather restrains it. Also it has been suggested ways to improve it.

Practical value. The obtained results of research are aimed at ensuring and improving the competitiveness of business entities. They can be used for entities of agricultural production.

Key words: competitiveness, entities of agricultural production, concessional lending, the tax burden.

Собко О.М., Куц Л.Л. КАПІТАЛ КОМПЕТЕНЦІЙ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЧИННИК ЯКОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Метою дослідження є підвищення якісного рівня індивідуального інтелектуального капіталу сучасних підприємств розглянутого кризь призму розвитку капіталу компетенцій на основі гармонізації закордонного досвіду у сфері розширення застосування сучасних інноваційних технологій трансферу знань.

Методика дослідження. Проведене дослідження базується на використанні загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: історико-логічного – при дослідженні розвитку теорії інтелектуального капіталу крізь призму розвитку капіталу компетенцій; теоретичного узагальнення – для дослідження наукових напрацювань з проблематики індивідуального інтелектуального капіталу підприємства; абстрактно-логічний – для поглибленого аналізу основних характеристик індивідуального інтелектуального капіталу, зокрема сутності та структури його якісної складової – капіталу компетенцій; спеціальні методи економіко-статистичного дослідження, структурний аналіз – для визначення рівня розвитку здібностей для реалізації підприємницької діяльності майбутніми фахівцями у розрізі різних спеціальностей; гіпотеза раціональної поведінки – для виявлення напрямів подальшого розвитку капіталу компетенцій, які сприяють поліпшенню якісного рівня індивідуального інтелектуального капіталу.

Результати дослідження. Обґрунтовано сутність та структуру капіталу компетенцій, визначено його місце в моделі інтелектуального капіталу підприємства як таксону індивідуального інтелектуального капіталу. Визначено доцільність використання бізнес-симуляцій як інноваційної технології формування капіталу компетенцій, яка забезпечує підвищення конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів та покращує можливість їх працевлаштування шляхом відкриття власної справи.

Наукова новизна результатів дослідження. Представлено власну дефініцію «капіталу компетенцій», удосконалено його таксономічну структуру, на базі чого обґрунтовано вектори поліпшення якісного рівня індивідуального інтелектуального капіталу підприємства.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження направлені на вирішення проблеми формування індивідуального інтелектуального капіталу. Вони сприятимуть підвищенню якісного рівня індивідуального інтелектуального капіталу та можуть бути використані для виявлення резервів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних фахівців на ринку праці.

Ключові слова: інтелектуальний капітал підприємства, індивідуальний інтелектуальний капітал, капітал компетенцій, капітал знань, інноваційні технології навчання.

Собко О.Н., Куц Л.Л. КАПИТАЛ КОМПЕТЕНЦИЙ КАК ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЙ ФАКТОР КАЧЕСТВА ИНДИВИДУАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель. Целью исследования является повышение качественного уровня индивидуального интеллектуального капитала современных предприятий рассматриваемого сквозь призму развития капитала компетенций на основе гармонизации зарубежного опыта в сфере расширения применения современных инновационных технологий трансферта знаний.

Методика исследования. Проведенное исследование базируется на использовании общенаучных и специальных методов, в частности: историко-логического – при исследовании развития теории интеллектуального капитала сквозь призму развития капитала компетенций; теоретического обобщения – при исследовании научных работ по проблематике индивидуального интеллектуального капитала предприятия; абстрактно-логический – при углубленном анализе основных характеристик индивидуального интеллектуального капитала, в частности, сущности и структуры его качественной составляющей – капитала компетенций; специальные методы экономико-статистического исследования, структурный анализ – при определении уровня развития способностей для осуществления предпринимательской деятельности будущими специалистами в разрезе различных специальностей; гипотеза рационального поведения – для выявления направлений дальнейшего развития капитала компетенций, которые способствуют улучшению качественного уровня индивидуального интеллектуального капитала.

Результаты исследования. Обоснованы сущность и структура капитала компетенций, определено его место в модели интеллектуального капитала предприятия как таксона индивидуального интеллектуального капитала. Обоснована целесообразность использования бизнес-симуляций как инновационной технологии формирования капитала компетенций, которая обеспечивает повышение конкурентоспособности выпускников высших учебных заведений и улучшает возможности их трудоустройства путем открытия собственного дела.

Научная новизна результатов исследования. Представлена собственная дефиниция «капитала компетенций», усовершенствована его таксономическая структура, на базе чего обоснованы векторы улучшения качественного уровня индивидуального интеллектуального капитала предприятия.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования направлены на решение проблемы формирования индивидуального интеллектуального капитала. Они будут способствовать повышению качественного уровня индивидуального интеллектуального капитала и могут быть использованы для выявления резервов повышения конкурентоспособности отечественных специалистов на рынке труда.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал предприятия, индивидуальный интеллектуальный капитал, капитал компетенций, капитал знаний, инновационные технологии обучения.

Sobko O.M., Kuts L.L. CAPITAL OF COMPETENCIES AS A FUNDAMENTAL QUALITY FACTOR OF INDIVIDUAL INTELLECTUAL CAPITAL OF THE ENTERPRISE

Purpose. The aim of the article is to improve the quality level of individual intellectual capital of modern enterprises by developing competence capital based on the harmonization of international experience in the field of extension usage of modern innovative technologies of knowledge transfer.

Methodology of research. The conducted research is based on using general scientific and special methods, in particular: historical and logical – to study the development of the theory of intellectual capital through the prism of capital competences; theoretical generalization – to research scientific developments on issues of individual intellectual capital of the enterprise; abstract and logical – for a deep analysis of the main characteristics of individual intellectual capital, including the nature and structure of its qualitative component – the capital of competencies; special methods of economic and statistical studies, structural analysis – to determine the level of ability to implement business activities of

future professionals in terms of different specialties; hypothesis of rational behavior – to identify areas of further development of the capital competencies that contribute to the improvement of the quality level of individual intellectual capital.

Findings. The essence and the structure of capital of competencies have been substantiated, its place in the model of intellectual capital of the enterprise as a taxon of individual intellectual capital has been determined.

Expediency of using business simulations as innovative technology of capital formation competencies, which enhances the competitiveness of university graduates and improve their employment opportunities by opening their own business have been determined.

Originality. Our own definition “capital of competence” was presented and its taxonomic structure has been improved, based on which vectors for improving the quality level of individual intellectual capital of the enterprise have been substantiated.

Practical value. The obtained results of research aimed at the solving the problem of forming individual intellectual capital. These results will improve the quality level of individual intellectual capital and can be used to identify reserves to increase competitiveness of domestic specialists on the labor market.

Key words: intellectual capital of the enterprise, individual intellectual capital, capital of competencies, capital of knowledge, innovative technologies of education.

Кінаш І.А. ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування ефективності енергозаощадження, розкриття сутності поняття «Енергозбереження», його принципів, а також виявлення основних факторів..

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань енергоефективності та енергозбереження. У процесі дослідження застосовано такі методи: аналізу і синтезу (при критичному огляді наукових джерел та аналізі заходів щодо підвищення енергоефективності підприємства); логічних узагальнень (для визначення факторів впливу на енергоефективність підприємства); абстрактно-логічний (для теоретичного узагальнення та формування висновків, визначення основних напрямків вдосконалення практичної частини впровадження енергоефективності).

Результати дослідження. Систематизовано перспективи і напрями державної політики у сфері енергоефективності й енергозбереження. Проаналізовано результати впровадження заходів щодо підвищення енергоефективності підприємства. Систематизовано фактори впливу на енергоефективність підприємства, запропоновано класифікацію факторів на інноваційні та традиційні. Визначено бар'єри щодо практичного впровадження заходів з енергоефективності. Окреслено напрями вдосконалення практичної частини впровадження енергоефективності.

Наукова новизна результатів дослідження. Запропоновано перспективні напрями, які можуть гарантувати підвищення економічної ефективності підприємства на основі енергозбереження.

Практична значущість результатів дослідження. Одержані результати можуть бути використані на підприємствах України з метою забезпечення економічного розвитку та підвищення економічної ефективності.

Ключові слова: енергоефективність, економічні та організаційні фактори енергоефективності, енергозбереження, бар'єри енергоефективності.

Кінаш И.А. ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЕ КАК ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель. Целью данного исследования является теоретическое обоснование эффективности энергосбережения, раскрытие сущности понятия «энергосбережение», его принципов, а также выявление основных факторов, сдерживающих внедрение энергосберегающих мероприятий на предприятиях.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования являются научные труды отечественных и зарубежных ученых по вопросам энергоэффективности и энергосбережения. В процессе исследования применены следующие методы: анализа и синтеза (при критическом обзоре научных источников и анализе мероприятий по повышению энергоэффективности предприятия); логических обобщений (для определения факторов влияния на энергоэффективность предприятия); абстрактно-логический (для теоретического обобщения и формирования выводов, определение основных направлений совершенствования практической части внедрения энергоэффективности).

Результаты исследования. В статье рассмотрены проблемы энергоэффективности промышленных предприятий, а также факторы, влияющие на нее. Систематизированы перспективы и направления государственной политики в сфере энергоэффективности и энергосбережения. Проанализированы результаты внедрения мероприятий по повышению энергоэффективности предприятия. Систематизированы факторы влияния на энергоэффективность предприятия, предложена классификация факторов на инновационные и традиционные. Определены барьеры по практическому внедрению мероприятий по энергоэффективности. Определены направления совершенствования практической части внедрения энергоэффективности.

Научная новизна результатов исследования. На основании анализа состояния энергетической политики предприятий предложены перспективные направления, которые могут гарантировать повышение экономической эффективности предприятия на основе энергосбережения.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты могут быть использованы на предприятиях Украины с целью обеспечения экономического развития и повышения экономической эффективности.

Ключевые слова: энергоэффективность, экономические и организационные факторы энергоэффективности, энергосбережение, барьеры энергоэффективности.

Kinash I.A. ENERGY SAVING AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Purpose. The aim of the article is the theoretical substantiation effectiveness of energy saving, disclosure of the concept "Energy saving", its principles and also identifying the main factors restraining energy saving measures at the enterprises.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the study is scientific works of domestic and foreign scholars on energy efficiency and energy saving. The following methods were used during the research: analysis and synthesis (in critical review of scientific sources and analysis of measures for improving energy efficiency of the enterprise); logical generalization (to determine factors influencing the energy efficiency at the enterprise); abstract and logical (for the theoretical generalization and forming conclusions, determination of the main directions for improvement practical part of implementation of energy efficiency).

Findings. Prospects and directions of the state policy in the field of energy efficiency and energy saving have been systematized. The results of implementing measures to improve energy efficiency of the enterprise have been analyzed. The factors of influence on energy efficiency of the enterprise have been systematized and classification of factors on innovation and traditional has been proposed. The barriers on practical implementation of energy efficiency measures have been determined. The directions of improving the practical part of implementation of energy efficiency have been outlined.

Originality. It has been proposed perspective directions that can guarantee increasing economic efficiency of the enterprise on the basis of energy saving.

Practical value. The obtained results can be used at enterprises of Ukraine in order to ensure economic development and enhancing economic efficiency.

Key words: energy efficiency, economic and organizational factors of energy efficiency, energy saving, barriers of energy efficiency.

Семенова В.Г. УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЄЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Мета. Розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо управління процесами комерціалізації інтелектуальної власності підприємств.

Відповідно до мети дослідження були виділені наступні завдання: дослідити літературні джерела щодо визначення поняття «комерціалізація інтелектуальної власності»; визначити основні проблеми комерціалізації інтелектуальної власності в Україні та шляхи їх подолання; розглянути основні форми та методи комерціалізації та їх характеристики; визначити особливості управління процесами комерціалізації інтелектуальної власності підприємств.

Методика дослідження. Методологічну базу дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії та практики, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економіки: діалектичний метод дослідження економічних явищ та процесів у їх взаємозв'язку та розвитку, метод ієрархій, системний підхід до проблем, що розглядаються, методи структурно-логічного аналізу (при побудові логіки та структури роботи); метод деталізації та синтезу (для вивчення предмету і взаємозв'язку його складових частин).

Результати дослідження. У статті здійснено обґрунтування сутності поняття «комерціалізація інтелектуальної власності». Виділені основні проблеми, що перешкоджають процесам комерціалізації та визначені напрямки їх подолання. Розглянуті найбільш поширені підходи щодо визначення методів та форм комерціалізації. Визначено основні форми комерціалізації інтелектуальної власності: укладання ліцензійних договорів; франчайзинг; лізинг; інжиніринг; промислово кооперацію і передачу технологій в рамках спільних підприємств; технічну допомогу, передачу ноу-хау. Обґрунтована доцільність виділення окремого підрозділу, спрямованого на організацію та управління процесами створення, використання та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та визначено його основні завдання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних засад ефективності управління інтелектуальною власністю підприємства на основі удосконалення процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження направлені на вирішення конкретних практичних проблем промислових підприємств щодо формування ефективного управління комерціалізацією інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, комерціалізація інтелектуальної власності, управління комерціалізацією, форми комерціалізації.

Семенова В.Г. УПРАВЛЕНИЕ КОММЕРЦИАЛИЗАЦИЕЙ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель. Разработка теоретических, методологических положений и практических рекомендаций по управлению процессами коммерциализации интеллектуальной собственности предприятий.

В целях исследования были выделены следующие задачи: исследовать литературные источники по определению понятия «коммерциализация интеллектуальной собственности»; определить основные проблемы коммерциализации интеллектуальной собственности в Украине и пути их преодоления; рассмотреть основные формы и методы коммерциализации и их характеристики; определить особенности управления процессами коммерциализации интеллектуальной собственности предприятий.

Методика исследования. Методологическую базу исследования составляют фундаментальные положения экономической теории и практики, общенаучные и специальные методы познания экономики: диалектический метод исследования экономических явлений и процессов в их взаимосвязи и развития, метод иерархий, системный подход к проблемам, которые рассматриваются, методы структурно-логического анализа (

при побудові логіки і структури роботи); метод деталізації і синтезу (для вивчення предмету і взаємозв'язку його складових частин).

Результати дослідження. В статті здійснено обґрунтування сутності поняття «комерціалізація інтелектуальної власності». Виділені основні проблеми, перешкоди процесам комерціалізації, і визначені напрями їх подолання. Розглянуті найбільш поширені підходи до визначення методів і форм комерціалізації. Визначені основні форми комерціалізації інтелектуальної власності: укладання ліцензійних договорів; франчайзинг; лізинг; інжиніринг; промислової кооперації і передачу технологій в межах спільних підприємств; технічну допомогу, передачу ноу-хау. Обґрунтовано цілісність виділення окремого підрозділу, спрямованого на організацію і управління процесами створення, використання і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності і визначені його основні завдання.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в розвитку теоретичних основ ефективності управління інтелектуальною власністю підприємства на основі удосконалення процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Практична значимість результатів дослідження. Отримані результати дослідження спрямовані на рішення конкретних практичних проблем промислових підприємств по формуванню ефективного управління комерціалізацією інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, комерціалізація інтелектуальної власності, управління комерціалізацією, форми комерціалізації.

Semenova V.H. COMMERCIALIZATION MANAGEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY OF ENTERPRISES

Purpose. The aim of the article is the development of theoretical, methodological provisions and practical recommendations for the management of processes for commercialization of intellectual property of enterprises.

The following tasks were allocated according to the aim of the research: to study the literature sources on the definition of the concept "commercialization of intellectual property"; identify the main problems of commercialization of intellectual property in Ukraine and ways to overcome them; consider the basic forms and methods of commercialization and their characteristics; define the features for management by the process of commercialization of intellectual property of enterprises.

Methodology of research. The fundamental tenets of economic theory and practice, general scientific and special methods of cognition economy form the methodological base of research: the dialectical method of investigation of economic phenomena and processes in their relationship and development, the method of hierarchy, the systematic approach to issues that are considered, methods of structural and logical analysis (in the construction of logic and structure of the work); the method of detailing and synthesis (for studying the subject and the relationship of its components).

Findings. The substantiation of the essence of the concept "commercialization of intellectual property" has been implemented in the article. The basic problems which hamper the commercialization process have been allocated and the main areas to overcome them have been identified. The most common approaches to determining the methods and forms of commercialization have been considered. The basic forms of commercialization of intellectual property have been determined: the conclusion of license agreements; franchising; leasing; engineering; industrial cooperation and technology transfer through joint ventures; technical assistance, transfer of know-how. The expediency of allocation of a separate unit, aimed at organizing and managing the processes of creation, use and commercialization of the object of intellectual property has been substantiated and its main tasks have been determined.

Originality. Scientific novelty of the obtained results consists in the development of theoretical foundations of effective management of intellectual property of the enterprise on the basis of improving the process of commercialization of the object of intellectual property.

Practical value. The obtained results of research are aimed at solving specific practical problems of the industrial enterprises concerning the formation of effective management of the commercialization of intellectual property.

Key words: intellectual property, commercialization of intellectual property, commercialization management, forms of commercialization.

Литвинов А.І. КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Метою запропонованої роботи є обґрунтування доцільності застосування концепції сталого розвитку в системі заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарського підприємства, вирішення завдання забезпечення його стабільного розвитку в довгостроковому плані.

Методика дослідження. Дослідження проведено із використанням різноманітних методів. Основними з них були: монографічний, який використовувався при обґрунтуванні сутності фінансово – економічного механізму та мети і напрямів його застосування; метод аналізу і синтезу – при визначенні системи показників ефективності, зокрема при встановленні додаткових показників які розробляються індивідуально, відповідно до поставлених цілей та завдань; статистичні та інші методи, які застосовувалися для узгодження цілей та завдань із принципами забезпечення сталого розвитку.

Результати дослідження. Удосконалено визначення ефективності фінансово – економічного механізму, під якою запропоновано розуміти його здатність слугувати досягненню поставлених цілей із мінімальними витратами ресурсів. Дістала подальший розвиток система показників ефективності, яку запропоновано доповнювати показниками, що розробляються індивідуально, відповідно до поставлених цілей та завдань. Визнано доцільним узгоджувати цілі та завдання із принципами забезпечення сталого розвитку.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна полягає в удосконаленні існуючих методик та підходів до формування фінансово — економічних механізмів та оцінювання їх ефективності в контексті проблематики сталого розвитку.

Практична значущість результатів дослідження. Практична значущість результатів дослідження полягає у застосуванні системного підходу до формування ефективних фінансово — економічних механізмів. Запропонований підхід піддається масштабуванню до будь-якого потрібного рівня. Більш висока ефективність у порівнянні із традиційними підходами при цьому забезпечується за рахунок глибокої кастомізації фінансово — економічного механізму, його більш дієвої інтеграції в суспільно — економічні процеси відповідної території, розширення горизонтів планування та встановлення цілей узгоджених із принципами сталого розвитку.

Ключові слова: фінансово — економічний механізм, сталий розвиток, сільське господарство, підприємство, економіка, ефективність, оцінка, земля.

Литвинов А.И. КОНЦЕПЦИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ФИНАНСОВО – ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель. Целью предлагаемой статьи является обоснование целесообразности использования концепции устойчивого развития в системе мероприятий, направленных на обеспечение эффективного функционирования сельскохозяйственного предприятия, выполнение задания обеспечить его стабильное развитие в долгосрочном плане.

Методика исследования. Исследование проведено с использованием разнообразных методов. Основными были монографический, который использовался при обосновании сути финансово – экономического механизма, цели и направлений его использования; метод анализа и синтеза – при определении системы показателей эффективности, в частности при установлении дополнительных показателей, которые разрабатываются индивидуально, в соответствии с поставленными целями и заданиями; статистические и другие методы, которые применялись для согласования целей и заданий с принципами обеспечения устойчивого развития.

Результаты исследования. Усовершенствовано определение эффективности финансово – экономического механизма, под которым предлагается понимать его способность служить достижению поставленных целей с минимальными затратами ресурсов. Получила дальнейшее развитие система показателей эффективности, которую предлагается дополнить показателями, разрабатываемыми индивидуально, в соответствии с поставленными целями и задачами. Признано целесообразным согласовывать цели и задания с принципами обеспечения устойчивого развития.

Научная новизна результатов исследования. Научная новизна состоит в усовершенствовании существующих методик и подходов к формированию финансово – экономических механизмов и оценки их эффективности в контексте проблематики устойчивого развития.

Практическая значимость результатов исследования. Состоит в применении системного подхода к формированию эффективных финансово – экономических механизмов. Предложенный подход поддается масштабированию к любому необходимому уровню. Более высокая эффективность в сравнении с традиционными подходами при этом обеспечивается за счет гибкой кастомизации финансово – экономического механизма, его более действенной интеграции в общественно – экономические процессы соответствующей территории, расширения горизонтов планирования и постановки целей, согласованных с принципами устойчивого развития.

Ключевые слова: финансово – экономический механизм, устойчивое развитие, сельское хозяйство, предприятие, экономика, эффективность, оценка, земля.

Litvinov A.I. THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONCEPT AS THE BASE OF FORMING EFFICIENT FINANCIAL AND ECONOMIC MECHANISM OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISE

Purpose. The article is devoted to substantiating the advisability of applying the sustainable development concept when developing the complex of measures aimed to secure the efficient operation of the agricultural enterprise and securing its stable development in the long run.

Methodology of research. The research was conducted using a wide array of methods. The priority was given to the monograph method, which had been used for substantiating the core of the financial – economic mechanism and the goal of its applying; method of analysis and synthesis, which had been used for developing the system of efficiency indicators and complementary indicators that should be customized according the project goals and assignments; statistical and other methods, which had been used for the goals and assignments concordance with the sustainable development principles were also applied.

Findings. The definition of the efficiency of financial – economic mechanism was improved. Its ability to ensure reaching of the goals with minimal spending of resources is proposed as such. The system of efficiency indicators was further developed, it was proposed to complement it with indicators customized accordingly to a project goals and assignments. Concordance the project goals and assignments with the sustainable development principles were recommended.

Originality. The authenticity of the research is represented by improving the existing methods and approaches to forming the financial and economic mechanism and evaluating their efficiency at the sustainable development context.

Practical value of research is represented by applying the system approach to forming the efficient financial and economic mechanisms. Proposed approach can be scaled to each needed level. The efficiency increase comparing to traditional approaches is secured due to flexible customization the financial — economic mechanism, stronger integration of it into social — economic activities of the corresponding territory, widening the planning horizons and target setting in concordance to sustainable development principles.

Key words: financial and economic mechanism, sustainable development, agriculture, enterprise, economics, efficiency, evaluation, land.

Полозова Т.В. МОДЕЛЬ ПРОСТОРОВОЇ ТА ЧАСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У КОНКУРЕНТНОМУ ПРОСТОРІ

Мета. Метою дослідження є розробка моделі просторової та часової діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі з використанням теорії розпізнавання образів.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з питань діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі. У процесі дослідження застосовувались такі методи: аналізу і синтезу (при критичному огляді наукових джерел); абстрактно-логічний (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків); графічний (для візуалізації етапів просторової та часової діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі); математичного моделювання (для математичної інтерпретації етапів просторової та часової діагностики).

Результати дослідження. Запропоновано математичну модель просторової та часової діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі з використанням теорії розпізнавання образів. Наведена багаторівнева інтерпретація етапів та побудовано загальну схему системи розпізнавання рівня інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі.

Наукова новизна результатів дослідження. Запропонована модель, на відміну від існуючих, має багаторівневий характер і містить чотири рівня та одинадцять етапів, які дозволяють здійснити кількісну ідентифікацію інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у просторі і часі, а також діагностику полівекторного розвитку інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства.

Практична значущість результатів дослідження. Методичні розробки можуть використовуватися: для ідентифікації рівня інноваційно-інвестиційної спроможності досліджуваного підприємства серед підприємств-конкурентів даної галузі та у часі; для визначення тенденцій розвитку і прогнозування рівня інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства; у діяльності консалтингових фірм.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна спроможність підприємства, просторова та часова діагностика, конкурентний простір, теорія розпізнавання образів, прогнозування, полівекторний розвиток.

Полозова Т.В. МОДЕЛЬ ПРОСТРАНСТВЕННОЙ И ВРЕМЕННОЙ ДИАГНОСТИКИ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ СПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ В КОНКУРЕНТНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Цель. Целью исследования является разработка модели пространственной и временной диагностики инновационно-инвестиционной способности предприятия в конкурентном пространстве с использованием теории распознавания образов.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования являются научные работы отечественных и зарубежных ученых по вопросам диагностики инновационно-инвестиционной способности предприятия в конкурентном пространстве. В процессе исследования применялись такие методы: анализа и синтеза (при критическом обзоре научных источников); абстрактно-логический (для теоретического обобщения и формулирования выводов); графический (для визуализации этапов пространственной и временной диагностики инновационно-инвестиционной способности предприятия в конкурентном пространстве); математического моделирования (для математической интерпретации этапов пространственной та временной диагностики).

Результаты исследования. Предложена математическая модель пространственной и временной диагностики инновационно-инвестиционной способности предприятия в конкурентном пространстве с использованием теории распознавания образов. Приведена многоуровневая интерпретация этапов и построена общая схема системы распознавания уровня инновационно-инвестиционной способности предприятия в конкурентном пространстве.

Научная новизна результатов исследования. Предложенная модель, в отличие от существующих, имеет многоуровневый характер и содержит четыре уровня и одинадцать этапов, которые позволяют осуществить количественную идентификацию инновационно-инвестиционной способности предприятия в пространстве и времени, а также диагностику поливекторного развития инновационно-инвестиционной способности предприятия.

Практическая значимость результатов исследования. Методические разработки могут использоваться: для идентификации уровня инновационно-инвестиционной способности исследуемого предприятия среди предприятий-конкурентов данной отрасли и во времени; для определения тенденций развития и прогнозирования уровня инновационно-инвестиционной способности предприятия; в деятельности консалтинговых фирм.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционная способность предприятия, пространственная та временная диагностика, конкурентное пространство, теория распознавания образов, прогнозирование, поливекторное развитие.

Polozova T.V. THE MODEL OF SPATIAL AND TEMPORAL DIAGNOSTICS OF INNOVATIVE AND INVESTMENT ABILITY OF THE ENTERPRISE IN A COMPETITIVE SPACE

Purpose. The aim of the article is the development of the model of space and temporal diagnostics for innovative and investment ability of the enterprise in a competitive space with the use of pattern recognition theory.

Methodology of research. The scientific works of domestic and foreign scientists on diagnostics of innovative and investment ability of the enterprise in a competitive space are the theoretical and methodological basis of scientific research. The following methods used during the research: analysis and synthesis (in critical review of scientific sources); abstract and logical (for theoretical generalizations and formulation of conclusions); graphical (for visualization

of spatial and temporal stages of diagnostics of innovative and investment ability of the enterprise in a competitive space); mathematical modeling (for mathematical interpretation spatial and temporal stage of diagnosis).

Findings. A mathematical model of spatial and temporal diagnostics innovative and investment ability of the enterprise in a competitive space with the use of pattern recognition theory has been proposed. Multi level interpretation of stages was proposed and general scheme of the system for recognition of the level of innovative and investment ability of the enterprise in a competitive space has been constructed.

Originality. The proposed model, unlike existing, has multi level character and contains four levels and eleven stages that permit to implement a quantitative identification of innovative and investment ability of the enterprise in space and time, and also diagnostics of multi-vector development of innovative and investment ability of the enterprise.

Practical value. Methodical developments may be used: to identify the level of innovative and investment ability of the studied enterprise among the enterprises- competitors in this industry and time; to determine trends of development and predict the level of innovative and investment ability of the enterprise; in activity of consulting firms.

Key words: innovative and investment ability of the enterprise, spatial and temporal diagnostics, competitive space, the theory of pattern recognition, prediction, multi-vector development.

Коцюрба О.Ю. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЖКГ

Метою статті є формулювання та обґрунтування концептуальних положень формування фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства.

Методика дослідження. В процесі дослідження наукової проблеми і отримання результатів використано низку методів. Зокрема, на основі теоретичного узагальнення визначено взаємозв'язок між поняттями «фінансування» та «фінансове забезпечення». Із застосуванням методів узагальнення, абстрактно-логічного аналізу та графічного методу визначено та зображено: етапи формування фінансового забезпечення діяльності підприємств ЖКГ, принципи його реалізації та змістова характеристика фінансової стратегії.

Результати дослідження. За результатами проведених досліджень зроблено наступні висновки: фінансове забезпечення та фінансування є взаємопов'язаними процесами; формування фінансового забезпечення розглядається як шести етапний процес, який реалізується на основі загальних та специфічних принципів; стратегія фінансового забезпечення зумовлює використання відповідного типу політики фінансування активів та орієнтована на досягнення фінансової гнучкості й оптимальності структури фінансових ресурсів та прискорення процесів генерування грошових потоків за рахунок їх синхронності, рівномірності та еластичності.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розробленні концептуальних положень формування фінансового забезпечення діяльності підприємств ЖКГ, що реалізується шляхом управління його грошовими потоками та структурою фінансових ресурсів.

Практична значущість результатів дослідження. сформульованих концептуальних положень полягає в тому, що вони можуть бути використані для розроблення методичних підходів та рекомендацій щодо формування фінансового забезпечення діяльності підприємств ЖКГ.

Ключові слова: підприємства житлово-комунального господарства (ЖКГ), формування фінансового забезпечення, концептуальні положення, структура фінансових ресурсів, грошові потоки.

Коцюрба О.Ю. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЖКХ

Целью статьи является формулирование и обоснование концептуальных положений формирования финансового обеспечения деятельности предприятий ЖКХ.

Методика исследования. В процессе исследования научной проблемы и получения результатов использовано ряд методов. В частности, на основе теоретического обобщения выявлена взаимосвязь между понятиями «финансирование» и «финансовое обеспечение». На основе использования методов обобщения, абстрактно-логического анализа и графического метода определены и представлены: этапы формирования финансового обеспечения деятельности предприятий ЖКХ, принципы его реализации и содержательная характеристика финансовой стратегии.

Результаты исследования. В результате проведенных исследований сделаны следующие выводы: финансовое обеспечение и финансирование являются взаимосвязанными процессами; формирование финансового обеспечения рассматривается как процесс из шести этапов, который реализуется на основе общих и специфических принципов; стратегия финансового обеспечения предопределяет использование соответствующего типа политики финансирования активов и ориентирована на достижение финансовой гибкости и оптимальности структуры финансовых ресурсов, ускорение процессов генерирования денежных средств за счет достижения их синхронности, равномерности и эластичности.

Научная новизна результатов исследования состоит в разработке концептуальных положений формирования финансового обеспечения деятельности предприятий ЖКХ путем управления его денежными потоками и структурой финансовых ресурсов.

Практическая значимость результатов исследования сформулированных концептуальных положений состоит в том, что они могут быть использованы для разработки методических подходов и рекомендаций относительно формирования финансового обеспечения деятельности предприятий ЖКХ.

Ключевые слова: предприятия жилищно-коммунального хозяйства (ЖКХ), формирование финансового обеспечения, концептуальные положения, структура финансовых ресурсов, денежные потоки.

Kotsiurba O.Yu. CONCEPTUAL PROVISIONS OF FORMATION FINANCIAL ASSURING THE ACTIVITY OF ENTERPRISES OF HOUSING AND COMMUNAL SERVICES

Purpose. Article aims on formulation and justification of conceptual aspects of formation financial assuring the activities of enterprises of housing and communal services.

Methodology of research. Author used several methods in research of scientific problems and obtaining results. Identification the correlation between the concepts «financing» and «financial assuring» based on a review and analysis of the literature. The stages of formation financial assuring the activities of enterprises of housing and communal services, the principles of its implementation and substantial characteristic of financial strategy systematized in the article.

Finding. Author summarized that: financing and financial assuring are correlation processes; the formation of financial assuring is the six-step process, which is implemented on the basis of general and specific principles; the financial assuring strategy determines the type of financing assets policy and focuses on achieving financial flexibility and optimal structure of financial resources, acceleration of cash generation at the expense of reach their of synchronicity, the uniformity and manipulation of sensitivity.

Originality. In the article formulated the conceptual provisions of the formation of financial assuring the activities of enterprises of housing and communal services at the expense of managing its cash flows and the structure of financial resources.

Practical value. Formulated conceptual aspects can be used to develop methodical approaches and recommendations on the formation financial assuring the activities of enterprises of housing and communal services.

Key words: enterprises of housing and communal services, formation financial assuring, formation financial assuring, a structure of financial resources, cash flows.

Копняк К.В., Костунець Т.А. ПЛАНУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Визначити сутність та значення стратегічного менеджменту в сучасних умовах розвитку підприємств, розкрити вимоги до стратегічного управління персоналу з метою формування ефективної стратегії.

Методика дослідження. Методологічну основу дослідження становлять фундаментальні теоретичні положення класиків менеджменту, праці вчених-економістів, соціологів і психологів, законодавчі та нормативні акти, які регламентують діяльність вітчизняних підприємств у сфері управління персоналом. Застосування методів комплексного аналізу і синтезу дозволило узагальнити зарубіжний та вітчизняний досвід побудови системи управління персоналом і визначити проблеми ефективного використання трудових ресурсів на підприємствах. За допомогою системного підходу визначено сутність і принципи планування та реалізації стратегії управління персоналом.

Результати дослідження. Визначено роль та обґрунтовано значення персоналу підприємства в умовах конкурентної боротьби. Проаналізовано зарубіжні і вітчизняні науково-практичні праці з управління персоналом. Розроблено схему формування механізму стратегічного управління підприємством. Проаналізована система управління персоналом сучасного підприємства. Побудовано схему впровадження стратегічного управління персоналом на підприємстві. Досліджено та обґрунтовано переваги та недоліки стратегічного управління.

Наукова новизна результатів дослідження. Удосконалено концептуальні основи організаційно-економічного механізму стратегічного управління персоналом, що дозволяє задовольнити потреби підприємства в персоналі відповідно до місії та обраної стратегії розвитку підприємства.

Практична значущість результатів дослідження. Обґрунтовано рекомендації щодо забезпечення системного підходу до формування організаційно-економічного механізму реалізації стратегічного управління персоналом на сучасних підприємствах.

Ключові слова: підприємство, персонал, управління персоналом, стратегія управління, конкурентні переваги.

Копняк Е.В., Костунець Т.А. ПЛАНИРОВАНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ СТРАТЕГИИ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель. Определить сущность и значение стратегического менеджмента в современных условиях развития предприятий, раскрыть требования к стратегическому управлению персонала с целью формирования эффективной стратегии.

Методика исследования. Методологическую основу исследования составляют фундаментальные теоретические положения классиков менеджмента, труды ученых-экономистов, социологов и психологов, законодательные и нормативные акты, регламентирующие деятельность отечественных предприятий в сфере управления персоналом. Применение методов комплексного анализа и синтеза позволило обобщить зарубежный и отечественный опыт построения системы управления персоналом и определить проблемы эффективного использования трудовых ресурсов на предприятиях. С помощью системного подхода определена сущность и принципы планирования и реализации стратегии управления персоналом.

Результаты исследования. Определена роль и обосновано значение персонала предприятия в условиях конкурентной борьбы. Проанализированы зарубежные и отечественные научно-практические работы по управлению персоналом. Разработана схема формирования механизма стратегического управления предприятием. Осуществлен анализ системы управления персоналом предприятий. Построено схему внедрения стратегического управления персоналом. Исследованы и обоснованы преимущества и недостатки стратегического управления.

Научная новизна результатов исследования. Усовершенствованы концептуальные основы

организационно-экономического механизма стратегического управления персоналом, что позволяет удовлетворить потребности предприятия в персонале в соответствии с миссией и выбранной стратегией развития предприятия.

Практическая значимость результатов исследования. Обоснованы рекомендации по обеспечению системного подхода к формированию организационно-экономического механизма реализации стратегического управления персоналом на современных предприятиях.

Ключевые слова: предприятие, персонал, управление персоналом, стратегия управления, конкурентные преимущества.

Kopniak K.V., Kostunets T.A. PLANNING AND IMPLEMENTATION OF STRATEGY FOR MANAGEMENT PERSONNEL IN PROMOTING COMPETITIVE ADVANTAGES OF THE ENTERPRISE

Purpose. Is to determine the nature and importance of strategic management in modern conditions of enterprise development and disclose requirements of strategic management personnel in order to develop an effective strategy.

Methodology of research. The methodological basis of the research are fundamental theoretical principles of management classics, works of economists, sociologists and psychologists, laws and regulations that govern the activities of domestic companies in the field of personnel management. Application of comprehensive analysis and synthesis possible to generalize foreign and domestic experience of constructing a system of personnel management and determine problems of effective use of human resources in enterprises. Using a systematic approach the essence and principles of planning and implementation of HR strategies.

Findings. The role and importance of enterprise personnel in a competitive environment have been determined and substantiated. The foreign and domestic scientific and practical works on HR management have been analyzed. The scheme of the formation mechanism of strategic management has been developed. The personnel management system of modern enterprises has been analyzed. Scheme of implementation of strategic human resource management in the enterprise has been constructed. The advantages and disadvantages of strategic management have been investigated and substantiated.

Originality. The main result of scientific research is to improve the conceptual foundations of organizational and economic mechanism of strategic HR management, which will meet the needs of enterprise staffing according to the chosen strategy and mission of the enterprise.

Practical value. It consists in the justification of the recommendations, the use of which provides a systematic approach to the organizational and economic mechanism for implementing strategic HR management to modern companies.

Key words: enterprise, personnel, personnel management, strategy management, competitive advantage.

Даниленко А.С., Паска І.М. СУЧАСНІ ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУЛЮВАННЯ ПОНЯТТЯ «СІЛЬСЬКИЙ РЕГІОН»

Мета. Метою дослідження стало визначення соціально-економічної сутності поняття «сільські регіони» і виявлення його термінологічного потенціалу на основі узагальнення термінів і понять, що зустрічаються у понятійно-концептуальному полі дослідження сільських регіонів.

Методика дослідження. В процесі дослідження використовувались загальнонаукові методи, зокрема: теоретичного узагальнення – для дослідження теоретичних підходів до формулювання поняття «сільський регіон»; методи аналізу і синтезу – для характеристики і оцінки соціально-економічної системи «сільський регіон» та її внутрішнього середовища, що включає економічну, соціальну та екологічну підсистеми.

Результати дослідження. Встановлено, що гармонійний розвиток країни, зростання її конкурентоспроможності неможливі без збереження потенціалу сільських регіонів. Визначено, що сільські регіони не тільки формують продовольчу безпеку держав, а й зберігають культурні, етнічні, історичні традиції сільської місцевості. Виявлено, що поняття «сільський регіон» у вітчизняній науці є недостатньо опрацьованим, оскільки існує безліч визначень «сільських територій», «сільської місцевості», що розрізняються між собою залежно від політичного устрою держав, а також від національних, економічних, демографічних, соціальних, географічних та інших особливостей країн. Обґрунтовано, що сільський регіон є складною соціально-економічною системою, внутрішнє середовище якої складають економічна, соціальна та екологічна підсистеми, для якої характерний певний набір якісних характеристик і яка виконує різноманітні національно господарські функції.

Наукова новизна результатів дослідження. Уточнено сутність поняття «сільський регіон». Подано авторське визначення поняття сільських регіонів, здійснено їх типологізацію за різними класифікаційними ознаками, охарактеризовано рівні та різновиди цих соціально-просторових утворень.

Практична значущість результатів дослідження. Виділено основні характеристики сільського регіону. Обґрунтовано підхід до визначення сільських регіонів як складного механізму, який виконує певні соціально-економічні функції.

Ключові слова: село, сільська територія, регіон, сільський регіон.

Даниленко А.С., Паска И.Н. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМУЛИРОВАНИЮ ПОНЯТИЯ «СЕЛЬСКИЙ РЕГИОН»

Цель. Целью исследования стало определение социально-экономической сущности понятия «сельские регионы» и выявления его терминологического потенциала на основе обобщения терминов и понятий, встречающихся в понятийно-концептуальном поле исследования сельских регионов.

Методика исследования. В процессе исследования использовались общенаучные методы, в частности: теоретического обобщения – для исследования теоретических подходов к формулировке понятия «сельский

регіон»; методи аналізу і синтезу – для характеристики і оцінки соціально-економічної системи «сільський регіон» і її внутрішньої середовища, включаючи економічну, соціальну і екологічну підсистеми.

Результати дослідження. Установлено, що гармонічне розвиток країни, зростання її конкурентоспроможності неможливе без збереження потенціалу сільських регіонів. Визначено, що сільські регіони не тільки формують продовольственную безпеку держави, але й зберігають культурні, етнічні, історичні традиції сільської місцевості. Виявлено, що поняття «сільський регіон» в вітчизняній науці недостатньо проработанним, оскільки існує багато визначень «сільських територій», «сільської місцевості», що відрізняються між собою залежно від політичного устрою держави, а також від національних, економічних, демографічних, соціальних, географічних і інших особливостей країн. Обґрунтовано, що сільський регіон є складною соціально-економічною системою, внутрішнє середовище якої складають економічна, соціальна і екологічна підсистеми, для якої характерні певні набір якісних характеристик і яку виконують різні національно-господарські функції.

Наукова новизна результатів дослідження. Уточнено сутність поняття «сільський регіон». Представлено авторське визначення поняття сільських регіонів, здійснено їх типологізацію за різними класифікаційними ознаками, охарактеризовано рівні і різноманітності цих соціально-просторових образів.

Практична значимість результатів дослідження. Виділено основні характеристики сільського регіону. Обґрунтовано підхід до визначення сільських регіонів як складного механізму, який виконує певні соціально-економічні функції.

Ключові слова: село, сільська територія, регіон, сільський регіон.

Danylenko A.S., Paska I.M. MODERN THEORETICAL AND CONCEPTUAL APPROACHES TO EXPLICATING THE NOTION OF "RURAL REGION"

Purpose. The research aimed to define the social economic essence of the notion of "Rural Regions" and to find out its terminological potential based on the terms available in the notion conceptual area of rural regions studying generalization.

Methodology of research. General scientific methods were applied in the research, particularly theoretical generalization method was applied to investigate theoretical approaches to explicating the notion of "Rural Region"; analysis and synthesis method – to characterize and appraise the social economic system of "Rural Region" and its internal environment as well as the social and ecological subsystems.

Finding. We have found out that the balanced development of a country and its competitiveness growth is impossible without protecting the rural regions. We consider rural regions to be not only contributing to states food safety but protecting their cultural, ethnic, historical traditions of the rural area as well. We have found out that the notion of "Rural Region" is not elaborated sufficiently in the national science since there are a lot of definitions of "rural territories", "rural area" which differ depending on the political system of countries as well as on their national, economical, demographical, social, geographical and other peculiarities of the countries. We have proved that a rural region is a complex social economic system whose inner environment is comprised with economic, social and ecological subsystems characterized with a set of quality characteristics and which performs diverse national economic functions.

Originality. The authors have specified the essence of the "Rural Region" notion. They have suggested the authorial definition of the notion of rural regions and their typology on different classification features and characterized the levels and kinds of these social dimensional formations.

Practical value. The authors have singled out the basic characteristics of a rural region. They have grounded the approach to defining rural areas as a complex mechanism performing certain social economic functions.

Key words: village, rural territory, region, rural region

Пархомець М.К., Соловей І.С. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗІ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ

Мета – обґрунтування конкретних методичних аспектів і показників оцінки конкурентоспроможності галузі зернового господарства Тернопільської області.

Методика дослідження. В процесі дослідження даної проблеми використані наступні групи методів, які включають низку системних показників: метод розрахунку частки ринку зерна (обсяг реалізованого зерна; дохід від реалізації; ціна реалізації 1 ц зерна); метод бенчмаркінгу (ринкова частка; фондовіддача, рентабельність реалізації зерна; продуктивність праці; частка підприємства у доході від реалізації зерна; цінний сегмент на ринку зерна); метод теорії ефективної конкуренції (основні результативні показники, які характеризують галузь і підприємство); метод розрахунку коефіцієнта дохідності галузі (показує обсяг прибутку на 1 грн повних витрат).

Результати дослідження. Обґрунтовано методичні аспекти та показники для оцінки конкурентоспроможності галузі зернового господарства на наступних рівнях: мікрорівні (конкурентоспроможність підприємства, його галузі); адміністративному районі (конкурентоспроможність галузі); мезорівні (конкурентоспроможність галузі регіону); макрорівні (конкурентоспроможність галузі зерна у регіональному розрізі країни).

Наукова новизна результатів дослідження. Сформульовано теоретичні та методичні аспекти та показники для оцінки конкурентоспроможності галузі зернового господарства на регіональному рівні Тернопільської області.

Практична значущість результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані для розробки регіональних програм щодо оцінки конкурентоспроможності як галузі зернового господарства, так й інших галузей сільського господарства за регіонами України.

Ключові слова: оцінка конкурентоспроможності, галузь зернового господарства, підприємство, методи та показники оцінки, коефіцієнт доходності, Тернопільська область.

Пархомец Н.К., Соловей І.С. МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ И ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОТРАСЛИ ЗЕРНОВОГО ХОЗЯЙСТВА РЕГИОНА

Цель – обоснование конкретных методических аспектов и показателей оценки конкурентоспособности отрасли зернового хозяйства Тернопольской области.

Методика исследования. В процессе исследования данной проблемы использованы следующие группы методов, которые включают ряд системных показателей: метод расчета доли рынка зерна (объем реализованного зерна; доход от реализации; цена реализации 1 ц зерна); метод бенчмаркинга (рыночная доля; фондоотдача, рентабельность реализации зерна; производительность труда; доля предприятия в доходе от реализации зерна; ценовой сегмент на рынке зерна); метод теории эффективной конкуренции (основные результативные показатели, которые характеризуют отрасль и предприятие); метод расчета коэффициента доходности отрасли (показывает объем прибыли на 1 грн полных расходов).

Результаты исследования. Обоснованы методические аспекты и показатели для оценки конкурентоспособности отрасли зернового хозяйства на следующих уровнях: микроуровне (конкурентоспособность предприятия, его отрасли); административном районе (конкурентоспособность отрасли); мезоуровне (конкурентоспособность отрасли региона); макроуровне (конкурентоспособность отрасли зерна в региональном разрезе страны).

Научная новизна результатов исследования. Сформулированы теоретические и методические аспекты и показатели для оценки конкурентоспособности отрасли зернового хозяйства на региональном уровне Тернопольской области.

Практическая значимость результатов исследования. Результаты исследования могут быть использованы для разработки региональных программ относительно оценки конкурентоспособности, как отрасли зернового хозяйства, так и других отраслей сельского хозяйства, за регионами Украины.

Ключевые слова: оценка конкурентоспособности, отрасль зернового хозяйства, предприятие, методы и показатели оценки, коэффициент доходности, Тернопольская область.

Parkhomets M.K., Solovej I.S. METHODOICAL PRINCIPLES AND INDEXES OF COMPETITIVENESS ESTIMATION OF GRAIN GROWING INDUSTRY OF THE REGION

Purpose is illustration of concrete methodical aspects and indexes of competitiveness estimation of the grain growing industry of Ternopil area.

Methodology of research. In the process of this problem research the followings groups of methods, which include the row of system indexes, must be used: method of calculation of grain market part (volume of the realized grain; profit from realization; the cost of realization 1 c of grain) ; method of benchmarking (market part; capital productivity, profitability of grain realization; labor productivity; a part of enterprise in a profit from realization of grain; a price segment on the grain market); method of theory of effective competition (basic effective indexes which characterize industry and enterprise); method of calculation of yield industry coefficient (shows a volume an income on 1 Uah of complete charges).

Finding. Methodical aspects and indexes are reflected for the competitiveness estimation of the grain growing industry on the followings levels: microlevels (competitiveness of enterprise, its industry); administrative district (competitiveness of industry); mezolevels (competitiveness of industry, of region); macrolevels (competitiveness of grain industry in the regional section of country).

Originality. Theoretical and methodical principles and indexes are formulated for the competitiveness estimation of the grain growing industry at regional level of the Ternopil area.

Practical value. The research results can be used for the development of regional programs concerning the competitiveness estimation of both industry of the grain growing and other industries of agriculture, after the regions of Ukraine.

Key words: competitiveness estimation, grain growing industry, enterprise, methods and indexes of estimation, yield coefficient, Ternopil area.

Котько Н.М. ЧИННИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Мета статті: обґрунтувати, виходячи із засад і завдань курсу на децентралізацію та реформування місцевого самоврядування, ключові напрями системного формування інституційних основ для забезпечення зростання дієвості програмно-цільового підходу в активізації процесів соціально-економічного розвитку сільських територій.

Методика дослідження. В основу методології дослідження покладено системний, структурний, просторовий і суб'єктно-об'єктний підходи до аналізу чинників результативності методів і важелів програмно-цільового впливу на активізацію процесів соціально-економічного розвитку сільських територій. У процесі роботи використовувались загальнонаукові прийоми та спеціальні методи економічних досліджень: монографічний (для обґрунтування необхідності та ключових напрямів системного формування інституційних основ, які забезпечать

зростання дієвості програмно-цільового підходу), статистично-економічний (для аналізу джерел формування місцевих бюджетів), графічний (для візуалізації проблемних зрізів забезпечення результативності програмно-цільового впливу на динаміку розвитку сільських територій), абстрактно-логічний, індукції та дедукції (для узагальнення результатів дослідження, формулювання висновків).

Результати дослідження. Досліджено чинники реалізації потенціалу програмно-цільового впливу на розвиток сільських територій у контексті децентралізації та реформування місцевого самоврядування. Результативність застосування програмного підходу ув'язується з наявністю в органах місцевого самоврядування інституційних важелів, які б забезпечували їх вплив на політику місцевого економічного розвитку, та достатністю й ефективністю використання ресурсів для забезпечення життєдіяльності громади. Визначено необхідні ключові передумови розкриття потенціалу програмно-цільового впливу на активізацію динаміки соціально-економічного розвитку сільських територій.

Наукова новизна результатів дослідження. Системний підхід до обґрунтування складових результативності інструментарію програмно-цільового впливу на розвиток сільських територій в умовах реалізації курсу на децентралізацію та реформування органів місцевого самоврядування.

Практична значущість результатів дослідження. Наукова обґрунтованість засад і напрямів модернізації інструментарію програмного підходу забезпечить розкриття стимулюючого потенціалу його впливу на сільський розвиток та зростання ефективності використання бюджетних коштів.

Ключові слова: сільські території; бюджетна політика; програмно-цільовий підхід; територіальна організація влади; реформування місцевого самоврядування.

Котко Н.М. ФАКТОРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПОТЕНЦИАЛА ПРОГРАММНО-ЦЕЛЕВОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ В КОНТЕКСТЕ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ И РЕФОРМИРОВАНИЯ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

Цель статьи: обосновать, исходя из принципов и задач курса на децентрализацию и реформирование местного самоуправления, ключевые направления системного формирования институциональных основ для обеспечения роста действенности программно-целевого подхода в активизации процессов социально-экономического развития сельских территорий.

Методика исследования. В основу методологии исследования положен системный, структурный, пространственный и субъектно-объектный подходы к анализу факторов результативности методов и рычагов программно-целевого воздействия на активизацию процессов социально-экономического развития сельских территорий. В процессе работы использовались общенаучные приемы и специальные методы экономических исследований: монографический (для обоснования необходимости и ключевых направлений системного формирования институциональных основ, которые обеспечат рост действенности программно-целевого подхода), статистико-экономический (для анализа источников формирования местных бюджетов), графический (для визуализации проблемных срезом обеспечения результативности программно-целевого воздействия на динамику развития сельских территорий), абстрактно-логический, индукции и дедукции (для обобщения результатов исследования, формулировки выводов).

Результаты исследования. Исследованы факторы реализации потенциала программно-целевого воздействия на развитие сельских территорий в контексте децентрализации и реформирования местного самоуправления. Результативность применения программного подхода увязывается с наличием у органов местного самоуправления институциональных рычагов, которые бы обеспечивали их влияние на политику местного экономического развития, а также достаточностью и эффективностью использования ресурсов для обеспечения жизнедеятельности общины. Определены необходимые ключевые предпосылки для раскрытия потенциала программно-целевого воздействия на активизацию динамики социально-экономического развития сельских территорий.

Научная новизна результатов исследования. Системный подход к обоснованию составляющих результативности инструментария программно-целевого воздействия на развитие сельских территорий в условиях реализации курса на децентрализацию и реформирование органов местного самоуправления.

Практическая значимость результатов исследования. Научная обоснованность принципов и направлений модернизации инструментария программного подхода обеспечит раскрытия стимулирующего потенциала его влияния на сельское развитие и рост эффективности использования бюджетных средств.

Ключевые слова: сельские территории, бюджетная политика, программно-целевой подход, территориальная организация власти, реформирование местного самоуправления.

Kotko N.M. FACTORS FOR REALIZATION OF POTENTIAL OF PROGRAM PERFORMANCE BASED IMPACT ON DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION AND REFORMATION OF LOCAL GOVERNANCE

Purpose of the article: justify, based on principles and tasks of course on decentralization and reformation of local governance, key direction of systematic formation of institutional grounds for provision of growth of effectiveness of program performance based approach in activation of processes of social-economic development of rural areas.

Methodology of research. The basis of the methodology of research consists of systemic, structural, dimensional and subject-object approaches to analysis of factors of performance of methods and levers of program performance based impact, on activation of processes of social-economic development of rural areas. During the research the following general scientific techniques and special methods of economic research were used: monographic (for justification of necessity and key directions of systemic formation of institutional basis, that provide efficiency increase of program performance based approach), statistical and economic (for analysis of income sources for local budgets), graphical (for visualization problematic sections of provision of performance of program performance based impact on dynamic of development of rural areas), abstract logical, induction and deduction (for generalization of research results and formulation of conclusions).

Findings. Researched factors of realization of potential of program performance based impact on development of rural areas in context of decentralization and reformation of local self-government. Performance of program performance based approach use is linked with presence in local self-government authorities of institutional levers, which would provide their impact on politics of local economic development, and sufficiency and efficiency of resource use for provision of wellbeing of community. Defined necessary key preconditions for disclosure of potential of program performance based impact on activation of dynamic of social and economic development of rural areas.

Originality. Systemic approach to justification of performance components of program performance based impact tools on development of rural areas, in conditions of realization of course on decentralization and reformation of the self-government authorities.

Practical value. Scientific justification of foundations and directions of modernization of program performance based approach tools will provide disclosure of stimulating potential of its impact on development of rural areas and increase of efficiency of budget funds usage.

Key words: Rural areas; budget policy; program performance based approach; territorial structure of governance; reformation of local governance.

Хірівський Р.П. ОЦІНКА СТАНУ ВЕЛИКОТОВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА У СЕКТОРІ АПК ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета. Метою нашого дослідження є розрахунок критеріїв встановлення великотоварних аграрних підприємств та дослідження їх розвитку в секторі АПК Львівської області.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження стали праці відомих вітчизняних та закордонних економістів щодо проблем розвитку великотоварного аграрного виробництва, розширеного відтворення, застосування ефекту масштабу у сільськогосподарському комплексі. Основою методики визначення мінімальних значень великотоварних аграрних підприємств стала величина основних факторів виробництва та частка підприємства на галузевому ринку сільськогосподарської продукції

В процесі дослідження використовувались такі методи: монографічний (для вивчення історії досліджень великотоварного виробництва в аграрному секторі України), аналізу (для виділення великотоварних структур у складі АПК Львівської області), синтезу (для розрахунку рівня концентрації на ринках ключової продукції сільського господарства), порівняння (для співставлення рівнів концентрації ринків та показників великотоварного виробництва у різних галузях АПК), дедукційний (для формування висновків щодо тенденцій розвитку великотоварного виробництва в сільському господарстві Львівської області).

Результати дослідження. В процесі дослідження здійснено аналіз аграрного ринку Львівської області, визначено тенденції його розвитку, ступеня концентрації та особливості розвитку ключових галузей сільського господарства області. Розраховано чисельність великотоварних підприємств у розрізі секторів обласного АПК та їх вплив на його діяльність. Досліджено оптимальні показники частки найбільших виробників на ринку та показники, після котрих наступає його деконцентрація.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у встановленні критеріїв визначення великотоварних аграрних підприємств на основі частки на ринку сільськогосподарської продукції. Здійснено розрахунок рівня концентрації ринку агропродовольчої продукції на основі індексу Херфіндала-Хіршмана у розрізі основних галузей АПК.

Практична значущість результатів дослідження. Результати проведеного дослідження є підґрунтям для розширення інституційної бази встановлення рамок регулювання діяльності великотоварних аграрних підприємств України.

Ключові слова: концентрація ринку, агропромислова інтеграція, великотоварне виробництво, ефект масштабу, індекс Херфіндала-Хіршмана.

Хири́вский Р.П. ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ КРУПНОТОВАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА В СЕКТОРЕ АПК ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Цель. Целью нашего исследования является расчет критериев установления крупнотоварных аграрных предприятий и исследования их развития в секторе АПК Львовской области.

Методика исследования. Методологической основой исследования стали труды известных отечественных и зарубежных экономистов по проблемам развития крупнотоварного аграрного производства, расширенного воспроизводства, применение эффекта масштаба в сельскохозяйственном комплексе. Основой методики определения минимальных значений крупнотоварных аграрных предприятий стала величина основных факторов производства и доля предприятия на отраслевом рынке сельскохозяйственной продукции.

В процессе исследования использовались следующие методы: монографический (для изучения истории исследований крупнотоварного производства в аграрном секторе Украины), анализа (для выделения крупнотоварных структур в составе АПК Львовской области), синтеза (для расчета уровня концентрации на рынках ключевой продукции сельского хозяйства), сравнения (для сопоставления уровней концентрации рынков и показателей крупнотоварного производства в различных отраслях АПК), метод дедукции (для формирования выводов о тенденциях развития крупнотоварного производства в сельском хозяйстве Львовской области).

Результаты исследования. В процессе исследования проведен анализ аграрного рынка Львовской области, определены тенденции его развития, степени концентрации и особенности развития ключевых отраслей сельского хозяйства области. Рассчитана численность крупнотоварных предприятий в разрезе секторов областного АПК и их влияние на его деятельность. Исследованы оптимальные показатели доли крупнейших производителей на рынке и показатели, после которых наступает его деконцентрация.

Научная новизна результатов исследования заключается в установлении критериев определения крупнотоварных аграрных предприятий на основе доли на рынке сельскохозяйственной продукции. Произведен расчет уровня концентрации рынка агропродовольственной продукции на основе индекса Херфиндаля-Хиршмана в разрезе основных отраслей АПК.

Практическая значимость результатов исследования. Результаты проведенного исследования являются основой для расширения институциональной базы установления рамок регулирования деятельности крупнотоварных аграрных предприятий Украины.

Ключевые слова: концентрация рынка, агропромышленная интеграция, крупнотоварное производство, эффект масштаба, индекс Херфиндаля-Хиршмана.

Khirivskiy R.P. EVALUATION OF LARGE AND COMMODITY PRODUCTION IN THE SECTOR OF AIC IN LVIV REGION

Purpose. The aim of the article is the calculation of criteria for determining large and commodity agricultural enterprises and research of their development in the agricultural sector of Lviv region.

Methodology of research. The works of famous domestic and foreign economists on development issues large and commodity agricultural production, expanded reproduction, using the effect of scale in the agricultural sector were the methodological basis of the research. The basis of the methodology for determining the minimum values of large and commodity agricultural enterprises became a magnitude of basic factors of production and the share of the enterprise on the industry market of agricultural products.

The following methods were used in the study: monographic (to study the history of research of large and commodity production in the agricultural sector of Ukraine), analysis (to highlight large and commodity structures as a part of APC in Lviv region), synthesis (to calculate the level of concentration on markets of key agricultural products), comparison (to compare levels of market concentration and performance of large and commodity production in various sectors APC), deductive (to form conclusions about tendencies for development of large and commodity production in agriculture of Lviv region).

Findings. It has been analyzed the agricultural market of Lviv region in the research process, its trends, the degree of concentration and especially the development of key areas of regional agriculture has been defined. The number of large and commodity enterprises in the context of sectors of regional AIC and their impact on its activity has been calculated. The optimal parameters of share the largest producers on the market and indicators, which comes after it deconcentration have been investigated.

Originality. Scientific novelty consists in establishing criteria for determining large and commodity agricultural enterprises on the basis of share on the market of agricultural products. It has been done the calculation of market concentration of agro-food products on the bases of Herfindahl-Hirschman index in the context of main sectors of AIC.

Practical value. Results of the study are the basis for the expansion of the institutional basis for establishing a framework for the regulation activity of large and commodity agricultural enterprises in Ukraine.

Key words: market concentration, agro-industrial integration, large and commodity production, scale effect, Herfindahl-Hirschman Index.

Горогоцька Н.І. ОЦІНКА ЗДІЙСНЕННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета. Метою статті є проведення аналізу та обґрунтування механізму і алгоритму визначення рівня впровадження диверсифікаційних процесів сільськогосподарськими підприємствами.

Методика досліджень. В науковій роботі використані наступні методи наукових досліджень: дедуктивний метод – для формулювання та теоретичного визначення видів диверсифікаційних процесів; статистичний аналіз – для групування та зведення даних про діяльність сільськогосподарських підприємств у зручний для розрахунків формат; метод синтезу та математичного аналізу – створення математичних моделей для розрахунку здійснення диверсифікаційних процесів сільськогосподарськими підприємствами Прикарпатського адміністративного регіону.

Результати дослідження. Розглянуто та проаналізовано діяльність агроформувань Івано-Франківської області за період 2010-2012 рр. Виокремлено математичні моделі для визначення здійснення галузевих, горизонтальних асортиментних та номенклатурних диверсифікаційних процесів сільськогосподарськими підприємствами. Розроблено математичну модель здійснення та аналізу диверсифікаційних процесів сільськогосподарськими підприємствами.

Наукова новизна результатів дослідження. Розроблено математичну модель визначення рівня впровадження сільськогосподарськими підприємствами різних видів диверсифікаційних процесів.

Практична значущість результатів дослідження. Запропонована універсальна модель математичного визначення галузевих, горизонтальних номенклатурних та асортиментних диверсифікаційних процесів.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, диверсифікаційні процеси, математична модель, формула, впровадження, тваринництво, рослинництво.

Горогоцька Н.И. ОЦЕНКА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ДИВЕРСИФИКАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Цель: Целью статьи является проведение анализа и обоснования механизма и алгоритма определения уровня внедрения диверсификационных процессов сельскохозяйственными предприятиями.

Методика исследований: При написании статьи были использованы следующие методы научных исследований: дедуктивный метод – для формулирования и теоретического определения видов диверсификационных процессов; статистический анализ – для группировки и сводки данных о деятельности

сельскохозяйственных предприятий в удобный для расчетов формат, метод синтеза и математического анализа – для создания математических моделей расчета осуществления диверсификационных процессов сельскохозяйственными предприятиями Прикарпатского административного региона.

Результаты исследования: Рассмотрена и проанализирована деятельность агроформирований Ивано-Франковской области за период 2010-2012 гг. Выделены математические модели для определения осуществления отраслевых, горизонтальных ассортиментных и номенклатурных диверсификационных процессов сельскохозяйственными предприятиями. Разработана математическая модель осуществления и анализа диверсификационных процессов сельскохозяйственными предприятиями.

Научная новизна исследования: Разработана математическая модель определения уровня внедрения сельскохозяйственными предприятиями различных видов диверсификационных процессов.

Практическая значимость результатов исследования: Предложена универсальная модель математического определения отраслевых, горизонтальных номенклатурных и ассортиментных диверсификационных процессов.

Ключевые слова: сельскохозяйственные предприятия, диверсификационные процессы, математическая модель, формула, внедрение, животноводство, растениеводство.

Horohotska N.I. EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION OF DIVERSIFICATION PROCESSES BY AGRICULTURAL ENTERPRISES OF IVANO-FRANKIVSK REGION

Purpose: The purpose of the article is to analyze and study the mechanism and algorithm for determining the level of implementation of the diversification process in agricultural enterprises.

Methodology of research. There have been used the next methods of research: the deductive method - to determine the theoretical description for different types of diversification processes; Statistical analysis used for grouping and summarizing data about how agricultural enterprises work to a convenient format for calculations; synthesis method and mathematical analysis were used to define mathematical models of calculation of the implementation process of diversification process in Precarpathian administrative region.

Findings. Considered and analyzed the agricultural enterprises work in Ivano-Frankivsk region for the period 2010-2012. Defined the mathematical models to determine the implementation of sectoral and horizontal diversification of product lines and nomenclature processes farms. The mathematical model determining and analyzing the implementation process of diversification of agricultural enterprises.

Originality. Developed the mathematical model to determine the implementation level of diversification processes in agricultural enterprises.

Practical value. Proposed general mathematical model to determine branch, horizontal nomenclature and assortment diversification processes.

Key words: agricultural enterprises, diversification processes, mathematical model, formula, implementation and livestock, crop.

Давиденко В.М., Ходаківська О.В. ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ КОНЦЕНТРАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Мета. Метою дослідження є оцінка екологічного стану земель сільськогосподарського призначення Чернігівської області, визначення впливу господарської діяльності на якісний стан ґрунтів та обґрунтування пріоритетних напрямів регулювання екологізації сільськогосподарського землекористування.

Методика дослідження. У процесі дослідження використовувались загальнонаукові і спеціальні методи, зокрема: аналізу та синтезу – для визначення екологічних і ґрунтозахисних проблем сільськогосподарського землекористування, рядів динаміки – для вивчення і узагальнення тенденцій щодо якісного стану ґрунтів та обсягів проведення агрохімічних заходів, спрямованих на відтворення їх родючості; групувань – для встановлення залежності між розміром концентрації земель та витратами на внесення мінеральних і органічних добрив та часткою інтенсивних культур у структурі посівних площ; узагальнення – для обґрунтування пріоритетних напрямів регулювання екологізації сільськогосподарського землекористування.

Результати дослідження. Встановлено основні екологічні та ґрунтозахисні проблеми сільськогосподарського землекористування на регіональному рівні. Визначено обсяги робіт з агрохімічної меліорації та встановлено їх вплив на показники родючості ґрунтів. Обґрунтовано необхідність удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання екологізації сільськогосподарського землекористування, який має поєднувати в собі правові, екологічні, соціальні, фінансові, техніко-технологічні та управлінські складові.

Наукова новизна результатів дослідження. Обґрунтовано пропозиції щодо поліпшення екологічного стану земельних угідь на регіональному рівні.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати досліджень є підґрунтям для практичного вирішення проблем екологізації сільськогосподарського землекористування. Вони можуть використовуватись в діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування при розробленні державних та місцевих програм з охорони та раціонального використання земель сільськогосподарського призначення.

Ключові слова: земельні угіддя, екологічний стан, сільське господарство, концентрація земель, раціональне землекористування, регулювання.

Давыденко В.Н., Ходаковская О.В. ОЦЕНКА ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ УГОДИЙ ЧЕРНИГОВСКОЙ ОБЛАСТИ В УСЛОВИЯХ КОНЦЕНТРАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ

Цель. Целью исследования является оценка экологического состояния земель сельскохозяйственного назначения Черниговской области, определение влияния хозяйственной деятельности на качественное состояние почв и обоснование приоритетных направлений регулирования экологизации сельскохозяйственного землепользования.

Методика исследования. В процессе исследования использовались общенаучные и специальные методы, в частности: анализа и синтеза – для определения экологических и почвозащитных проблем сельскохозяйственного землепользования, рядов динамики – для изучения тенденций относительно качественного состояния почв и объемов проведения агрохимических мероприятий, направленных на восстановление их плодородия; группировок – для установления зависимости между размером концентрации земель и расходами на внесение минеральных и органических удобрений и долей интенсивных культур в структуре посевных площадей; обобщения – для обоснования приоритетных направлений регулирования экологизации сельскохозяйственного землепользования.

Результаты исследования. Установлены основные экологические и почвозащитные проблемы сельскохозяйственного землепользования на региональном уровне. Определены объемы работ по агрохимической мелиорации и установлено их влияние на показатели плодородия почв. Обоснована необходимость совершенствования организационно-экономического механизма регулирования экологизации сельскохозяйственного землепользования, который должен сочетать в себе правовые, экологические, социальные, фискальные, технико-технологические и управленческие составляющие.

Научная новизна результатов исследования. Обоснованы предложения по улучшению экологического состояния земельных угодий на региональном уровне.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследований являются основой для практического решения проблем экологизации сельскохозяйственного землепользования. Они могут использоваться в деятельности органов исполнительной власти и местного самоуправления при разработке государственных и местных программ по охране и рациональному использованию земель сельскохозяйственного назначения.

Ключевые слова: земельные угодья, экологическое состояние, сельское хозяйство, концентрация земель, рациональное землепользование, регулирование.

Davydenko V.M., Khodakivska O.V. EVALUATION OF THE ECOLOGICAL STATE OF LAND OF CHERNIHIV REGION IN CONDITIONS OF CONCENTRATION OF AGRICULTURAL LAND USE

Purpose. The aim of the article is to assess the ecological state of agricultural land of Chernihiv region, determine the impact of economic activity on the quality state of soil and substantiation of the priority directions for regulation of greening of agricultural land use.

Methodology of research. General scientific and special methods were used during the study, including: analysis and synthesis – to determine the ecological and soil protection problems of agricultural land use; ranks of dynamics – to study and generalization tendencies concerning the quality state of the soils and the volume of agrochemical measures aimed at reproduction of their fertility; grouping – to establish the relationship between the size of the concentration of land and costs of mineral and organic fertilizers and the share of intensive crops in the structure of sown areas; synthesis – to substantiate the priority directions of regulation greening of agricultural land use.

Findings. It has been established the basic environmental and soil protection problems of agricultural land use at regional level. Volumes of agrochemical reclamation have been determined and established their effects on soil fertility indicators. The necessity of improving the organizational and economic mechanism for regulation of greening of agricultural land use, which should combine legal, environmental, social, fiscal, technical, technological and managerial components have been substantiated.

Originality. The proposals for improving the ecological condition of lands at the regional level have been substantiated.

Practical value. The obtained results of research are the foundation for solving practical problems of greening of agricultural land use. These results can be used in the activity of the executive authorities and local governments in developing state and local programs for the protection and sustainable use of agricultural land.

Key words: land, ecological state, agriculture, land concentration, rational land use, regulation.

Ярова Б.М. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ПРИ ОЦІНЦІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ

Мета. Метою статті є здійснення аналізу проблем методичних підходів щодо визначення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та надання пропозицій щодо впровадження в Україні нового методичного підходу.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою досліджень є діалектичний метод пізнання, що розглядає процеси, які відбуваються в природі та суспільстві. В роботі використані відомі методи досліджень: історичний (для конкретизації еволюції етапів розвитку і становлення оцінки земель); монографічний (для виявлення тенденцій і закономірностей проведення грошової оцінки земель); статистично-економічний і економічного аналізу (для здійснення математичних розрахунків); абстрактно-логічний (для виявлення факторів, які найбільше впливають на вартість земель); порівняльного аналізу (для зіставлення діючої методики та запропонованих підходів) тощо.

Результати дослідження. Проаналізовано методологічні та методичні основи проведення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення; виявлено недоліки у діючій Методиці нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів; запропоновано нові підходи щодо удосконалення проведення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у визначенні нових концептуальних положень методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Практична значущість результатів дослідження. Одержані результати дослідження є основою для вирішення практичних проблем щодо вдосконалення Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Ключові слова: нормативна грошова оцінка, землі сільськогосподарського призначення, оцінка.

Яровая Б.Н. ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ДЕНЕЖНОЙ ОЦЕНКИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ УГОДИЙ ПРИ ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Цель. Целью статьи является осуществление анализа проблем методических подходов к определению нормативной денежной оценки земель сельскохозяйственного назначения и предоставления предложений по внедрению в Украине нового методического подхода.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследований является диалектический метод познания, который рассматривает процессы, происходящие в природе и обществе. В работе использованы известные методы исследований: исторический (для конкретизации эволюции этапов развития и становления оценки земель); монографический (для выявления тенденций и закономерностей проведения денежной оценки земель); статистически-экономический и экономического анализа (для осуществления математических расчетов); абстрактно-логический (для выявления факторов, которые больше всего влияют на стоимость земель); сравнительного анализа (для сравнения действующей методики и предложенных положений) и др.

Результаты исследования. Проанализированы методологические и методические основы проведения нормативной денежной оценки земель сельскохозяйственного назначения; выявлены недостатки в действующей Методике нормативной денежной оценки земель сельскохозяйственного назначения и населенных пунктов; предложены новые подходы по совершенствованию проведения нормативной денежной оценки земель сельскохозяйственного назначения.

Научная новизна результатов исследования заключается в определении новых концептуальных положений методики нормативной денежной оценки земель сельскохозяйственного назначения.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования являются основой для решения практических проблем по совершенствованию Методики нормативной денежной оценки земель сельскохозяйственного назначения.

Ключевые слова: нормативная денежная оценка, земли сельскохозяйственного назначения, оценка.

Yarova B.M. PROSPECTS OF MONETARY EVALUATION OF AGRICULTURAL LANDS IN EVALUATING EFFECTIVENESS OF STATE LAND OWNERSHIP

Purpose. The purpose of the article is the analysis of the implementation problems of methodological approaches to the definition of the normative monetary value of agricultural land and of proposals for introduction in Ukraine of a new methodological approach.

Methodology of research. Theoretical and methodological basis of research is the dialectical method of knowledge that examines the processes occurring in nature and society. We used known research methods: historical (for the specification of evolutionary stages in the development and establishment of land evaluation); monographic (for identify trends and patterns of the monetary value of land); statistically-economic and economic analysis (for mathematical calculations); abstract logical (for identify the factors that most affect the value of the land); comparative analysis (for comparison of the current methodology and предложенных positions) and others.

Findings. Analyzed the methodological and methodical bases of normative monetary value of agricultural land; identified weaknesses in the current method normative monetary value of agricultural land and human settlements; the new approaches for improvement of the normative monetary value of agricultural land.

Originality. Scientific novelty of the results of the study is to identify the author of the new concepts of the methodology of normative monetary value of agricultural land.

Practical value. The results of the study are the basis for the solution of practical problems to improve the Methodology of normative monetary value of agricultural land.

Key words: normative monetary evaluation, agricultural land, evaluation.

Гіренко Ю.О. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ХМЕЛЯРСТВА В УКРАЇНІ

Мета: Висвітлити історичні аспекти розвитку вітчизняного хмелярства і привернути увагу до проблем її сучасного розвитку.

Методика дослідження. Теоретичними та методологічними засадами даної статті є висвітлення окремих періодів розвитку вітчизняного хмелярства з врахуванням розробок, пропозицій окремих вчених. Під час цього дослідження використовувався історичний та логічний методи. На основі загальних спостережень, певних тенденцій, змін зроблено необхідні висновки щодо перспектив розвитку вітчизняного хмелярського комплексу.

Результати досліджень. У статті розглянуто окремі випадки, події, пов'язані з розвитком вітчизняного хмелярства в окремі періоди часу. Акцентовано особливу увагу на діяльності, здобутках окремих вчених, які

результатами власних досліджень зробили вагомий внесок у розвиток хмелярства. Окремо наведено коротку характеристику стосовно основних показників економічної ефективності деяких успішних хмелярських господарств минулих років, які за рахунок належної організації роботи, впровадження науково – технічних розробок зуміли досягти значних у цій справі успіхів.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у виявленні окремих аспектів історичного розвитку хмелярства, виокремленні окремих позитивних факторів становлення галузі і підвищення її ефективності. Запропоновано активно використовувати в сучасній практиці наукові надбання попередніх років і продовжувати більш детально досліджувати та вивчати досвід з метою забезпечення конкурентоспроможного розвитку галузі хмелярства.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження направлені на відродження в досліджуваному регіоні хмелярства як високоприбуткової галузі. Практичне значення результатів дослідження полягає у плануванні сучасного розвитку вітчизняних хмелярських підприємств з врахуванням наукових та виробничих досягнень передових господарств попередніх років. Вважаємо, що така практика буде однозначно корисною, особливо зважаючи на теперішній занепад хмелярства, однією з основних ознак якої є значна технічна відсталість підприємств, а це в свою чергу, не дає їм можливості виробляти конкурентоздатну продукцію. Адже значна частка хмелярської сировини, що йде на вітчизняну пивну галузь, надходить з-за кордону за високою ціною, що негативно впливає на собівартість продукції.

Ключові слова: галузь хмелярства, хмелярські підприємства, історичний досвід розвитку, науково-технічний прогрес.

Гиренко Ю.О. ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РАЗВИТИЯ ХМЕЛЕВОДСТВА В УКРАИНЕ

Цель. Осветить исторические аспекты развития отечественного хмелеводства и привлечь внимание к проблемам его современного развития.

Методика исследования. Теоретическими и методологическими принципами данной статьи является освещение отдельных периодов развития отечественного хмелеводства с учетом разработок, предложенных отдельными учеными. Во время этого исследования использовались исторический и логический методы. На основе общих наблюдений, определенных тенденций и изменений сделаны необходимые выводы относительно перспектив развития отечественного хмелеводческого комплекса.

Результаты исследований. В статье рассмотрены отдельные случаи и события, связанные с развитием отечественного хмелеводства в отдельные периоды времени. Акцентировано особое внимание на деятельности, достижениях отдельных ученых, которые результатами собственных исследований сделали весомый вклад в развитие хмелеводства. Отдельно приведено краткую характеристику относительно основных показателей экономической эффективности некоторых успешных хмелеводческих хозяйств прошлых лет, которые за счет надлежащей организации работы, внедрения научно – технических разработок сумели достичь значительных в этом деле успехов.

Научная новизна результатов исследования заключается в освещении отдельных аспектов исторического развития хмелеводства, выделении отдельных положительных факторов становления отрасли и повышения ее эффективности. Предложено активно использовать в современной практике научные достижения предыдущих лет и продолжать более детально исследовать и изучать опыт с целью обеспечения конкурентоспособного развития отрасли хмелеводства.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования направлены на возрождение в исследуемом регионе хмелеводства как высокодоходной отрасли. Практическое значение результатов исследования заключается в планировании современного развития отечественных хмелеводческих предприятий с учетом научных и производственных достижений передовых хозяйств предыдущих лет. Считаем, что такая практика будет однозначно полезной, особенно учитывая нынешний упадок хмелеводства, одним из основных признаков которого является значительная техническая отсталость предприятий, а это в свою очередь не дает им возможности производить конкурентоспособную продукцию. Ведь значительная часть хмелеводческого сырья, идущего в отечественную пивную отрасль, поступает из-за рубежа по высокой цене, что отрицательно влияет на себестоимость продукции.

Ключевые слова: отрасль хмелеводства, хмелеводческие предприятия, исторический опыт развития, научно-технический прогресс.

Girenko Yu.O. HISTORICAL ASPECT OF HOPGROWING DEVELOPMENT IN UKRAINE

Purpose. The aim of the article is to determine the historical aspects for development of domestic hop growing and attract the attention to the problems of modern development.

Methodology of research. Theoretical and methodological foundations of this article is to determine certain periods of domestic hop growing considering development and offers of individual scientists. Historical and logical methods were used during this study. Necessary conclusions regarding the prospects for the development of domestic hop growing complex were made on the bases of general observations, certain tendencies and changes.

Findings. Some instances, events associated with the development of the domestic hop growing in certain periods of time have been considered in the article. Particular attention is paid to the activity, achievements of individual scientists who with the help of the results of their own research have made a great contribution to the development of hop growing.

Separately, a brief description was presented concerning the main indicators of economic efficiency of some successful hop growing farms for last years that at the expense of the proper organization of work, introduction of scientific and technical projects managed to achieve significant progress in this matter.

Originality. Scientific novelty consists in revealing the certain aspects for the historical development of hop growing, isolating of some positive factors for establishment of the industry and increase its efficiency. It has been

proposed to use actively in modern practice scientific achievements through the years and continue to explore in more detail and study the experience in order to ensure competitive development of hop growing industry.

Practical value. The obtained results of research are aimed at revival in the study region of hop growing as a highly profitable industry. Practical value of the results of the study consists in the planning the modern development of domestic hop growing enterprises considering scientific and industrial achievements of advanced economies of previous years. We believe that this practice will be clearly useful, especially given the current decline of hop growing, one of the main features of which is substantial technical backwardness of enterprises, and this in their turn does not give them the opportunity to produce competitive products. Because a significant proportion of hop growing raw material that goes to the domestic beer industry comes from abroad at high prices that adversely affects on the cost of production.

Key words: hop growing industry, hop growing enterprise, historical experience of development, scientific and technical progress.

Семикіна М.В., Петіна О.М., Гончарова Н.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАЙНЯТОСТІ І ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ

Мета. Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності і особливостей трансформацій зайнятості в Україні, визначенні перешкод у реалізації конкурентних переваг молоді в умовах динамічних змін на українському ринку праці, напрямів їх подолання.

Методика дослідження. В процесі дослідження використано загальнонаукові і спеціальні методи наукового аналізу (порівняльного – при розкритті здобутків світового досвіду щодо підтримки конкурентоспроможності молоді в умовах інноваційних змін на ринку праці; економіко-статистичного – при вивченні особливостей структурної перебудови економіки, формування інноваційного сегменту ринку праці та соціальної взаємодії; соціологічного аналізу – при визначенні перешкод реалізації конкурентних переваг молоді на ринку).

Результати дослідження. Визначено, що трансформації зайнятості відбуваються в результаті кардинальних змін попиту на працю під впливом глобалізації, інформатизації, конкуренції, зумовлюючи поширення низки нетрадиційних форм занятості. Запропоновано розуміти сутність конкурентних переваг працівників на ринку праці як переваги у затребуваній якості людського капіталу та можливостях її реалізації на ринку праці. Визначено здобутки світового досвіду щодо підтримки конкурентоспроможності молоді в умовах інноваційних змін на ринку праці.

Проаналізовано проблеми молодіжного безробіття в Україні. Визначено специфіку трансформацій зайнятості в Україні. Виявлено протиріччя нестандартної зайнятості, яка межує з трудовими відносинами в «тіні», не передбачаючи соціальних гарантій. Визначено перешкоди реалізації конкурентних переваг молоді на ринку праці. Запропоновано напрями заходів щодо їх подолання. Визначено, що мінімізація безробіття молоді і реалізація нею конкурентних переваг на ринку праці України неможливі без структурної перебудови економіки, формування інноваційного сегменту ринку праці, соціальної взаємодії.

Наукова новизна результатів дослідження. Визначено специфіку трансформацій зайнятості в Україні. Виявлено протиріччя нестандартної зайнятості, яка межує з трудовими відносинами в «тіні», не передбачаючи соціальних гарантій; розроблено напрями їх подолання.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження можуть використані службами зайнятості, кадровими агенціями, організаціями рекрутингово-маркетингової діяльності в інтересах реалізації конкурентних переваг молоді на ринку праці та розвитку інноваційного сегменту у сфері зайнятості.

Ключові слова: трансформація зайнятості, конкурентні переваги, нестандартна зайнятість, безробіття, зайнятість молоді.

Семикіна М.В., Петіна О.М., Гончарова Н.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАНЯТОСТІ И ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ МОЛОДЕЖИ НА РЫНКЕ ТРУДА

Цель. Цель статьи заключается в обосновании сущности и особенностей трансформаций занятости в Украине, определении препятствий в реализации конкурентных преимуществ молодежи в условиях динамических изменений на украинском рынке труда, возможностей их преодоления.

Методика исследования. В процессе исследования использованы общенаучные и специальные методы научного анализа (сравнительного – при раскрытии достижений мирового опыта относительно поддержки конкурентоспособности молодежи в условиях инновационных изменений на рынке труда; экономико-статистического – при изучении особенностей структурной перестройки экономики, формирования инновационного сегмента рынка труда и социального взаимодействия; социологического анализа – при определении препятствий реализации конкурентных преимуществ молодежи на рынке). В процессе исследования использованы общенаучные и специальные методы исследования (сравнительного, экономико-статистического, социологического анализа).

Результаты исследования. Выведено, что трансформации занятости происходят в результате кардинальных изменений спроса на труд под влиянием глобализации, информатизации, конкуренции, предопределяя распространение нетрадиционных форм занятости. Предложено понимать конкурентные преимущества работников на рынке труда как преимущества в востребованном качестве человеческого капитала и возможность его реализации на рынке труда. Определены достижения мирового опыта в поддержке конкурентоспособности молодежи в условиях инновационных изменений на рынке труда.

Проанализированы проблемы молодежной безработицы в Украине. Определена специфика трансформаций занятости в Украине. Выведены противоречия нестандартной занятости, граничащей с трудовыми отношениями в «тени», которые не предусматривают социальных гарантий. Выведены препятствия в реализации конкурентных преимуществ молодежи на рынке труда; предложены меры по их преодолению.

Обосновано, що мінімізація безробіття молодіжної та реалізація її конкурентних переваг на ринку праці України неможливі без структурної перебудови економіки, формування інноваційного сегмента ринку праці, соціального взаємодія.

Научная новизна результатов исследования. Определена специфика трансформаций занятости в Украине. Выявлены противоречия в распространении нестандартной занятости, которая граничит с трудовыми отношениями в «тени», не предусматривая социальных гарантий; разработаны предложения по их преодолению.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты могут быть использованы службами занятости, кадровыми агентствами, организациями рекрутинго-маркетинговой деятельности в интересах реализации конкурентных преимуществ молодежи на рынке труда и развития инновационного сегмента в сфере занятости.

Ключевые слова: трансформация занятости, конкурентные преимущества, нестандартная занятость, безработица, занятость молодежи.

Semykina M.V., Petina O.M., Honcharova N.V. TRANSFORMATION OF EMPLOYMENT AND PROBLEMS OF REALIZATION OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF YOUTH ON LABOR MARKET

Purpose. The purpose of the article is to reveal the essence and features of employment transformations in Ukraine, define the obstacles in realization of competitive advantages of youth in the conditions of dynamic changes on the Ukrainian labor market, opportunities of their overcome.

Methodology of research. The general scientific and special methods of the scientific analysis have been used in the course of research (comparative analysis has been used revealing the achievements of world experience on support of competitiveness of youth in the conditions of innovative changes in labor market; economic and statistical analysis has been used while studying the features of restructuring of economy, formation of an innovative segment of labor market and social interaction; sociological analysis has been used in defining the obstacles of realization of competitive advantages of youth on the market).

Findings. It has been found that transformation of employment results from cardinal changes of demand for work as a result of globalization, informatization, competition, predetermining distribution of nonconventional forms of employment. The competitive advantages of employees on labor market it has been suggested to understand as advantages in demanded quality of the human capital and opportunities of its realization in labor market. The achievements of world experience concerning support of competitiveness of youth in the conditions of innovative changes on labor market have been revealed.

The problems of youth unemployment in Ukraine have been analyzed. The obstacles of realization of competitive advantages of youth in labor market have been revealed.

It has been proved that minimization of youth unemployment and realization of competitive advantages on labor market of Ukraine depends first of all on restructuring of economy, formation of an innovative segment of labor market, social interaction.

Originality. The specifics of employment transformations in Ukraine have been defined. The contradictions of non-standard employment which borders with the labor relations in "shadow", without providing social guarantees have been revealed; the directions of their overcome have been suggested.

Practical value. The obtained results of research can be used by employment services, recruitment agencies, the organizations of recruiting-marketing activity in interests of realization of competitive advantages of youth in labor market and development of an innovative segment in the sphere of employment.

Key words: employment transformation, competitive advantages, non-standard employment, unemployment, youth employment.

Дем'яненко Т.І. ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Мета. Метою статті є визначення сутності та етапів стратегічного управління трудовим потенціалом промислового підприємства.

Методика дослідження. В процесі дослідження використано різні методи: економіко-статистичні, аналітичні – для вивчення процесу формування та обґрунтування ефективного використання економічних ресурсів, проведення аналізу і оцінки рівня функціонування та результативної діяльності підприємства; монографічний і прогнозний – при дослідженні теоретичних положень, методичних підходів і обґрунтування науково-практичних рекомендацій з удосконалювання формування системи керування трудовим потенціалом промислового підприємства.

Результати дослідження. Проаналізовано стан, особливості, тенденції відтворення, розвитку та використання трудового потенціалу. Зроблено висновок про те, що критичний стан трудового потенціалу є наслідком незадовільного соціального та економічного забезпечення процесів відтворення і розвитку.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у подальшому розвитку теоретико-методологічних основ управління трудовим потенціалом та розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління трудовим потенціалом на підприємствах.

Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що отримані теоретичні та науково-методичні результати можуть використовуватися промисловими підприємствами для вирішення завдань щодо підвищення ефективності управління інноваційним потенціалом промислового підприємства, а також значно поповнити методичну базу управління інноваційним потенціалом на підприємствах промисловості і підвищити її рівень.

Ключові слова: підприємства, трудовий потенціал, управління, трудові ресурси.

Демьяненко Т.И. ФОРМИРОВАНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ ТРУДОВЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ НА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Цель. Целью статьи является оценка эффективности системы управления и оценка трудового потенциала, также получение представления о трудовом потенциале и изучение процессов формирования и использования трудового потенциала специалистов, как элементов системы воспроизводства трудового потенциала.

Методика исследования. В процессе исследования использованы различные методы: экономико-статистические, аналитические – для изучения процесса формирования и обоснования эффективного использования экономических ресурсов, проведения анализа и оценки уровня функционирования и результативной деятельности предприятия; монографический и прогнозный – при исследовании теоретических положений, методических подходов и обоснования научно-практических рекомендаций по совершенствованию формирования системы управления трудовым потенциалом промышленного предприятия.

Результаты исследования. Проанализировано состояние, особенности, тенденции воспроизводства, развития и использования трудового потенциала. Сделан вывод о том, что критическое состояние трудового потенциала является следствием неудовлетворительного социального и экономического обеспечения процессов воспроизводства и развития.

Научная новизна исследования заключается в дальнейшем развитии теоретико-методологических основ управления трудовым потенциалом и разработке практических рекомендаций по повышению эффективности управления трудовым потенциалом на предприятиях.

Практическая значимость результатов исследования заключается в том, что полученные теоретические и научно-методические результаты могут использоваться промышленными предприятиями для решения задач по повышению эффективности управления инновационным потенциалом промышленного предприятия, а также значительно пополнить методическую базу управления инновационным потенциалом на предприятиях промышленности и повысить ее уровень.

Ключевые слова: предприятия, трудовой потенциал, управление, трудовые ресурсы.

Demyanenko T.I. FORMATION AND MANAGEMENT BY LABOR POTENTIAL AT THE DOMESTIC ENTERPRISES

Purpose. The aim of the article is to determine the essence and stages of strategic management by labor potential of the industrial enterprise.

Methodology of research. A variety of methods were used in the study: economic and statistical, analytical – to study the process of formation and substantiation effective use of economic resources, conducting the analysis and evaluation of the functioning and productive activity of the enterprise; monographic and prognosis – for the study of theoretical positions, methodological approaches and substantiation of scientific and practical recommendations for the improvement of formation the system for management by labor potential of the domestic enterprise.

Findings. The state, peculiarities, trends for reproduction, development and use of labor potential has been analyzed. It has been made the conclusion that the critical state of the labor potential is a consequence of unsatisfactory social and economic support of processes for reproduction and development.

Originality. Scientific novelty of research results consists in further development of theoretical and methodological foundations for management of labor potential and development of practical recommendations for improving the effectiveness of labor potential management at the enterprises.

Practical value. The practical significance of the study results consists in the fact that the theoretical, scientific and methodological results could be used by industrial enterprises to address the challenges for improving the effectiveness of innovative potential management of industrial enterprise, and also significantly replenishes the methodological basis of innovative potential management at the industrial enterprises and increase its level.

Key words: enterprises, labor potential, management, human resources.

Колесніков А. П. ТЕНДЕНЦІЇ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Мета. Дослідження проблем і особливостей розвитку демографічної безпеки України в період радикальних перетворень та окреслення її прогнозних тенденцій в післявоєнний період.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є положення сучасної економічної науки, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених і фахівців з демографічного розвитку та економічної безпеки. Для досягнення поставленої мети були використані такі загальнонаукові методи дослідження: індукції та дедукції – для вивчення внутрішніх і зовнішніх чинників погіршення демографічної ситуації в країні; метод порівняння – для порівняння стану демографічної кризи в європейських країнах у повоєнний період; графічний метод – для наочного представлення результатів дослідження; абстрактно-логічний метод – для теоретичного узагальнення та формулювання висновків.

Результати дослідження. Досліджено проблематику та динаміку демографічної безпеки України та її зв'язок з загрозами економічного розвитку. Доповнено аспекти розгляду демографічної безпеки з урахуванням умов новітніх загроз. Окреслено тенденції демографічного розвитку України в післявоєнний період з урахуванням аналогів в інших європейських країнах. Розглянуто проблему демографічного старіння нації.

Наукова новизна результатів дослідження. Узагальнено критерії демографічної безпеки відносно новітніх умов з виокремленням антивійськової міграції. Набули подальшого розвитку дослідження щодо проблем старіння населення.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження забезпечують більш комплексне висвітлення проблематики демографічної безпеки та сприяють оптимізації формування стратегії демографічного розвитку на офіційному рівні.

Ключові слова: демографічна криза, населення, міграція, народжуваність, смертність, старіння.

Колесников А.П. ТЕНДЕНЦИИ ДЕМОГРАФИЧЕСКОГО КРИЗИСА КАК УГРОЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Цель. Исследование проблем и особенностей развития демографической безопасности Украины в период радикальных преобразований и определение ее прогнозных тенденций в послевоенный период.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования являются положения современной экономической науки, научные труды отечественных и зарубежных ученых и специалистов по проблемам демографического развития и экономической безопасности. Для достижения поставленной цели были использованы такие общенаучные методы исследования: индукции и дедукции – для изучения внутренних и внешних факторов ухудшения демографической ситуации в стране; метод сравнения – для сравнения состояния демографического кризиса в европейских странах в послевоенный период; графический метод – для представления результатов исследования; абстрактно-логический метод – для теоретического обобщения и формулировки выводов.

Результаты исследования. Исследованы проблематика и динамика демографической безопасности Украины и ее связь с угрозами экономического развития. Дополнены аспекты рассмотрения демографической безопасности с учетом условий новейших угроз. Определены тенденции демографического развития Украины в послевоенный период с учетом аналогов в других европейских странах. Рассмотрена проблема демографического старения нации.

Научная новизна исследования. Обобщено критерии демографической безопасности в отношении новейших условий с выделением антивоенной миграции. Получили дальнейшее развитие исследования по проблемам старения населения.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования обеспечивают более комплексное освещение проблематики демографической безопасности и способствуют оптимизации формирования стратегии демографического развития на официальном уровне.

Ключевые слова: демографический кризис, население, миграция, рождаемость, смертность, старение.

Kolesnikov A.P. TRENDS OF DEMOGRAPHIC CRISIS AS THE THREAT TO ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

Purpose. The aim of the research is to investigate problems and features of development of demographic security of Ukraine during the period of radical transformations and to outline its expected trends in the post-war period.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the research is the statement of modern economic science, scientific works of domestic and foreign scholars and experts in the sphere of demographic development and economic security. For achieving the goals were used the following general scientific methods: induction and deduction – for studying the internal and external factors degradation of the demographic situation in the country; method of comparison – for comprising the state of a demographic crisis in European countries in the post-war period; graphics method – for a visual representation of research results; abstract and logical – for theoretical generalizations and drawing conclusions.

Findings. It was studied the issues and dynamics of demographic security of Ukraine and its relation to threats to economic development. The aspects of the review of demographic security of the newest threats conditions are obtain. It was outlined the demographic development trends of Ukraine in the post-war period considering analogues in other European countries. The problem of demographic aging of the nation is examined.

Scientific originality. The criteria of demographic safety due to newest conditions excluding the antimilitary migration are extended. The researches on the aging of population are further developed.

Practical value. Attained results of research provide more integrated background of demographic security and promote the optimization of formation the demographic development strategy at the official level.

Key words: the demographic crisis, population, migration, fertility, mortality, aging.

Свиноус І.В., Ібатуллін М.І. РОЗВИТОК КООПЕРАТИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ І ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ ОСОБИСТИМИ СЕЛЯНСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ

Мета. Метою дослідження є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розвитку кооперативних зв'язків при виробництві і реалізації сільськогосподарської продукції особистими селянськими господарствами.

Методика дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження стали законодавчі та інші нормативно-правові акти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань розвитку кооперативного руху на селі. Для розробки теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розвитку кооперативного зв'язків при виробництві і реалізації сільськогосподарської продукції особистими селянськими господарствами застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: діалектичний і абстрактно-логічний; індукції і дедукції; системного аналізу і синтезу; монографічний; порівняльного аналізу; статистико-економічний.

Результати дослідження. Здійснено оцінку сучасного стану розвитку кооперативних зв'язків між особистими селянськими господарствами. Запропоновані дієві кроки по розвитку сільської обслуговуючої кооперації. Розроблено теоретичні положення і практичні рекомендації щодо розвитку кооперативного зв'язків при виробництві і реалізації сільськогосподарської продукції особистими селянськими господарствами

Наукова новизна результатів дослідження. Здійснено теоретичне обґрунтування розвитку кооперативного руху серед особистих селянських господарств.

Практична значущість результатів дослідження. Запропоновані шляхи розвитку сільських обслуговуючих кооперативів, як складової ланки товароруку сільськогосподарської продукції від особистих селянських господарств до кінцевого споживача.

Ключові слова: кооперація, сільськогосподарська продукція, особисті селянські господарства, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Свиноус И.В., Ибатуллин М.И. РАЗВИТИЕ КООПЕРАТИВНЫХ СВЯЗЕЙ ПРИ ПРОИЗВОДСТВЕ И РЕАЛИЗАЦИИ ПРОДУКЦИИ ЛИЧНЫМИ КРЕСТЬЯНСКИМИ ХАЗЯЙСТВАМИ

Цель. Целью исследования является разработка теоретических положений и практических рекомендаций по развитию кооперативных связей при производстве и реализации сельскохозяйственной продукции личными крестьянскими хозяйствами.

Методика исследования. Теоретико-методологической основой исследования стали законодательные и другие нормативно-правовые акты, научные труды отечественных и зарубежных ученых по вопросам развития кооперативного движения на селе. Для разработки теоретических положений и практических рекомендаций по развитию кооперативных связей при производстве и реализации сельскохозяйственной продукции личными крестьянскими хозяйствами применялись общенаучные и специальные методы: диалектический и абстрактно-логический; индукции и дедукции; системного анализа и синтеза; монографический; сравнительного анализа; статистико-экономический.

Результаты исследования. Осуществлена оценка современного состояния развития кооперативных связей между личными крестьянскими хозяйствами. Предложены действенные шаги по развитию сельской обслуживающей кооперации. Разработаны теоретические положения и практические рекомендации по развитию кооперативных связей при производстве и реализации сельскохозяйственной продукции личными крестьянскими хозяйствами.

Научная новизна результатов исследования. Осуществлено теоретическое обоснование развития кооперативного движения среди личных крестьянских хозяйств.

Практическая значимость результатов исследования. Предложены пути развития сельских обслуживающих кооперативов, как составляющего звена товародвижения сельскохозяйственной продукции от личных крестьянских хозяйств к конечному потребителю.

Ключевые слова: кооперація, сільськогосподарська продукція, личные крестьянские хозяйства, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Svynous I.V., Ibatullin M.I. THE DEVELOPMENT OF COOPERATIVE RELATIONS IN THE PRODUCTION AND MARKETING OF PRODUCTS BY PERSONAL PEASANT FARMS

Purpose. The aim of the article is the development of theoretical positions and practical recommendations concerning the development of cooperative relations in the production and marketing of agricultural products and personal peasant farms.

Methodology of research. Legislative and other normative legal acts, scientific works of domestic and foreign scholars on the development of the cooperative movement in the countryside were the theoretical and methodological basis of the study. General scientific and special methods were used to develop theoretical principles and practical recommendations for the development of cooperative relations in the production and marketing of agricultural products by personal peasant farms: dialectical, logic and abstract; induction and deduction; system analysis and synthesis; monographic; comparative analysis; statistical and economic.

Findings. The estimation of the current state of cooperative relations between personal peasant farms has been implemented. The effective steps for the development of rural service cooperatives have been proposed. It has been developed the theoretical principles and practical recommendations for the development of cooperative relations in the production and marketing of agricultural products and by personal peasant farms.

Originality. The theoretical substantiation of the cooperative movement among personal peasant farms has been implemented.

Practical value. The ways for the development of rural service cooperatives, as a component for the goods movement of agricultural products from individual peasant farms to the final consumer have been proposed.

Key words: cooperation, agricultural products, personal peasant farms, agricultural service cooperatives.

Студінська Г.Я. СИСТЕМНІСТЬ РОЗВИТКУ ТА ПРОСУВАННЯ БРЕНДА ЯК УМОВА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Мета. Мета статті полягає в обґрунтуванні системного підходу до вибору оптимальної структури дистрибуційних каналів в поєднанні з ефективним комплексом бренд-комунікацій для забезпечення бажаних результатів розвитку та просування бренду.

Методика дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність принципів і методів наукового дослідження. У процесі дослідження використовувались принципи *системності загального зв'язку та розвитку*, який дозволив розкрити діалектику взаємозв'язку між методами та механізмом розвитку та просування бренду. Для досягнення мети були використані *синергічний підхід* до вивчення інтегрованого використання ефективної архітектури бренду, оптимальної системи каналів його розповсюдження, вибору комплексу бренд-комунікацій; *статистичні методи аналізу* щодо структури торговельної галузі та витрат на рекламу в Україні.

Результати дослідження. Запропоновано авторський системний підхід до розвитку бренда. Зроблено висновок щодо важливості вибору оптимальної структури каналів розповсюдження продукції та вдалого управління нею, що безпосереднім чином впливає на всі інші рішення у сфері маркетингу, за довготривалість його життя через максимальний охоплення цільової аудиторії, генерацію необхідного релевантного контенту. Доведена необхідність врахування змін в структурі сучасної торговельно-роздрібною мережі у зв'язку з появою та швидким ростом продажу через електронні канали - Інтернету, мережеві магазини, торгівельно-розважальні комплекси та центри, що змінило відношення споживачів до традиційної торговельної системи. Виявлено суттєву зміну в структурі, змістовному та функціональному навантаженні окремих елементах моделі Marketing mix «4P», запропоновано сучасна модель «4/17P», яка передбачає поляризацію субелементів до внутрішніх складових (Inside), що відповідають за процес створення бренда та зовнішніх складових (Outside), які забезпечують його ефективне просування. Запропонована система показників щодо контролю ефективності системи дистрибуції, що передбачає необхідність розрахунку показників: рівня охоплення потенційної торговельної мережі, рівня присутності бренда на торговельній полиці, ефективність присутності бренда в кожному форматі торговельної системи, яка викликана високим фінансовим порогом входу в окремі торговельні мережі, що встановлюються у вигляді щорічних маркетингових внесків, обов'язкових сум на рекламу у мережі, вимушених акцій, що є невиправданими щодо отриманих результатів.

Наукова новизна результатів дослідження. Запропонована сучасна структура моделі Marketing mix «4/17P», що розглядається як формат системного підходу до вибору оптимальної структури дистрибуційних каналів в поєднанні з комплексом бренд-комунікацій, що забезпечує ефективний розвиток та просування бренда.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати можуть бути запропоновані для впровадження на промислових підприємствах та компаніях, які зацікавлені у розвитку та просуванні бренд-товарів та бренд-послуг. Ефект від впровадження системного підходу до розвитку та просування бренда буде залежати від фінансових ресурсів на просування, поточної ринкової ситуації, стратегії розвитку компанії, бренда та коливатися від 10-25%.

Ключові слова: дистрибуція, бренд-комунікація, Marketing mix

Студинская Г.Я. СИСТЕМНОСТЬ РАЗВИТИЯ И ПРОДВИЖЕНИЯ БРЕНДА КАК УСЛОВИЕ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ

Цель. Цель статьи заключается в обосновании системного подхода к выбору оптимальной структуры дистрибуторских каналов в сочетании с эффективным комплексом бренд-коммуникаций для обеспечения желаемых результатов развития и продвижения бренда.

Методика исследования. Методологическую основу исследования составляет совокупность принципов и методов научного исследования. В процессе исследования использовались принципы *системности общей связи и развития*, что позволило раскрыть диалектику взаимосвязи между методами и механизмом развития и продвижения бренда. Для достижения цели были использованы *синергический подход* к изучению интегрированного использования эффективной архитектуры бренда, оптимальной системы каналов его распространения, выбора комплекса бренд-коммуникаций; *статистические методы анализа* относительно структуры торговой отрасли и расходов на рекламу в Украине.

Результаты исследования. Предложен авторский системный подход к развитию бренда. Сделан вывод о важности выбора оптимальной структуры каналов распространения продукции и удачного управления ею, что непосредственным образом влияет на все другие решения в сфере маркетинга, на долговечность его жизни через максимальный охват целевой аудитории, генерацию необходимого релевантного контента. Доказана необходимость учета изменений в структуре современной торгово-розничной сети в связи с появлением и быстрым ростом продаж через электронные каналы – Интернет, сетевые магазины, торгово-развлекательные комплексы и центры, что изменило отношение потребителей к традиционной торговой системе. Выведено существенное изменение в структуре, содержательной и функциональной нагрузке на отдельные элементы модели Marketing mix «4P», предложена современная модель «4/17P», которая предусматривает поляризацию субэлементов к внутренним составляющим (Inside), которые отвечают за процесс создания бренда и внешних составляющих (Outside), которые обеспечивают его эффективное продвижение. Предложена система показателей по контролю эффективности системы дистрибуции, которая предусматривает необходимость расчета показателей: уровня охвата потенциальной торговой сети, уровня присутствия бренда на торговой полке, эффективность присутствия бренда в каждом формате торговой системы, которая вызвана высоким финансовым порогом входа в отдельные торговые сети, которые устанавливаются в виде ежегодных маркетинговых взносов, обязательных сумм на рекламу в сети, вынужденных акций, которые являются неоправданными относительно полученных результатов.

Научная новизна результатов исследования. Предложена современная структура модели Marketing mix «4/17P», рассматриваемая в формате системного подхода к выбору оптимальной структуры дистрибуторских каналов в сочетании с комплексом бренд-коммуникаций, что обеспечивает эффективное развитие и продвижение бренда.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты могут быть предложены для внедрения на промышленных предприятиях и компаниях, которые заинтересованы в развитии и продвижении бренд-товаров и бренд-услуг. Эффект от внедрения системного подхода к развитию и продвижению бренда будет зависеть от финансовых ресурсов на продвижение, текущей рыночной ситуации, стратегии развития компании, бренда и колебаться от 10-25%.

Ключевые слова: дистрибуция, бренд-коммуникация, Marketing mix

Studinska G.Ya. SYSTEMATIC DEVELOPMENT AND PROMOTION OF THE BRAND AS A CONDITION OF ITS EFFICIENCY

Purpose. The purpose of the article is the substantiation of system approach to the selection of the optimal structure of distribution channels, combined with efficient set of brand communications to provide the desired results of development and branding.

Methodology of research. The methodological basis of the study is a set of principles and methods of scientific research. The study used systematic general principles of communication and development, which has allowed to reveal the dialectic relationship between the methods and mechanisms of development and branding. To achieve the goal synergistic approach was used to study the use of effective integrated brand architecture, an optimal system of its distribution channels, choosing complex brand communications; statistical methods for analyzing the structure of trade and industry spending on advertising in Ukraine.

Finding. Concluded that choosing the optimal structure of the distribution channels of products and successful management, which directly affects all other decisions in marketing, the long duration of his life through the maximum coverage of the target audience, generate required relevant content that based on the proposed copyright system approach to brand development is important. The necessity take account of changes in the structure of modern trade and retail network in the emergence and rapid growth of sales through electronic channels - the Internet, chain stores, shopping and entertainment centers and centers that changed the attitude of consumers to the traditional trading system is proven. Significant change is discovered in the structure, content and functional loading on some elements of the model Marketing mix «4R» offered a modern model of «4/17R» which provides polarization subelements internal components (Inside) responsible for the process of creating a brand and external components (Outside), which ensure the effective promotion. The system of indicators for monitoring the distribution system that requires the calculation of indicators are proposed: the level of coverage of potential trade network of brand presence on the trading shelves, the effectiveness of brand presence in every format trade system, which caused high financial threshold of entry to individual retailers, installed in the form of annual marketing fees, compulsory sums on advertising on the network internally shares is justified on the results.

Originality. An important result of the research that has scientific novelty, is a modern structure proposed models Marketing mix «4/17P» which is considered as the format of a systematic approach to the selection of the optimal structure of distribution channels, combined with a set of brand communications, ensuring effective development and branding.

Practical value. The results can be proposed for implementation in industrial enterprises and companies that are interested in developing and promoting brand products and brand services. The effect of the introduction of a systematic approach to the development and promotion of the brand will depend on the financial resources for promotion, the current market situation, the company's development strategy, brand and range from 10-25%.

Key words: distribution, brand communication, Marketing mix.

Касян С.Я., Гильорме Т.В. МЕТОДИКА ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ІНВЕСТИВАННЯ У СУЧАСНІ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Розробка теоретичних, методологічних положень та практичних рекомендацій щодо економічної оцінки інвестування у сучасні енергозберігаючі технології.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: критичного аналізу, наукової абстракції та узагальнення наукового досвіду сучасних теоретичних досліджень (при визначенні напрямів удосконалення понятійного апарату, вивченні теоретичних засад та наукових підходів формування системи оцінки інвестицій), індикативний метод (при створенні системи оцінювання ризиків).

Результати дослідження. Розглянуто головні параметри для прийняття енергетичних управлінських рішень при впровадженні проектів енергозберігаючих технологій суб'єктом господарювання: рентабельність, вартість відкладених рішень, відхилення від витрат. Проведено критичний аналіз показників розрахунку часу, необхідного для повернення інвестицій при впровадженні енергозберігаючих проектів. Виявлено ризики, які пов'язані з фінансуванням енергозберігаючих проектів підприємством на підставі індикативного методу.

Наукова новизна результатів дослідження. Створено систему оцінювання ризиків, які пов'язані з фінансуванням проектів енергозберігаючих проектів підприємством (РФП) (технічні, фінансові, процедурні), при цьому дані ризики призводять до витрати підприємства, і не тільки в грошовому еквіваленті, зокрема це: певні часові діапазони, співвідношення до зайнятості робочої сили, політичні умови тощо.

Практична значущість результатів дослідження. Розроблена методика економічної оцінки інвестування у сучасні енергозберігаючі технології може використовуватися при стратегічному та тактичному плануванні підприємств з метою досягнення ефекту енергозаощадження.

Ключові слова. інвестиція, перфоманс – контрактинг, ризик, енергозберігаючий проект, рентабельність, вартість відкладених рішень, відхилення від витрат

Касян С.Я., Гильорме Т.В. МЕТОДИКА ЕКОНОМИЧЕСКОЙ ОЦЕНКИ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В СОВРЕМЕННЫЕ ЭНЕРГОСОХРАНЯЮЩИЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель. Разработка теоретических, методологических положений и практических рекомендаций по экономической оценке инвестиций в современные энергосберегающие технологии.

Методика исследования. В процессе исследования использованы общенаучные и специальные методы научного познания, а именно: критического анализа, научной абстракции и обобщения научного опыта современного теоретических исследований (при определении направлений совершенствования понятийного

аппарата, изучении теоретических основ и научных подходов формирования системы оценки инвестиций), индикативный метод (при создании системы оценки рисков).

Результаты исследования. Рассмотрены главные параметры для принятия энергетических управленческих решений при внедрении проектов энергосберегающих технологий субъектом хозяйствования: рентабельность, стоимость отложенных решений, отклонения от расходов. Проведен критический анализ показателей расчёта времени, необходимого для возврата инвестиций при внедрении энергосберегающих проектов. Выявлены риски, связанные с финансированием энергосберегающих проектов предприятием на основании индикативного метода.

Научная новизна результатов исследования. Создана система оценки рисков, которые связаны с финансированием проектов энергосберегающих проектов предприятием (РФП) (технические, финансовые, процедурные), при этом данные риски приводят к расходам предприятия, и не только в денежном эквиваленте, в частности это: временные диапазоны, соотношение занятости рабочей силы, политические условия.

Практическая значимость результатов исследования. Разработанная методика экономической оценки инвестиций в современные энергосберегающие технологии может использоваться при стратегическом и тактическом планировании предприятий с целью достижения эффекта энергосбережения.

Ключевые слова: инвестиция, перфоманс – контрактинг, риск, энергосберегающий проект, рентабельность, стоимость отложенных решений, отклонения от расходов.

Kasian S.Ya., Gil'orme T.V. METHODOLOGY OF ECONOMIC ASSESSMENT OF INVESTMENT INTO MODERN ENERGY EFFICIENCY TECHNOLOGIES OF THE ENTERPRISE

Purpose. Development of theoretical, methodological principles and recommendations with regard to the economic assessment of investment into modern energy efficiency technologies of the enterprise.

Methodology of research. In the course of research, general scientific and special scientific cognition methods have been utilized, among them: critical analysis, scientific abstraction and conceptual generalization of the scientific experience from contemporary theoretical studies (when defining the ways of improving the conceptual framework, studying theoretical principles and scientific approaches for formulating the assessment system), investment assessment systems), indicative method (in the process of creating of risk assessment system).

Findings. The work examines the main parameters of rendering energy-related management decisions when implementing projects concerned with energy conservation technologies employed by a business entity: profitability, cost of postponed decisions, deviations from costs. A critical analysis is conducted for indexes of time estimates needed for return on investments with the introduction of energy conservation projects. The paper further exposes risks bound with the financial backing of energy efficiency projects at the enterprise based on the indicative method.

Originality. A system of risk assessment is developed reviewing risks connected with financing the energy efficiency projects of the enterprise (technical, financial, procedural risks), which further lead to increased expenses of the enterprises not only in monetary equivalent, particularly: certain temporary constraints, correlation with the employment rate of qualified workforce, political conditions, etc.

Practical value. The developed methodology of economic assessment of investment into modern energy efficiency technologies may be employed with the strategic and tactical planning of the enterprises aimed at attaining energy saving effect.

Key words: investment, performance contracting, risk, energy efficiency project, profitability, cost of postponed decisions, deviation from costs

Мороз С.Г. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ»

Мета статті полягає у систематизації підходів до визначення сутності конкурентоспроможності, а також обґрунтування її співвідношення та взаємозв'язку з іншими економічними категоріями.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії та наукові праці вчених з питань формування конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. В процесі дослідження використовувалися такі методи: абстрактно-логічний (для узагальнення сутності конкурентоспроможності як економічної категорії та при виділенні підходів до її визначення), метод порівняння (при виявленні відмінностей між конкурентоспроможністю та іншими категоріями), синтезу (при формуванні визначення конкурентоспроможності).

Результати дослідження. У статті розглянуті питання сутності категорії «конкурентоспроможність». Виділені основні підходи до визначення даного поняття: на основі конкурентних переваг (порівняльний), на основі задоволення певних потреб, на основі здатності конкурувати, на основі економічної ефективності та стійкості розвитку. Проаналізовано співвідношення конкурентоспроможності, ефективності діяльності й економічної стійкості, виділені їх відмінності і взаємозв'язок. Визначено, що конкурентоспроможність – ширше поняття, а економічна ефективність і стійкість – одні з обов'язкових умов для її формування та досягнення.

Наукова новизна результатів дослідження. Уточнено визначення поняття «конкурентоспроможність», яке, на відміну від існуючих, враховує чинник економічної ефективності та часовий фактор.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати, які полягають у визначенні та чіткому розмежуванні відмінностей і взаємозв'язку між конкурентоспроможністю й іншими економічними категоріями, доповнюють теоретичний базис для вирішення проблем формування конкурентоспроможності

Ключові слова: конкурентоспроможність, економічна ефективність, економічна стійкість, конкурентні переваги, економічний потенціал.

Мороз С.Г. СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СУЩНОСТИ ПОНЯТИЯ «КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ».

Цель статьи заключается в систематизации подходов к определению сущности конкурентоспособности, а также обоснования ее соотношения и взаимосвязи с другими экономическими категориями.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования являются фундаментальные положения современной экономической теории и научные труды ученых по вопросам формирования конкурентоспособности субъектов ведения хозяйствования. В процессе исследования использовались такие методы: абстрактно-логический (для обобщения сущности конкурентоспособности как экономической категории и при выделении подходов к ее определению), метод сравнения (при выявлении различий между конкурентоспособностью и другими категориями), синтеза (при формировании определения конкурентоспособности).

Результаты исследования. В статье рассмотрены вопросы сущности категории «конкурентоспособность». Выделены основные подходы к определению данного понятия: на основе конкурентных преимуществ (сравнительный), на основе удовлетворения определенных потребностей, на основе способности конкурировать, на основе экономической эффективности и стойкости развития. Проанализировано соотношение конкурентоспособности, эффективности деятельности и экономической стойкости, выделены их различия и взаимосвязь. Определено, что конкурентоспособность – более широкое понятие, а экономическая эффективность и стойкость – одни из обязательных условий для ее формирования и достижения.

Научная новизна результатов исследования. Уточнено определение понятия «конкурентоспособность», которое, в отличие от существующих, учитывает фактор экономической эффективности и временной фактор.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты, которые состоят в определении и четком разграничении различий и взаимосвязи между конкурентоспособностью и другими экономическими категориями, дополняют теоретический базис для решения проблем формирования конкурентоспособности.

Ключевые слова: конкурентоспособность, экономическая эффективность, экономическая стойкость, конкурентные преимущества, экономический потенциал.

Moroz S.G. MODERN APPROACHES TO DEFINITION ESSENCE OF THE CONCEPT "COMPETITIVENESS"

Purpose of the article consists in systematization of approaches near definition essence of competitiveness, and also grounds of its correlation and interconnection with other economic categories.

Methodology of research. Theoretical and methodological basis of the research are the fundamental principles of modern economic theory and scientific works of scientists on the formation of subjects economic competitiveness. In the process of research such methods were used: abstractly-logical (for generalization of essence of competitiveness as economic category and during the selection of approaches to its definition), method of comparison (at the exposure of distinctions between a competitiveness and other categories), synthesis (at forming of definition of competitiveness).

Findings. In the article the questions of essence of category «competitiveness» are considered. The main approaches are selected to definition of this concept: on the basis of competitive edges (comparative), on the basis of satisfaction of certain necessities, on the basis of ability to compete, on the basis of economic efficiency and firmness of development. Correlation of competitiveness to efficiency of activity and economic firmness is analyzed, their distinctions and interconnections are allocated. Competitiveness is more wide concept, and economic efficiency and firmness – one of obligatory conditions for its forming and achievement.

Originality. Clarified the definition of "competitiveness" which unlike existing as takes into account the factor of economic efficiency and the time factor.

Practical value. The results obtained, which consist in the definition and clear delineation of the differences and the interconnection between competitiveness and other economic categories, complement the theoretical basis for solving the problems of formation of competitiveness.

Key words: competitiveness, economic efficiency, economic firmness, competitive edges, economic potential.

Кнейслер О.В., Шупа Л.З. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ У СИСТЕМІ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Мета. Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних підходів до трактування сутності медичного страхування та окреслення основних критеріїв його виокремлення у системі страхових відносин суспільства.

Методика дослідження. Методологічну основу дослідження формують концептуальні положення страхової теорії, вихідні постулати фінансової науки, теоретичні висновки і прикладні напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених із проблем, пов'язаних з розвитком медичного страхування у системі страхового захисту населення. Методологія і методика дослідження базуються на системному і діалектичному підходах до наукового пізнання перестраховувальних процесів та загальнотеоретичного осмислення становлення і функціонування медичного страхування як важливого сегмента страхового захисту. Для досягнення поставленої мети у дослідженні застосовувалися загальнонаукові і специфічні методи, зокрема, при обґрунтуванні категоріально-понятійного апарату – методи наукової абстракції і узагальнення, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, спостереження і порівняння; для розкриття проблем ідентифікації медичного страхування у системі страхових відносин – діалектичний метод пізнання, методи: спостереження і порівняння.

Результати дослідження. Систематизовано основні теоретико-прагматичні підходи до трактування медичного страхування у контексті двох концепцій: соціального та комерційного страхування. Проведено критичний аналіз цих підходів та визначено їх переваги та недоліки.

З'ясовано ознаки, за якими доцільно виокремлювати інститути соціального захисту суспільства. Доведено належність медичного страхування в частині його обов'язкової форми до інституту соціального страхування. Охарактеризовано характерні особливості медичного страхування як складової соціального страхування.

Визначено низку особливостей, що відрізняють комерційне медичне страхування від соціального страхування. Водночас встановлено спільні ознаки в комерційному і соціальному страхуванні: економічна природа, предмет і об'єкт медичного страхування. Зроблено висновок, що лише у контексті об'єднання таких двох сфер страхових відносин, як соціальної та комерційної, у межах єдиної економічної категорії страхування можна повною мірою розкрити сутність медичного страхування.

Наукова новизна результатів дослідження. Зближуючи теоретичний і практичний підходи до трактування медичного страхування у кожній з сфер його функціонування, запропоноване власне бачення досліджуваної дефініції: *медичне страхування* – це сукупність соціально-економічних відносин, що виникають між учасниками формування, розподілу і використання цільових фондів грошових коштів, призначених для забезпечення захисту майнових інтересів фізичних осіб при одержанні медичної допомоги у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування або чинним законодавством і пов'язаних з настанням ризику втрати життя, здоров'я, працездатності внаслідок хвороби чи захворювання.

Практична значущість результатів дослідження. Теоретико-прагматичний підхід до тлумачення економічної сутності медичного страхування дає змогу врахувати та узгодити економічні інтереси усіх учасників страхових відносин у контексті забезпечення гарантій ефективного медичного обслуговування та підвищення якості медичних послуг для населення, посилення соціальних пріоритетів та досягнення сучасних соціальних стандартів задля стабільного і гармонійного розвитку громадян, покращення рівня їх життєдіяльності й матеріального добробуту.

Ключові слова: страхування, страховий захист, медичне страхування, соціальне страхування, соціальний захист, страхова медицина, страхові ризики, соціальні ризики.

Кнейслер О.В., Шупа Л.З. МЕДИЦИНСКОЕ СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ СТРАХОВОЙ ЗАЩИТЫ: СУЩНОСТЬ И ПРОБЛЕМЫ ИДЕНТИФИКАЦИИ

Цель. Целью исследования является разработка теоретико-методологических подходов к трактовке сущности медицинского страхования и определение основных критериев его выделения в системе страховых отношений общества.

Методика исследования. Методологическую основу исследования формируют концептуальные положения страховой теории, исходные постулаты финансовой науки, теоретические выводы и прикладные наработки отечественных и зарубежных ученых по проблемам, связанным с развитием медицинского страхования в системе страховой защиты населения. Методология и методика исследования базируются на системном и диалектическом подходах к научному познанию перестраховочных процессов и общетеоретического осмысления становления и функционирования медицинского страхования как важного сегмента страховой защиты. Для достижения поставленной цели в исследовании применялись общенаучные и специфические методы, в частности, при обосновании категориально-понятийного аппарата – методы научной абстракции и обобщения, анализа и синтеза, индукции и дедукции, наблюдения и сравнения; для раскрытия проблем идентификации медицинского страхования в системе страховых отношений – диалектический метод познания, методы: наблюдение и сравнение.

Результаты исследования. Систематизированы основные теоретико-прагматические подходы к трактовке медицинского страхования в контексте двух концепций: социального и коммерческого страхования. Проведен критический анализ этих подходов и определены их преимущества и недостатки.

Установлены признаки, по которым целесообразно выделять институты социальной защиты общества. Доказано принадлежность медицинского страхования в части его обязательной формы к институту социального страхования. Охарактеризованы характерные особенности медицинского страхования как составной части социального страхования.

Определен ряд особенностей, отличающих коммерческое медицинское страхование от социального страхования. В то же время, установлены общие признаки в коммерческом и социальном страховании: экономическая природа, предмет и объект медицинского страхования. Сделан вывод, что только в контексте объединения таких двух сфер страховых отношений, как социальной и коммерческой, в рамках единой экономической категории страхования можно в полной мере раскрыть сущность медицинского страхования.

Научная новизна результатов исследования. Сближая теоретический и практический подходы к трактовке медицинского страхования в каждой из сфер его функционирования, предложено собственное определение исследуемой дефиниции. *Медицинское страхование* – это совокупность социально-экономических отношений, возникающих между участниками формирования, распределения и использования целевых фондов денежных средств, предназначенных для обеспечения защиты имущественных интересов физических лиц при получении медицинской помощи в случае наступления страховых случаев, определенных договором страхования или действующим законодательством и связанных с наступлением риска потери жизни, здоровья, трудоспособности вследствие болезни или заболевания.

Практическая значимость результатов исследования. Теоретико-прагматический подход к толкованию экономической сущности медицинского страхования позволяет учесть и согласовать экономические интересы всех участников страховых отношений в контексте обеспечения гарантий эффективного медицинского обслуживания и повышение качества медицинских услуг для населения, усиления социальных приоритетов и достижения современных социальных стандартов для стабильного и гармоничного развития граждан, улучшение уровня их жизнедеятельности и материального благосостояния.

Ключевые слова: страхование, страховая защита, медицинское страхование, социальное страхование, социальная защита, страховая медицина, страховые риски, социальные риски.

Kneisler O., Shupa L. HEALTH INSURANCE IN THE SYSTEM OF INSURANCE PROTECTION: THE ESSENCE AND PROBLEMS OF IDENTIFICATION

Purpose. The purpose of the study is the development of theoretical and methodological approaches to the interpretation of the essence of health insurance and outlining the main criteria for its isolation in the system of insurance relations of society.

Methodology of research. The methodological basis of research are the conceptual provisions of the insurance theory, initial postulates of financial science, theoretical conclusions and applied achievements of national and foreign scholars on issues related to the development of medical insurance in the system of insurance protection of population. Methodology and methods of study are based on systematic and dialectical approaches to scientific knowledge of the reinsurance processes and general theoretical understanding of the formation and operation of health insurance as an important segment of insurance protection. To achieve this goal we used some general scientific and specific methods, particularly when substantiating the categorical-conceptual apparatus - methods of scientific abstraction and generalization, analysis and synthesis, induction and deduction, observation and comparison; to disclose the problems of the health insurance identification in the system of insurance relations we used the dialectical method of knowledge, methods: observation and comparison.

Finding. The main theoretical and pragmatic approaches to the interpretation of health insurance in the context of two concepts: social and commercial insurance are systemized. A critical analysis of these approaches is made, as well as their advantages and disadvantages are identified.

Some features are found which can help to separate the institutions of social protection of society. The belonging of health insurance in its compulsory form to the Social Insurance Institute is proved. The characteristics of health insurance as a part of social insurance are characterized.

A number of features that distinguish commercial health insurance from social insurance are identified. And also some common features in commercial and social insurance are found: economic nature, subject and object of health insurance. The conclusion is that only in the context of unification of two areas of insurance relations such as social and commercial, within a single economic category of insurance we can fully reveal the essence of health insurance.

Originality. Bringing together the theoretical and practical approaches to the interpretation of health insurance in each field of its functioning, we proposed our own vision of the studied definition: medical insurance is a set of social and economic relations that arise between the parties of formation, distribution and usage of trust funds, designed to protect the property interests of the individuals in obtaining the medical care in case of insurance cases, specified by insurance contract or by the current legislation and related to the risk of loss of life, health, disability due to illness or disease.

Practical value. The theoretical and pragmatic approach to the interpretation of the economic essence of health insurance makes it possible to take into account and reconcile the economic interests of all participants of insurance relations in the context of guaranteeing the effective health services and improving the quality of health care for the population, strengthening social priorities and achievements of contemporary social standards for sustainable and harmonious development of citizens, improving their livelihoods and well-being.

Key words: insurance, insurance protection, medical insurance, social insurance, social security, health insurance, insurance risks, social risks.

Белова І.В. ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ФІСКАЛЬНИХ ТА МОНЕТАРНИХ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ НА ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМНОГО ФІНАНСОВОГО РИЗИКУ

Мета. Розробка теоретичних, методологічних положень і рекомендацій щодо оцінювання впливу фіскальних та монетарних заходів державних органів України на подолання наслідків реалізації системного фінансового ризику і визначення на цій основі більш ефективних підходів для відновлення позитивної динаміки ВВП.

Методика дослідження. В процесі дослідження використана система економіко-статистичних, економіко-математичних та інших методів і методичних підходів при побудові регресійних моделей та при розробці теоретичних, методологічних положень і рекомендацій щодо оцінювання впливу фіскальних та монетарних заходів державних органів України на подолання наслідків реалізації системного фінансового ризику і визначення на цій основі більш ефективних підходів для відновлення позитивної динаміки ВВП.

Результати дослідження. Виявлено, що різними країнами застосовується широкий спектр заходів для скорочення тривалості кризи в країні та забезпечення післякризового відновлення економічного зростання. Встановлено, що застосовувані заходи мають різну ефективність. Проведено вивчення ефективності таких заходів для України, і на основі побудови регресійних моделей виявлено, що найбільший вплив на забезпечення економічного зростання мали заходи держави на валютному ринку. Розроблені теоретичні, методологічні положення і рекомендації щодо оцінювання впливу фіскальних та монетарних заходів державних органів України на подолання наслідків реалізації системного фінансового ризику і визначення на цій основі більш ефективних підходів для відновлення позитивної динаміки ВВП.

Наукова новизна результатів дослідження. Обґрунтовано процес оцінювання впливу фіскальних та монетарних заходів державних органів на подолання наслідків реалізації системного фінансового ризику.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження дають можливість виявити вплив фіскальних та монетарних заходів державних органів на подолання наслідків реалізації системного фінансового ризику.

Ключові слова: системний фінансовий ризик, фіскальна політика, валютні інтервенції центробанку, підтримка ліквідності.

Белова И.В. ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИСКАЛЬНЫХ И МОНЕТАРНЫХ МЕР ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНОВ НА ПРЕОДОЛЕНИЕ ПОСЛЕДСТВИЙ РЕАЛИЗАЦИИ СИСТЕМОГО ФИНАНСОВОГО РИСКА

Цель. Разработка теоретических, методологических положений и рекомендаций по оценке воздействия фискальных и монетарных мер государственных органов Украины на преодоление последствий реализации системного финансового риска и определение на этой основе более эффективных подходов для восстановления положительной динамики ВВП.

Методика исследования. В процессе исследования применена система экономико-статистических, экономико-математических и других методов и методических подходов при построении регрессионных моделей и при разработке теоретических, методологических положений и рекомендаций по оценке влияния фискальных и монетарных мероприятий государственных органов Украины на преодоление последствий реализации системного финансового риска и при определении на этой основе более эффективных подходов для восстановления положительной динамики ВВП.

Результаты исследования. Выявлено, что различными странами применяется широкий спектр мер для сокращения продолжительности кризиса в стране и обеспечения посткризисного восстановления экономического роста. Установлено, что применяемые меры имеют разную эффективность. Проведено изучение эффективности таких мероприятий для Украины, и на основе построения регрессионных моделей обнаружено, что наибольшее влияние на обеспечение экономического роста имели меры государства на валютном рынке. Разработаны теоретические, методологические положения и рекомендации по оценке влияния фискальных и монетарных мер государственных органов Украины на преодоление последствий реализации системного финансового риска и определению на этой основе более эффективных подходов для восстановления положительной динамики ВВП.

Научная новизна результатов исследования. Обоснован процесс оценки влияния фискальных и монетарных мер государственных органов на преодоление последствий реализации системного финансового риска.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования дают возможность выявить влияние фискальных и монетарных мер государственных органов на преодоление последствий реализации системного финансового риска.

Ключевые слова: системный финансовый риск, фискальная политика, валютные интервенции центробанка, поддержка ликвидности.

Bielova I.V. ASSESSING THE IMPACT OF FISCAL AND MONETARY MEASURES OF STATE AUTHORITIES TO OVERCOME THE EFFECTS OF SYSTEMIC FINANCIAL RISK

Purpose. The development of theoretical, methodological principles and recommendations on the evaluation of the impact of fiscal and monetary measures Ukrainian state authorities to overcome the consequences of a systemic financial risk and determination on this basis more effective approaches to the recovery of positive dynamics of GDP.

Methodology of research. The system of economic-statistical, economic-mathematical and other methods and methodological approaches is used in this study for the construction regression models and the development of theoretical, methodological provisions and guidelines for assessing the impact of fiscal and monetary measures in Ukraine to overcome the effects of systemic financial risk and on this basis, a more effective approach to restore the positive dynamics of GDP.

Findings. The study revealed that different countries applied a broad range of measures to reduce the duration of the crisis in the country and ensure the post-crisis recovery of economic growth. It has been established that the applied measures have different efficiency. The analysis of the effectiveness of such measures in Ukraine was carried out, and on the basis of regression models was found that the greatest impact on economic growth had the state measures on the foreign exchange market. Theoretical, methodological principles and guidelines for assessing the impact of fiscal and monetary measures of state bodies of Ukraine were developed and they are directed at overcoming the consequences of a systemic financial risk and determination on this basis, more effective approaches to the restoration of positive dynamics of GDP.

Originality. The process of assessing the impact of fiscal and monetary measures of state authorities to overcome the consequences of the implementation of systemic financial risk was grounded.

Practical value. These research results make it possible to identify the impact of fiscal and monetary measures of state authorities to overcome the consequences of the implementation of systemic financial risk.

Key words: systemic financial risk, fiscal politics, Central Bank foreign exchange interventions, liquidity support.

Діденко О.М. ІНДИКАТОРИ ОЦІНКИ ІНТЕНСИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНІ

Мета дослідження полягає у розробці науково-методичного підходу до оцінювання інтенсивності регулювання діяльності банків у країні на основі використання сукупності індикаторів, які прямо або опосередковано характеризують рівень державного регулювання банківської діяльності.

Методика дослідження. У статті використано такі сучасні методи дослідження, як: аналіз, синтез, порівняння та метод логічного узагальнення (при дослідженні показників оцінювання системи регулювання банківської діяльності у країні), системно-структурний та метод групування (в процесі структуризації показників для їх включення до інтегрального індикатора інтенсивності регулювання банківської діяльності в країні).

Результати дослідження. У статті викладено підхід до оцінки інтенсивності регулювання банківської діяльності. Виявлено, що на сьогодні досвід практиків та науковців, які досліджували питання інтенсивності регулювання банківської діяльності в країні, демонструє застосування чималого переліку кількісних індикаторів, які, однак, не дають інтегральної характеристики даного процесу. На основі зарубіжного досвіду обґрунтовано

вибір індикаторів, які мають безпосереднє відношення до оцінювання інтенсивності регулювання банківської діяльності в країні. На основі узагальнення світового досвіду у заданому напрямку автором виокремлено 11 показників, які включені в основу побудови інтегрального індикатора інтенсивності регулювання банківської діяльності в країні.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розробці науково-методичного підходу до оцінювання інтенсивності регулювання діяльності банків у країні на основі використання сукупності індикаторів, які прямо або опосередковано характеризують рівень державного регулювання банківської діяльності.

Практична значущість результатів дослідження. Розроблений автором підхід до оцінювання інтенсивності регулювання діяльності банків може бути впроваджений у діяльність Національного банку України, що дозволить визначити напрямки подальшого розвитку банківського регулювання з урахуванням максимізації результатів діяльності банківської системи.

Ключові слова: грошово-кредитне регулювання, Центральний банк, інструменти регулювання, облікова ставка, рефінансування, резервні вимоги.

Didenko O.N. ИНДИКАТОРЫ ОЦЕНКИ ИНТЕНСИВНОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СТРАНЕ

Цель исследования заключается в разработке научно-методического подхода к оценке интенсивности регулирования деятельности банков в стране на основе использования совокупности индикаторов, которые прямо или косвенно характеризует уровень государственного регулирования банковской деятельности.

Методика исследования. В статье использованы такие современные методы исследования, как: анализ, синтез, сравнение и метод логического обобщения (при исследовании показателей оценки системы регулирования банковской деятельности в стране); системно-структурный и метод группировки (в процессе структуризации показателей для их включения в интегральный индикатор интенсивности регулирования банковской деятельности в стране).

Результаты исследования. В статье изложен подход к оценке интенсивности регулирования банковской деятельности. Установлено, что на сегодня опыт практиков и ученых, которые исследовали вопрос интенсивности регулирования банковской деятельности в стране, демонстрирует применение большого перечня количественных индикаторов, которые, однако, не дают интегральной характеристики данного процесса. На основе зарубежного опыта обоснован выбор индикаторов, которые имеют непосредственное отношение к оценке интенсивности регулирования банковской деятельности в стране. На основе обобщения мирового опыта в заданном направлении автором выделены 11 показателей, которые включены в основу построения интегрального индикатора интенсивности регулирования банковской деятельности в стране.

Научная новизна результатов исследования заключается в разработке научно-методического подхода к оценке интенсивности регулирования деятельности банков в стране на основе использования совокупности индикаторов, которые прямо или косвенно характеризует уровень государственного регулирования банковской деятельности.

Практическая значимость результатов исследования. Разработанный автором подход к оценке интенсивности регулирования деятельности банков может быть внедрен в деятельность Национального банка Украины, что позволит определить направления дальнейшего развития банковского регулирования с учетом максимизации результатов деятельности банковской системы.

Ключевые слова: денежно-кредитное регулирование, Центральный банк, инструменты регулирования, учетная ставка, рефинансирование, резервные требования.

Didenko O.M. INDICATORS OF ESTIMATION OF REGULATION INTENSITY OF BANKING ACTIVITY IN THE COUNTRY

Purpose. The purpose of investigation is to develop scientific and methodical approach to estimation of regulation intensity of banking activities in the country on the basis of the use of set of indicators which directly or indirectly characterize the level of state regulation of banking activities.

Methodology of research. During the investigation the next modern methods were used: analysis, synthesis, comparison and method of logical generalization (during the investigation of indicators of estimation of banking activity regulation in the country), systemic and structural method and grouping method (in structuring indicators for their involvement into the integral intensity indicator of banking activity regulation in the country).

Finding. The article presents an approach to estimate the intensity of banking regulation. It should be noted that today the experience of practitioners and scientists, who have studied the issue of banking regulation intensity in the country, demonstrates the use of considerable list of quantitative indicators which, however, do not provide integral characteristics of the process. Therefore, based on international experience the choice of indicators that are relevant to the estimation of the intensity of banking regulation in the country is grounded. On the basis of generalization of world experience in a given direction the author pointed out 11 indicators which are included in the integral indicator of intensity of banking regulation in the country.

Originality. Scientific value of the research includes the development of scientific and methodical approach to the estimation of the intensity of regulation of banks in the country on the basis of aggregate indicators, which directly or indirectly characterize the level of state regulation of banking activities.

Practical value. The developed approach to estimation of regulation intensity of banking activities can be implemented into the activity of the National Bank of Ukraine that allows determining directions of further development of banking regulation taking into account the maximization of performance of banking system.

Key words: monetary regulation, central bank, regulatory instruments, the discount rate, refinancing, reserve requirements.

Лобачева І.Ф. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в теоретичному і практичному обґрунтуванні методологічних аспектів діагностики фінансового стану банківських установ в сучасних умовах.

Методика дослідження. У процесі дослідження застосовувались наступні методи: аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта і предмета дослідження; абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків); системного аналізу й логічних узагальнень.

Результати дослідження. Обґрунтовано методичні підходи до оцінки фінансового стану банківських установ. Встановлено, що діагностика фінансового стану повинна базуватися на системі показників, за допомогою яких обґрунтовуються стратегія і тактика розвитку, уточнюються плани та управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються фінансові резерви, оцінюються результати діяльності управлінського персоналу як окремих підрозділів, так і банку в цілому.

Наукова новизна результатів дослідження. Застосовано комплексний підхід до проведення оцінки фінансового стану банківських установ як об'єктивної умови розвитку ефективних напрямів роботи.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження можуть бути використані при аналізі фінансового стану банківських установ.

Ключові слова: діагностика, фінансовий аналіз, фінансовий стан, ліквідність, платоспроможність, стабільність, капітал.

Лобачева И.Ф. ДИАГНОСТИКА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Цель исследования. Цель исследования – теоретическое и практическое обоснование методологических аспектов диагностики финансового состояния банковских учреждений в современных условиях.

Методика исследования. В процессе исследования были использованы следующие методы: анализ и синтез – для изучения объекта и предмета исследования; абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирование выводов); системного анализа и логических обобщений.

Результаты исследования. Обоснованы методологические подходы к оценке финансового состояния банковских учреждений. Установлено, что диагностика финансового состояния должна основываться на системе показателей, при помощи которых обосновываются стратегия и тактика развития, уточняются планы и управленческие решения, осуществляется контроль за их выполнением, выявляются финансовые резервы, оцениваются результаты деятельности управленческого персонала, как отдельных подразделений, так и банка в целом.

Научная новизна результатов исследования. Использован комплексный подход к оценке финансового состояния банковских учреждений как объективное условие развития эффективных направлений работы.

Практическая значимость результатов исследований. Полученные результаты исследований могут быть использованы при анализе финансового состояния банковских учреждений.

Ключевые слова: диагностика, финансовый анализ, финансовое состояние, ликвидность, платежеспособность, стабильность, капитал.

Lobacheva I.F. DIAGNOSTICS OF FINANCIAL BANKING INSTITUTIONS IN MODERN CONDITIONS

Purpose. The aim of the research is based on theoretical and practical grounding of diagnosis of methodological aspects of the financial condition of banking institutions in modern conditions.

Methodology of research. During the study have been used the following methods: analysis and synthesis - to study the object and subject of study; abstract logical (theoretical generalizations and drawing conclusions); systems analysis and logical generalizations.

Finding. There was grounded the methodological approaches for analyzing of the financial condition of banking institutions. It was established that the diagnosis of the financial condition should be based on a system of indicators by which are justifying the strategy and tactics development, specifying plans and management decisions, controlling their performance, determining the financial reserves, estimating the performance of management, as individual units and in the bank in general.

Originality. There was used the complex approach to the assessment of the bank's financial condition, as the objective requisition of effective ways of working.

Practical value. The results of research can be used in the analysis of the banking institutions' financial condition.

Key words: diagnostics, financial analysis, financial condition, liquidity, purchasing power, stability, capital.

Пуцтейло П.Р. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Метою статті є розгляд особливостей обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємств.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою статті є фундаментальні положення сучасної економічної науки, праці вітчизняних та зарубіжних вчених. У процесі дослідження, зокрема, застосовувались методи: аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта і предмета дослідження; абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків); конструктивний та експериментальний (формування управлінського рішення за допомогою аналітичного забезпечення).

Результати дослідження. Виявлено, що в економічній літературі поняття “обліково-аналітичне забезпечення” вживається досить обмежено на противагу термінам “облік” і “аналіз”. Окремі автори застосовують і інші пов’язані із ним поняття, не дотримуючись єдиної термінології навіть в межах одного дослідження. Обґрунтовано методичні підходи щодо обліково-аналітичного забезпечення процесу управління підприємством. Встановлено якісні критерії інформації та досліджено їхню значимість для забезпечення ефективного управлінського впливу.

Наукова новизна результатів дослідження. Встановлено, що обліково-аналітичне забезпечення – це система збору даних, що передбачає групування інформації в потрібному розрізі для потреб управління, складання бухгалтерської і аналітичної звітності.

Практична значущість результатів дослідження. Уточнено, що метою обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами є створення інформаційної бази, прийняття та оцінки обґрунтованості управлінських рішень, виявлення ступеня їх реалізації. Запропоновано етапи аналітичного забезпечення в управлінні підприємствами.

Ключові слова: облік, аналіз, обліково-аналітичне забезпечення, аналітичне забезпечення, інформація, управління, менеджмент підприємства, звітність.

Пуцентайло П.Р. УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель. Целью статьи является рассмотрение особенностей учетно-аналитического обеспечения деятельности предприятий.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой статьи являются фундаментальные положения современной экономической науки, труды отечественных и зарубежных ученых. В ходе исследования, в частности, применялись методы: анализа и синтеза – для изучения объекта и предмета исследования; абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирование выводов); конструктивный и экспериментальный (формирование управленческого решения с помощью аналитического обеспечения).

Результаты исследования. Виявлено, що в економічній літературі поняття “учетно-аналітичне забезпечення” употребляется весьма ограничено в противоположность термину “учёт” и “анализ”. Отдельные авторы применяют и другие связанные с ним понятия, не соблюдая единой терминологии даже в пределах одного исследования. Обоснованы методические подходы относительно аналитического обеспечения процесса управления предприятием. Установлены качественные критерии информации и исследованы их значимость для обеспечения эффективного управленческого воздействия.

Научная новизна результатов исследования. Установлено, что учетно-аналитическое обеспечение – это система сбора данных, которая предусматривает группирование информации в нужном разрезе для нужд управления, составления бухгалтерской и аналитической отчетности.

Практическая значимость результатов исследования. Уточнено, что целью учетно-аналитического обеспечения управления предприятиями является создание информационной базы, принятие и оценка обоснованности управленческих решений, выявление степени их реализации. Предложены этапы аналитического обеспечения в управлении предприятиями.

Ключевые слова: учёт, анализ, учетно-аналитическое обеспечение, аналитическое обеспечение, информация, управление, менеджмент предприятия, отчетность.

Putsenteilo P.R. ACCOUNTING AND ANALYTICAL PROVIDING OF THE ENTERPRISE ACTIVITY

Purpose. The aim of the article is to study the notion of registration-analytical maintenance and its influence in making managerial decisions at the enterprise.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the article is the fundamental provisions of modern economic science, works of domestic and foreign scientists. The following methods were used during the research, in particular: analysis and synthesis – to study the object and subject of study; abstract and logical (theoretical generalizations and drawing conclusions); constructive and experimental (formation of management solutions using analytic support).

Findings. It has been revealed that the term “registration-analytical providing” is used quite limited in the economic literature in contrast to the term “analysis” and “accounting”. Some authors use the other concepts related to this concept and do not adhere to a common terminology even within a single study. Methodological approaches concerning analytical ensuring the process of enterprise management have been substantiated. It has been established qualitative criteria of information and their importance for ensuring the effective management impact has been investigated.

Originality. It has been established that registration-analytical providing – a system of data collection, which includes grouping information in the right context for management, preparation of financial and analytical reporting.

Practical value. It has been clarified that the purpose of registration-analytical providing management of enterprise is an information base, making and evaluating the reasonableness of management decisions, identify the degree of their implementation. It has been proposed steps registration-analytical providing in management of enterprises.

Key words: analysis, registration-analytical providing, analytic support, information, management, management of enterprise, reporting.

Перевозова І.В. СИСТЕМНА ПАРАДИГМА КОНТРОЛІНГУ В КОНТУРАХ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Мета: сформувати системну парадигму контролінгу в контурах системи управління підприємством.

Методика дослідження. Методологічну основу статті складають загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, що обрані з урахуванням мети та завдань дослідження, а саме: системний, метод системно-структурного аналізу, аналізу, синтезу, групування, наукової аналогії – для уточнення сукупності підсистем ефективної системи управління підприємством та окреслення місцезнаходження системи контролінгу як частини (підсистеми) загальної системи управління.

Результати дослідження. Здійснено дослідження підприємства з контурування окремих характерних ознак його функціонування як складної різнорівневої щодо організації та різнопланової щодо діяльності економіко-соціальної системи, що знаходиться в стані мінливості під дією зовнішніх та внутрішніх факторів. Доведено, що, оскільки вихідним положенням дослідження системи є розгляд її як єдиного цілого, то вивчення ізольованих частин, які як підсистеми загальної системи функціонують у часі та просторі, не дають адекватну інформацію щодо самої системи. Встановлено, що системна характеристика підприємства визначає сутнісний прояв системи контролінгу та зумовлює інтерактивний характер операцій, процесів, потоків, що виникають, здійснюються, координуються та регулюються в контурі контролінгу.

Наукова новизна результатів дослідження. Набуло подальшого розвитку доведення спрямованості дії системи контролінгу, яка скерована на забезпечення довгострокової діяльності підприємства при максимальній координації дій всіх структурних підрозділів підприємства, для досягнення основних цілей його функціонування. Удосконалено підхід до контролінгу як саморегулюючої системи, що представляє собою систематизовану сукупність підсистем, які формують замкнутий контур управління підприємством. Сформовано системну парадигму контролінгу в контурах системи управління підприємством.

Практична значущість результатів дослідження. Використання системної парадигми як універсального інструменту проведення досліджень є важливою умовою для ефективного та всебічного вивчення дії системи контролінгу в контурах системи управління підприємствами, наприклад, при дослідженні підприємств однієї галузі з типовими проблемами, договірною базою, рівнем інвестицій, ступінню зацікавленості держави у їх розвитку тощо.

Ключові слова: керовані підсистеми, контролінг, метафункція, підприємство, підсистеми управління, саморегуляція, система, функціонування.

Перевозова І.В. СИСТЕМНАЯ ПАРАДИГМА КОНТРОЛЛИНГА В КОНТУРЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Цель: сформировать системную парадигму контроллинга в контурах системы управления предприятием.

Методика исследования. Методологическую основу статьи составляют общенаучные и специальные методы познания, которые выбраны с учетом целей и задач исследования, а именно: системный, метод системно-структурного анализа, анализа, синтеза, группировки, научной аналогии – для уточнения совокупности подсистем эффективной системы управления предприятием и определение местонахождения системы контроллинга как части (подсистемы) общей системы управления.

Результаты исследования. Проведено исследование предприятия с контурированием отдельных характерных признаков его функционирования как сложной разноуровневой по организации и разноплановой по деятельности экономико-социальной системы, находящейся в состоянии изменчивости под действием внешних и внутренних факторов. Доказано, что поскольку исходным положением исследования системы является рассмотрение ее как единого целого, то изучение изолированных частей, как подсистемы общей системы, что функционируют во времени и пространстве, не дают адекватной информации о самой системе. Установлено, что системная характеристика определяет сущностный проявление системы контроллинга и приводит интерактивный характер операций, процессов, потоков, которые возникают, осуществляются, координируются и регулируются в контуре контроллинга.

Научная новизна результатов исследования. Получило дальнейшее развитие доказательство направленности действия системы контроллинга на обеспечение долгосрочной деятельности предприятия при максимальной координации действий всех структурных подразделений предприятия для достижения основных целей его функционирования. Усовершенствован подход к контроллингу как саморегулирующейся системы, которая представляет собой систематизированную совокупность подсистем, которые формируют замкнутый контур управления предприятием. Сформирована системная парадигма контроллинга в контурах системы управления предприятием.

Практическая значимость результатов исследования. Использование системной парадигмы как универсального инструмента проведения исследований является важным условием для эффективного и всестороннего изучения действия системы контроллинга в контурах системы управления предприятиями, например при исследовании предприятий одной отрасли с типичными проблемами, договорной базой, уровнем инвестиций, степенью заинтересованности государства в их развития и т.п.

Ключевые слова: управляемые подсистемы, контролинг, метафункция, предприятие, подсистемы управления, саморегуляция, система, функционирование.

Perevozova I.V. SYSTEMATIC PARADIGM OF CONTROLLING WITHIN THE SYSTEM OF ENTERPRISE MANAGEMENT

Purpose: form a systematic controlling paradigm in enterprise management framework.

Methodology of research. The research is based on the methodology of general scientific and special cognitive methods selected regarding the purpose and objectives of research, particularly: systematic and structural analysis, analysis, synthesis, grouping, scientific analogy (to clarify the body of subsystems of the effective enterprise management system and outline the location of controlling system as a subpart (subsystem) of the general management system).

Finding. The research conducted is based on contouring of particular typical features of its functioning as a complex economic-social system with multilevel organization and multifaceted activity in state of volatility under impact of internal and external factors. It is proven that, inasmuch as consideration of a system as an integral whole, the study of separate isolated parts of it functioning as subsystems of the general system in time and space doesn't bring in relevant information about the very system. It has been also revealed, that systematic characteristic of enterprise determines the intrinsic expression of the controlling system and designs the interactive nature of operations, processes and streams arising, being performed, coordinated and regulated in the controlling framework.

Originality. The proving of that the effect of controlling system targets at sustenance of long-term enterprise performance with maximum coordination of all its structural subdivisions aimed at accomplishment of primary goal of its operation was developed. The research has also defined an improved approach to controlling as a self-regulated system which in fact is a systematized body of subsystems making up the closed contour of enterprise management. The systematic controlling paradigm in enterprise management framework is formed.

Practical value. Usage of the systematic controlling paradigm as a universal tool for research is an essential prerequisite of for effective and all-embracing study of controlling system functioning in enterprise management framework, for instance, for study of enterprises of a particular branch with typical problems, contract base, investment level, degree of state interest in their development, etc.

Key words: managed subsystems, controlling, metafunction, enterprise, management of subsystems, self-regulation, system, functioning.

Довбуш Н.Є. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Мета. Визначення концептуальних основ бюджетування на вітчизняних підприємствах малого і середнього бізнесу.

Методика дослідження. Теоретичною основою дослідження є наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених. У процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові методи під час аналізу теоретико-методичних аспектів бюджетування на підприємстві, узагальнення поглядів зарубіжних та вітчизняних вчених щодо визначення поняття бюджет, групування та класифікації видів бюджетів підприємства.

Результати дослідження. Вивчено та узагальнено теоретичні підходи різних авторів щодо визначення поняття бюджет. Обґрунтовано визначення поняття бюджетування. Класифіковано бюджети за різними ознаками залежно від особливостей діяльності підприємств малого і середнього бізнесу.

Наукова новизна результатів дослідження. Запропоновано власне бачення класифікації бюджетів підприємства.

Практична значущість результатів дослідження. Результати дослідження концептуальних основ процесу бюджетування на вітчизняних підприємствах малого і середнього бізнесу є основою для подальшого його методичного удосконалення та практичного впровадження.

Ключові слова: бюджет, бюджетування, малий та середній бізнес, операційні бюджети, фінансові бюджети, класифікація бюджетів.

Довбуш Н.Е. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА

Цель. Определение концептуальных основ бюджетирования на отечественных предприятиях малого и среднего бизнеса.

Методика исследования. Теоретической основой исследования являются научные труды зарубежных и отечественных ученых. В процессе исследования применялись общенаучные методы при анализе теоретико-методических аспектов бюджетирования на предприятии, обобщение взглядов зарубежных и отечественных ученых относительно определения понятия бюджет, группировки и классификации видов бюджетов предприятия.

Результаты исследования. Изучены и обобщены теоретические подходы различных авторов к определению понятия бюджет. Обосновано определение понятия бюджетирования. Классифицированы бюджеты по различным признакам в зависимости от особенностей деятельности предприятий малого и среднего бизнеса.

Научная новизна результатов исследования. Предложено собственное видение классификации бюджетов предприятия.

Практическая значимость результатов исследования. Результаты исследования концептуальных основ процесса бюджетирования на отечественных предприятиях малого и среднего бизнеса являются основой для дальнейшего его методического усовершенствования и практического внедрения.

Ключевые слова: бюджет, бюджетирование, малый и средний бизнес, операционные бюджеты, финансовые бюджеты, классификация бюджетов.

Dovbush N.E. THE CONCEPTUAL BASIS OF BUDGETING AT THE ENTERPRISES OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS

Purpose. The aim of the article was definition of the conceptual foundations of budgeting at the domestic enterprises to small and medium businesses.

Methodology of research. The theoretical bases of the study were scientific works of foreign and domestic scientists. General scientific methods were used in the process of analysis of the theoretical and methodological aspects of budgeting in the enterprise, summarizing the views of foreign and domestic scientists on the definition of the budget, grouping and classification of the company's budget.

Findings. The theoretical approaches of different authors to the definition of the budget were studied and summarized. Also it was defined the concept of budgeting, which differs from the current point of view and budgets were

classified according to different characteristics depending on the characteristics of the activities of small and medium businesses.

Originality. The own vision of the classification of the company's budgets was suggested.

Practical value. The obtained results of the study of conceptual bases of the budgeting process at domestic small and medium businesses can serve as the basis for its further methodological improvement and practical implementation.

Key words: budget, budgeting, small and medium businesses, operating budgets, financial budgets, budget classification.

Кирилюк Є.М., Процаликіна А.М. ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ І ПОСЛУГ

Мета. Метою статті є розробка теоретичних і методичних основ формування ціни на інформаційні продукти і послуги в сучасних умовах.

Методика дослідження. Пріоритетним у роботі є мікроекономічний підхід, адже питання ціноутворення на інформаційну продукцію і послуги розглядається з точки зору впливу на ринкову рівновагу чинників попиту, пропозиції, конкурентної ситуації з урахуванням асиметрії інформації, дії мережових екстерналій, тенденцій зростаючої віддачі від масштабу. Для вирішення поставлених у дослідженні завдань використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: групування й класифікації (для дослідження характеру впливу і класифікації чинників ціноутворення на інформаційну продукцію); наукової абстракції (для визначення чинників, що впливають на ціну інформаційної продукції); аналізу та синтезу (для визначення основних характеристик та обмеженості методів і моделей ціноутворення).

Результати дослідження. Обґрунтовано необхідність подальшого розвитку теорії ціноутворення на інформаційні продукти і послуги. Розкрито властивості інформації як товару. Підкреслено доцільність розгляду ціни інформаційного товару як результату взаємодії всіх учасників ринку, які реалізують власні суб'єктивні цілі. Виявлено специфіку методів і моделей ціноутворення на інформаційну продукцію. Виокремлено низку підходів до формування цін на інформаційні продукти в сучасних умовах.

Наукова новизна результатів дослідження. Дістало подальшого розвитку обґрунтування методів і моделей ціноутворення на інформаційну продукцію на основі комплексного врахування його чинників з боку попиту і пропозиції, особливостей ринкового сегмента, конкурентної ситуації, оцінювання корисності продукту, стадії життєвого циклу продукції, механізмів державного регулювання.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження є підґрунтям для розробки концепції інформаційної цінності, яка може бути покладена в основу управління стратегією ціноутворення в галузях інформаційної економіки.

Ключові слова: інформаційний товар, інформаційний ринок, інформаційна сфера, ціна, методи ціноутворення, моделі ціноутворення, попит, пропозиція, вартість.

Кирилюк Е.Н., Процалькина А.Н. ОСОБЕННОСТИ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ НА РЫНКАХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПРОДУКТОВ И УСЛУГ

Цель. Целью статьи является разработка теоретических и методических основ формирования цены на информационные продукты и услуги в современных условиях.

Методика исследования. Приоритетным в работе является микроэкономический подход, поскольку вопрос ценообразования на информационную продукцию и услуги рассматривается с точки зрения влияния на рыночное равновесие факторов спроса, предложения, конкурентной ситуации с учетом асимметрии информации, действия сетевых экстерналій, тенденций возрастающей отдачи от масштаба. Для решения поставленных в исследовании задач использовались общенаучные и специальные методы исследования: группировки и классификации (для исследования характера влияния и классификации факторов ценообразования на информационную продукцию); научной абстракции (для определения факторов, влияющих на цену информационной продукции); анализа и синтеза (для определения основных характеристик и ограниченности методов и моделей ценообразования).

Результаты исследования. Обоснована необходимость дальнейшего развития теории ценообразования на информационные продукты и услуги. Раскрыты свойства информации как товара. Подчеркнута целесообразность рассмотрения цены информационного товара как результата взаимодействия всех участников рынка, реализующих собственные субъективные цели. Выявлена специфика методов и моделей ценообразования на информационную продукцию. Выделены ряд подходов к формированию цен на информационные продукты в современных условиях.

Научная новизна результатов исследования. Получило дальнейшее развитие обоснование методов и моделей ценообразования на информационную продукцию на основе комплексного учета его факторов со стороны спроса и предложения, особенностей рыночного сегмента, конкурентной ситуации, оценки полезности продукта, стадии жизненного цикла продукции, механизмов государственного регулирования.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты исследования являются основой для разработки концепции информационной ценности, которая может быть положена в основу управления стратегией ценообразования в отраслях информационной экономики.

Ключевые слова: информационный товар, информационный рынок, информационная сфера, цена, методы ценообразования, модели ценообразования, спрос, предложение, стоимость.

Kyryliuk Ye.M., Proshchalykina A.M. FEATURES OF PRICING ON MARKETS OF INFORMATION PRODUCTS AND SERVICES

Purpose. The aim of the article is development of theoretical and methodological foundations of prices for information products and services in modern conditions.

Methodology of research. Priority in-process is microeconomic approach. The question of pricing on information products and services is discussed in terms of the impact on market equilibrium factors of demand, supply, competitive situation on the basis of asymmetric information, externalities networking actions, trends of increasing returns to scale. To achieve the objectives of the study were used general scientific and special methods: grouping and classification (to study the nature and classification of factors influence pricing on information products); abstraction (for determination of factors that influence on the cost of information products); analysis and synthesis (to determine the basic characteristics and limitations of methods and pricing models).

Findings. The necessity of further development of theory of pricing on information products and services is reasonable. Properties of information as the commodity are exposed. Expediency of consideration of information products cost is underline as to the result of cooperation of all participants of market, that will realize own subjective aims. The specific of methods and models of pricing on informative products is educed. The row of approaches to forming of prices on informative products in modern terms is distinguished.

Originality. Received further justify the methods and pricing models for information products based on its comprehensive consideration of the factors of supply and demand characteristics of market segments, competition situation, evaluating the usefulness of the product life cycle of products, mechanisms of state regulation.

Practical value. The results of research is the basis for developing the concept of information value, which can be the basis for managing pricing strategies in the fields of the information economy.

Key words: information products, market information, information sphere, pricing methods, pricing models, demand, supply, cost.

Завгородня О.С. ПІДВИЩЕННЯ ЗАЛУЧЕНОСТІ КОРИСТУВАЧІВ У ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАННЯ

Мета. Широке застосування інформаційних технологій у навчанні створило унікальні можливості для збагачення навчального процесу, що часом компенсуються суттєвими недоліками, серед яких одним з основних є зниження вмотивованості та залученості користувачів електронного навчання. Тому метою статті є аналіз основних вад та недоліків навчання у технічно-насичених середовищах та формування рекомендацій з підвищення залученості тих, хто навчається.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано такі провідні методи: аналізу та синтезу – для формування груп факторів, що зумовлюють ефективність електронного навчання; метод аналогій – для формування рекомендацій щодо застосування принципів оптимального досвіду у електронному навчанні; метод експертних оцінок – для обробки результатів анкетування користувачів інтерактивного лекційного модуля.

Результати дослідження. Проаналізовано основні переваги та недоліки електронного навчання на основі наукових статей та статистичних спостережень. Сформовано рекомендації для підвищення залученості тих, хто навчається, у електронне навчання шляхом застосування принципів оптимального досвіду концепції потоку.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в удосконаленні рекомендацій з підвищення залученості та вмотивованості користувачів електронного навчання, що на відміну від існуючих балансують педагогічну, соціальну та технічну складову електронного навчання на основі принципів оптимального досвіду концепції потоку.

Практична значущість результатів дослідження. Для практичної апробації запропонованих рекомендацій використано інтерактивний лекційний модуль як форма змішаного навчання. Практична значущість розроблених рекомендацій полягає в удосконаленні педагогічного та соціального проектування електронного та змішаного навчання, що може успішно використовуватися для організації самостійної роботи студентів.

Ключові слова: електронне навчання, змішане навчання, інформаційні технології у навчанні, принципи оптимального досвіду, інтерактивний лекційний модуль.

Завгородня О.С. ПОВЫШЕНИЕ ВОВЛЕЧЕННОСТИ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ЭЛЕКТРОННОЕ ОБУЧЕНИЕ

Цель. Широкое применение информационных технологий в обучении создало уникальные возможности для обогащения учебного процесса, что иногда компенсируется существенными недостатками, среди которых одним из основных является снижение мотивированности и вовлеченности пользователей электронного обучения. Поэтому целью статьи является анализ основных недостатков обучения в технически насыщенных средах и формирования рекомендаций по повышению вовлеченности обучающихся.

Методика исследования. В процессе исследования использованы следующие ведущие методы: анализа и синтеза – для формирования групп факторов, обуславливающих эффективность электронного обучения; метод аналогий – для формирования рекомендаций по применению принципов оптимального опыта в электронном обучении; метод экспертных оценок – для обработки результатов анкетирования пользователей интерактивного лекционного модуля.

Результаты исследования. Проанализированы основные преимущества и недостатки электронного обучения на основе научных статей и статистических наблюдений. Сформированы рекомендации для повышения вовлеченности обучаемых в процесс электронного обучения путем использования принципов оптимального опыта концепции потока.

Научная новизна результатов исследования состоит в усовершенствовании рекомендаций по повышению вовлеченности и мотивированности пользователей электронного обучения, которые в отличие от существующих балансируют педагогическую, социальную и техническую составляющие электронного обучения на основе принципов оптимального опыта концепции потока.

Практическое значение результатов исследования. В качестве практической апробации предложенных рекомендаций использован интерактивный лекционный модуль как форма смешанного обучения. Практическая значимость разработанных рекомендаций состоит в усовершенствовании педагогического и социального проектирования электронного и смешанного обучения, что может успешно использоваться для организации самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: электронное обучение, смешанное обучение, информационные технологии в обучении, принципы оптимального опыта, интерактивный лекционный модуль.

Zavgorodnia O.S. E-LEARNING USERS ENGAGEMENT RISE

Purpose. The wide usage of information technologies in education created unique possibilities for learning process enrichment. Sometimes these benefits are compensated by substantial drawbacks, one of the most important of them is motivation and engagement of e-learning users. That's why the goal of the article is to reveal the main negative factors of learning in technically intensive environments and to propose guidelines for e-learners engagement rise.

Methodology of research. During the research there were used analysis and synthesis methods in order to form the group of factors, which establish efficiency of e-learning; analogue method was used for providing guidelines of optimal experience principle incorporation to e-learning processes; expert assessment method was used in order to process the questionnaire results based on interactive lection module users opinions.

Findings. The main benefits and drawbacks of e-learning are analyzed on the basis of scientific articles and statistical reports. The guidelines on e-learners engagement rise are provided on the basis on optimal experience principals of flow concept.

Originality. The originality of scientific results lays in improving guidelines on e-learners engagement and motivation rise, which (unlike the existing ones) balance pedagogical, social and technical components of e-learning on the basis of optimal experience principals of flow concept.

Practical value. For practical implementation purposes the interactive lection module was used as a part of blended learning. Practical value of proposed guidelines comprises in improvement of pedagogical and social design of e-learning and blended learning. It may be widely used in individual student's work organization.

Keywords: e-learning, blended learning, information technologies in education, optimal experience principal, interactive lection module.

Шульський М.Г. АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ: ВІХИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ

В статті проведено дослідження життя та діяльності видатної особистості першої половини ХХ століття митрополита А. Шептицького. При цьому сконцентровано увагу на ті сторони його життєдіяльності, які найбільш повно відображають і характеризують його, як видатного діяча минулих епох. Це, перш за все, новаторські підходи до здійснення ним священницької діяльності як серед населення Західної України, так і тих українців, які емігрували в різні країни світового простору, участь у формуванні основ української державності, залучення духовенства до вирішення соціально-економічних питань населення та інші. Все це в комплексі дає підстави стверджувати, що життєдіяльність митрополита А. Шептицького є цінним надбанням не тільки для духовенства, але і для всіх сфер розвитку суспільства.

Ключові слова: Андрей Шептицький, життя, особистість, діяльність, Іван Франко, Греко-Католицька церква, духовенство, держава, оцінка.

Шульський Н.Г. АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ: ВЕХИ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье проведено исследование жизни и деятельности выдающейся личности первой половины ХХ века митрополита А. Шептицкого. При этом сконцентрировано внимание на те стороны его жизнедеятельности, которые в наибольшей степени отражают и характеризуют его, как выдающегося деятеля прошлых эпох. Это, прежде всего, новаторские подходы к осуществлению им священнической деятельности как среди населения Западной Украины, так и украинцев, эмигрировавших в разные страны мирового пространства, участие в формировании основ украинской государственности, привлечение духовенства к решению социально-экономических вопросов населения (направления им лично усилий для развития бизнеса в различных сферах общественных отношений является тому наглядным примером) и другие. Все это в комплексе дает основания утверждать, что жизнедеятельность митрополита А. Шептицкого является ценным достоянием не только для духовенства, но и для всех сфер развития общества.

Ключевые слова: Андрей Шептицкий, жизнь, личность, деятельность, Иван Франко, Греко-католическая церковь, духовенство, государство, оценка.

Shulskiy M.G. ANDREY SHEPTYTSKYI: MILESTONES OF LIFE AND ACTIVITY

The article deals with the search of life and work of the outstanding personality of the first half of the twentieth century Metropolitan Andrey Sheptytsky. It was focused attention on those aspects of his life that are most reflect and describe him as an outstanding figure of past eras. This, above all, innovative approaches to put into practice his priestly activity as among the population of Western Ukraine and those Ukrainian who emigrated to different countries of the world space, participation in forming the foundations of Ukrainian statehood, involving the clergy to solve socio-economic issues of population and others. All of this together gives grounds to assert that the livelihoods of Metropolitan A. Sheptytsky is a valuable asset not only for the clergy, but also for all spheres of society.

Key words: Andrey Sheptytsky, life, personality, activity, Ivan Franko, Greek Catholic Church, clergy, the state, assessment.